

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Međunarodni znanstveni simpozij

NOVI „DIREKTORIJ ZA KATEHEZU“
IZAZOV KATEHEZI I PASTORALU DANAS

KNJIŽICA SAŽETAKA

International Scientific Symposium

THE “NEW DIRECTORY FOR CATECHESIS”
A CHALLENGE FOR CONTEMPORARY CATECHESIS
AND PASTORAL MINISTRY

BOOK OF ABSTRACTS

Zadar, 24. – 25. rujna 2021.

Sveučilište u Zadru
Universitas Studiorum
Jadertina | 1396 | 2002 |

Međunarodni znanstveni simpozij

NOVI „DIREKTORIJ ZA KATEHEZU“
IZAZOV KATEHEZI I PASTORALU DANAS

KNJIŽICA SAŽETAKA

NUOVO “DIRETTORIO PER LA CATECHESI”
UNA SFIDA PER LA CATECHESI E LA PASTORALE
DI OGGI

LIBRO DEI RIASSUNTI

THE “NEW DIRECTORY FOR CATECHESIS”
A CHALLENGE FOR CONTEMPORARY CATECHESIS
AND PASTORAL MINISTRY

BOOK OF ABSTRACTS

Zadar, 24. i 25. rujna 2021.

Izdavač / Publisher

Sveučilište u Zadru, za izdavača prof. dr. sc. Dijana Vican

Programski odbor / Programme Committee

Doc. dr. sc. Marijana Mohorić, Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Prof. dr. sc. Mario Óscar Llanos, Institut za pedagogiju zvanja, Papinsko Sveučilište Salesiana u Rimu
Prof. dr. sc. Ubaldo Montisci, Institut za Katehetiku, Papinsko Sveučilište Salesiana u Rimu
Prof. dr. sc. Giuseppe Ruta, Institut za Katehetiku, Papinsko Sveučilište Salesiana u Rimu
Prof. dr. sc. Ana Thea Filipović, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Doc. dr. sc. Tadej Stegu, Teološki Fakultet Sveučilišta u Ljubljani

Organizacijski odbor / Organising Committee

Doc. dr. sc. Zdenko Dundović, Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Doc. dr. sc. Andrej Šegula, Teološki Fakultet Sveučilišta u Ljubljani
Doc. dr. sc. Denis Barić, Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu
Doc. dr. sc. Klara Čavar, Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Doc. dr. sc. Elvis Ražov, Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Doc dr. sc. Arkadiusz Krasicki, Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Antonia Dokoza, lic. catech., Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
Ariana Mračić, dipl. ped., Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru

Tajnica skupa / Conference Secretary

Antonia Dokoza

Urednica / Editor

Marijana Mohorić

Ilustracija naslovne stranice / Cover Illustrations

Detalj mozaika iz sakristije zadarske katedrale sv. Stošije

Prijelom i tisak / Print

Grafikart d.o.o., Zadar

2021.

Međunarodni znanstveni simpozij

NOVI „DIREKTORIJ ZA KATEHEZU“ IZAZOV KATEHEZI I PASTORALU DANAS

Organizator

TEOLOŠKO-KATEHETSKI ODJEL SVEUČILIŠTA U ZADRU

Suorganizatori

INSTITUT ZA KATEHETIKU PAPINSKOG SVEUČILIŠTA SALESIANA U RIMU
TEOLOŠKI FAKULTET SVEUČILIŠTA U LJUBLJANI
KATOLIČKI BOGOSLOVNI FAKULTET SVEUČILIŠTA U ZAGREBU

UVOD

Krajem lipnja 2020. godine u Tiskovnom uredu Svete stolice predstavljen je novi *Direktorij za katehezu*. Dokument koji potpisuje *Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije* tri mjeseca prije odobrio je papa Franjo. Smjerodavnog je karaktera i označava početak nove etape u poslijekoncilskim nastojanjima i kontinuiranom zalaganju crkvenog učiteljstva oko obnove kateheze u okviru evangelizacijskog poslanja Crkve.

Povod izradi novog *Direktorija* bile su velike kulturne promjene koje su se dogodile u zadnje vrijeme, posebno vezane uz digitalnu kulturu i procese globalizacije. Na unutaršnjem crkvenom planu razlog izrade bilo je također uvažavanje dokumenata crkvenog učiteljstva koji su objavljeni nakon *Općeg direktorija za katehezu* iz 1997. godine. To se posebno odnosi na zadnje biskupske sinode te na zadatke i prioritete pontifikata pape Franje, koji su okrenuti prema misijskoj i pastoralnoj preobrazbi Crkve.

Dokument daje smjernice za suočavanje s novim izazovima i aktualnim pitanjima u kontekstu obnove prvog navještaja i kršćanske formacije osoba različitih životnih dobi u suvremenom svijetu. Aktualna pandemija Covid-19 još nas je na konkretniji način suočila s nekim od tih izazova. U tom smislu novi *Direktorij* daje usmjerenja koja bi trebala doprinijeti reviziji suvremene katehetske teorije i prakse. U njemu se pronalaze neki novi naglasci, a istovremeno se očituju i oni neprolazni od kojih u nastojanju oko revitalizacije evangelizacijskog poslanja ne može odustati. U perspektivi decentralizacije i sinodalnog hoda Crkve svaka kršćanska zajednica pozvana je na razlučivanje kako te smjernice prihvatiti i oživotvoriti u konkretnom evangelizacijskom i pastoralnom zalaganju.

Međunaradni simpozij koji se organizira povodom objave novog dokumenta, te o pedesetoj obljetnici od izdavanja *Općeg katehetskog direktorija*, 1971., želi pridonijeti boljem razumijevanju tih smjernica koje nužno trebaju osvijetliti i našu katehetsku praksu, te joj tako otvoriti vrata za «izlazak» u jedno novo razdoblje. Polazeći od ovih postavki simpozij će obraditi: fundamentalna katehetska pitanja vezana uz identitet kateheze te ulogu i formaciju kateheta, katehetsku pedagogiju i metodologiju u odnosu na pojedine naslovnike i situacije, putove inkulturacije kateheze u mjesnim kršćanskim zajednicama i u susretu s novim kulturnim scenarijima, te organizacijsko-pravni ustroj i potporu katehetskom djelovanju Crkve.

Ova knjižica donosi osnovne biografske podatke i sažetke svih sudionika međunarodnog simpozija. Nakon uvoda donose se životopisi i sažetci tema pozvanih izlagača, a potom i svih ostalih predavača koji su se prijavili kako bi svojim specifičnim doprinosom obogatili sadržaj i održavanje međunarodnog znanstvenog simpozija. Svima zahvaljujemo i izričemo srdačnu dobrodošlicu na međunarodni znanstveni simpozij.

Predsjednica programskog odbora
Doc. dr. sc. Marijana Mohorić

INTRODUZIONE

Verso fine giugno 2020, presso la Sala Stampa della Santa Sede è stato presentato un nuovo *Direttorio per la Catechesi*, un documento firmato tre mesi prima dal Pontificio Consiglio per la Promozione della Nuova Evangelizzazione e approvato da Papa Francesco. Ha un carattere autorevole e segna l'inizio di una nuova tappa negli sforzi postconciliari e nel continuo impegno ecclesiale nel rinnovamento della catechesi e della missione evangelizzatrice della Chiesa.

Il nuovo *Direttorio* è stato creato a causa dei grandi cambiamenti culturali avvenuti di recente, soprattutto quelli legati alla cultura digitale e ai processi di globalizzazione. A livello ecclesiastico interno, il motivo della sua stesura è stato anche quello di tenere conto dei documenti dell'insegnamento del magistero ecclesiale pubblicati dopo il *Direttorio generale per la Catechesi* del 1997, e in particolare quelli legati agli ultimi sinodi dei vescovi e i compiti e le priorità del pontificato di Papa Francesco, diretti alla trasformazione missionaria e pastorale della Chiesa.

Il documento fornisce linee guida per affrontare nuove sfide e questioni attuali nel contesto del rinnovamento del primo annuncio e della formazione cristiana di persone di diverse età nel mondo contemporaneo. L'attuale pandemia di covid-19 ci ha messi di fronte ad alcune di queste sfide in modo ancora più concreto. In questo senso, il nuovo *Direttorio* fornisce linee guida che dovrebbero contribuire alla revisione di teoria e pratica della catechesi contemporanea. In essa si trovano nuovi accenti, e nello stesso tempo si manifestano quelli imperituri, che nello sforzo di rivitalizzare la missione evangelizzatrice non possono essere abbandonati. Nella prospettiva del decentramento e del percorso sinodale della Chiesa, ogni comunità cristiana è chiamata a discernere su come accogliere e attuare queste linee guida nell'impegno pastorale.

Il Simposio Internazionale, che si organizza in occasione della pubblicazione del nuovo documento e del cinquantesimo anniversario della pubblicazione del *Direttorio Catechistico Generale* (1971), si propone di contribuire a una migliore comprensione di queste linee guida, che dovrebbero far luce sulla nostra pratica catechetica e aprire la porta verso l'«uscita» in un nuovo periodo. Sulla base di queste impostazioni, il Simposio affronterà: questioni catechetico fondamentali relative all'identità della catechesi, al suo ruolo e alla formazione dei catechisti, pedagogia e metodologia catechetica in relazione ai singoli interlocutori e alle singole situazioni, modalità di inculturazione della catechesi nelle comunità cristiane locali e nell'incontro con nuovi scenari culturali, questioni strutturali, organizzative e giuridiche insieme al supporto dell'attività catechetica ecclesiale.

Questo opuscolo fornisce i dati biografici e le sintesi di tutti i partecipanti al simposio internazionale. Dopo l'introduzione, vengono portati i curricula e le sintesi degli argomenti degli espositori invitati, seguiti da tutti gli altri docenti che si sono iscritti al fine di arricchire il contenuto e lo svolgimento del simposio scientifico internazionale con il loro contributo specifico. Ringraziamo tutti e porgiamo un caloroso benvenuto al simposio scientifico internazionale.

Presidente del Comitato scientifico
Dott. Marijana Mohorić

INTRODUCTION

At the end of June 2020, the new *Directory of Catechesis* was presented at the Holy See Press Office. The directory, signed by the Pontifical Council for Promoting the New Evangelization, had been approved by Pope Francis three months earlier. It provides guidelines and marks the beginning of a new stage in the post-conciliar efforts and continuous commitment of the Magisterium of the Catholic Church to renew catechesis within the evangelizing mission of the Church.

The new directory was created in response to the great cultural changes that have taken place recently, especially related to digital culture and the processes of globalization. At the internal ecclesiastical level, it assesses the documents of the Magisterium published after the *General Directory for Catechesis* in 1997, especially those related to the most recent Synods of Bishops and the tasks and priorities of the pontificate of Pope Francis, which are directed toward the missionary and pastoral transformation of the Church.

This document provides guidelines for facing new challenges and current issues in the context of the renewal of the first proclamation and the Christian formation of people of different ages in the modern world. The current Covid-19 pandemic has confronted us with some of these challenges in an even more concrete way. In this sense, the new directory should contribute to the revision of contemporary catechetical theory and practice. Together with some new emphases, eternal values are stressed that we cannot relinquish in our efforts to revitalize the evangelizing mission.

From the perspective of decentralization and the synodal course of the Church, every Christian community is called to determine how to accept and implement these guidelines in concrete evangelization and pastoral commitment. The International Symposium, organized on the occasion of the publication of the new document and the fiftieth anniversary of the publication of the *General Catechetical Directory* in 1971, seeks to contribute to a better understanding of these guidelines, which should shed light on our catechetical practice and thus open the door for the Church to “go out” into a new era.

Based on these considerations, the symposium will address the following: fundamental catechetical issues related to the identity of catechesis and the role and formation of catechists, catechetical pedagogy and methodology in relation to individual addressees and situations, methods for the inculturation of catechesis in local Christian communities and in encounters with new cultural scenarios, and organizational and legal structure and support for the catechetical activity of the Church.

This booklet provides basic biographical data and summaries of all participants in the international symposium. After the introduction, CVs and summaries of the topics of the invited exhibitors are brought, followed by all other lecturers who applied in order to enrich the content and holding of the international scientific symposium with their specific contribution. We thank everyone and extend a warm welcome to the international scientific symposium.

Chair of the Program Committee
Asst. Prof. Dr. sc. Marijana Mohorić

PLENARNI IZLAGAČI
RELATORI PLENARI
KEYNOTE SPEAKERS

Filipović Ana Thea

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu,
Hrvatska
E-mail: thea.filipovic1@gmail.com

Prof. dr. sc. Ana Thea Filipović, Filozofsko-teološki studij završila je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Na Fakultetu odgojno-obrazovnih znanosti Papinskoga salezijanskog sveučilišta u Rimu postigla je bakalaureat, licencijati i doktorat odgojno-obrazovnih znanosti u specijalizaciji iz pastoralne mladosti i katehetike. Radila je kao znanstvena asistentica u Institutu za religijsku pedagogiju i katehetiku Salesianum u Zagrebu. Predavala je na Teološko-katehetskom institutu Teologije u Splitu, Odsjek u Dubrovniku. U svrhu znanstvenih istraživanja boravila je u Benediktbeuernu i Münchenu u Njemačkoj. Predavala je na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru. Od 2007. godine zaposlena je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Dva mandata bila je predstojnica Katehetskog instituta, a od početka 2017. godine pročelnica je Katedre religijske pedagogije i katehetike na istom fakultetu. Akademski godine 2017./2018. bila je gostujuća profesorica na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Luzernu u Švicarskoj. Godine 2019. dobila je nagradu matičnog Fakulteta za izvrsnost u znanstveno-istraživačkom radu. Članica je nekoliko međunarodnih društava, zatim uredničkih vijeća časopisa *Nova prisutnost* i *Katehetski glasnik* te znanstvenih vijeća časopisa *Österreichisches Religionspädagogisches Forum* i *Teologia praktyczna*. Objavila je brojne znanstvene radove u domaćim i inozemnim publikacijama. Bibliografija je dostupna na online bibliografskom sistemu CROSBİ.

Prof. Dr. sc. Ana Thea Filipović, completed her philosophical and theological studies at the Catholic Faculty of Theology of the University of Zagreb. At the Faculty of Educational Sciences of the Pontifical Salesian University in Rome, she obtained a bachelor's degree, a licentiate, and a doctorate in educational sciences, specializing in youth pastoral care and catechesis. She worked as a research assistant at the Salesian Institute for Religious Pedagogy and Catechesis in Zagreb. She lectured at the Theological-Catechetical Institute of Theology in Split, Department in Dubrovnik. For the purpose of scientific research, she resided in Benediktbeuern and Munich in Germany. She taught at the Theological-Catechetical School in Zadar. Since 2007, she has been employed at the Catholic Faculty of Theology of the University of Zagreb. She was the head of the Catechetical Institute for two terms, and since the

beginning of 2017 she has been the head of the Department of Religious Pedagogy and Catechesis at the same Faculty. Academic year 2017/2018 she was a visiting professor at the Faculty of Theology, University of Lucerne, Switzerland. In 2019, she received the award for excellence in scientific research of the Faculty of Theology of the University of Zagreb. She is a member of several international societies, the editorial boards of the journal *Nova prisutnost* and *Katehetski glasnik*, and the scientific councils of the *Österreichisches Religionspädagogisches Forum* and *Teologia praktyczna*. She has published numerous scientific papers in domestic and foreign publications. The bibliography is available on the CROSBİ online bibliographic system.

KATEHEZA PRED IZAZOVOM PLURALIZMA KULTURA I KONTEKSTA: METODOLOŠKE PERSPEKTIVE

Predavanje se usredotočuje na teme koje se u novom *Direktoriju za katehezu* iz 2020. godine pojavljuju u okviru desetog poglavlja posvećenog katehezi u odnosu prema suvremenim kulturnim scenarijima. Polazeći od pojma kulture i njezina značenja za katehezu *Direktorij* se najprije osvrće na specifičnost katehetskog navještaja u okviru urbanih i ruralnih kultura te na utjecaj globalizacije na tradicionalna okruženja i religioznost te njihovu interakciju. Posebna pozornost posvećena je katehezi u ekumenskim i međureligijskim kontekstima te katehezi pred izazovom novih religioznih pokreta. Govoreći o katehezi u odnosu prema socio-kulturnim kontekstima posebno se izdvajaju neka područja kao što su razvoj znanosti i njihov utjecaj na mišljenje suvremenih ljudi, digitalna kultura, antropološka transformacija, neka pitanja bioetike, ekološka pitanja, opredjeljenje za siromašne, socijalni angažman i svijet rada. Predavanje propituje na koji način novi *Direktorij* za katehezu izabire i recipira nove kulturne izazove te koja pitanja ostaju otvorena. Nadalje se analizira odnos navedenih pitanja prema drugim opredjeljenjima i naglascima novog *Direktorija* kao i aktualnog pontifikata. U pozadini cijelog diskursa provlači se pitanje metodološke perspektive i njezine važnosti za suvremene katehetske pristupe. Prikazuju se neki suvremeni katehetski pristupi i modeli.

Ključne riječi: *Kateheza i kulturni pluralizam; urbani i ruralni konteksti; ekumenski i međureligijski konteksti; suvremeni znanstveni i društveni izazovi; metodološka perspektiva u katehezi; pristupi i modeli.*

CATECHESIS FACING THE CHALLENGE OF PLURALISM OF CULTURES AND CONTEXTS: METHODOLOGICAL PERSPECTIVES

The lecture focuses on the topics that in the new *Directory for Catechesis* from 2020 appear within the tenth chapter, which is dedicated to catechesis in relation to contemporary cultural scenarios. Starting from the concept of culture and its meaning for catechesis, the new *Directory* first looks at the specificity of catechetical proclamation within urban and rural cultures, then at the impact of globalization on traditional contexts and religiosity as well as their interaction. Special attention is paid to catechesis in both ecumenical and interreligious contexts, and to the challenge of new religious movements. Speaking about catechesis in relation to socio-cultural contexts, some areas stand out, such as scientific development and its impact on modern people, digital culture, anthropological transformation, certain issues of bioethics, environmental issues, commitment to the poor, social engagement, and the world of work. The lecture examines the selection criteria and the way the new *Directory for Catechesis* receives new cultural challenges, citing issues that remain open. Furthermore, the relation of mentioned issues to other commitments and accentuations of the new *Directory* as well as of the current pontificate is analyzed. The methodological perspective and its importance for contemporary catechetical approaches run in the background of the whole discourse. Some contemporary catechetical approaches and models are presented.

Keywords: *Catechesis and cultural pluralism; urban and rural contexts; ecumenical and interreligious contexts; contemporary scientific and social challenges; methodological perspective in catechesis, catechetical approaches, and models.*

Llanos Mario Oscar

Istituto di Pedagogia vocazionale
Università Pontificia Salesiana, Roma, Italia
E-mail: mllanos@unisal.it

Prof. dr. sc. Mario Oscar Llanos, svećenik salezijanac, diplomirao je filozofiju i odgojne znanosti na odjelu za Pastoral mladih, diplomirao je Pastoral mladih i Katehetiku sa specijalizacijom iz Pedagogije religije, doktorirao je Pastoralnu teologiju, savjetnik je Formator (CNCP). Redoviti je profesor na Katedri za pedagogiju i Pastoral zvanja. Predaje kolegije: *Pastoral i pedagogiju zvanja, Teoriju i tehniku savjetovanja, Savjetovanje osobnog i grupnog poziva, Etiku i profesionalnu deontologiju*, te vodi stručnu praksu, vježbe i seminare o profesionalnoj animaciji i formaciji zvanja te odnosima pomoći. Na institucionalnom planu na Salezijanskom papinskom sveučilištu ravnatelj je Ureda za vrednovanje, istraživanje i promicanje kvalitete. Na Fakultetu za odgojne znanosti koordinator je Povjerenstva sveučilišnih centara povezanih s Fakultetom, koordinator je Organizacijskog vijeća za doktorski studij i bio je dekan istog fakulteta od 2015. do 2021. godine. U akademskom i pastoralnom području sudjeluje i organizira brojne konferencije, kongrese i tečajeve. Ravnatelj je Visokog formacijskog tečaja u pastoralu zvanja. Predsjednik je Udruge *Cerchi d'Onda* (za promociju mladih i obitelji, od 2003.) i predsjednik je Talijanskog udruženja odgajatelja i pedagoga (od 2019.). Djelovao je devet godina kao stručnjak u Papinskom djelu za crkvena zvanja, a trenutno je savjetnik Kongregacije za ustanove posvećenog života i društva apostolskog života. Neke od njegovih knjiga: *Servire le vocazioni nella Chiesa. Pastorale vocazionale e Pedagogia della vocazione*, 2006; *Iniziazione al dialogo empatico nell'accompagnamento vocazionale*, 2008; *La vocazione nel gruppo. Contributo del Counselling alla Pedagogia Vocazionale*, 2013; *La promozione delle vocazioni al ministero sacerdotale*, Libreria Editrice Vaticana, 2013; Sa Gambini P. i Roggia G., *Formazione affettivo-sessuale. Itinerario per seminaristi e giovani consacrati e consacrate*, 2017; Sa Romeo A., *Giovani, identità, vissuti e prospettive, Studi sui Giovani*, 1, 2018, *Etica dell'Animatore-Formatore vocazionale*, Enciclopedia delle Scienze dell'Educazione 142, 2020.

Prof. Dr. sc. Mario Oscar Llanos, Salesian, holds a bachelor's degree in philosophy and educational sciences from the Department of Youth Pastoral Care, a bachelor's degree in Youth Pastoral Care and Catechetics with a specialization in Pedagogy of Religion, a PhD in Pastoral Theology. He is a Counselor Formator (CNCP). He is a full professor at the Department of Pedagogy and Vocational Pastoral Care; teaches Pastoral and Pedagogy of Vocations, Theory and Technique of Counseling, Counseling of Personal Vocation and Group, Ethics and Professional Deontology, and leads professional

practice, exercises and seminars on professional animation and vocation formation and relationships counselling. He is the director of the Office for the Evaluation, Research and Promotion of Quality at the Salesian Pontifical University. At the Faculty of Education, he is the coordinator of the Commission of University Centers related to the Faculty, the coordinator of the Organizing Council for Doctoral Studies and the Dean of the same Faculty from 2015 to 2021. In the academic and pastoral field, he participates in and organizes numerous conferences, congresses, and courses. He is the director of the Higher Formation Course in Pastoral Care. He is the president of the *Cerchi d'Onda* Association (for the promotion of youth and families, since 2003) and the president of the Italian Association of Educators and Pedagogues (since 2019). He served for nine years as an expert in the Pontifical Work for Ecclesiastical Vocations, and is currently an advisor to the Congregation for Institutes of Consecrated Life and Societies of Apostolic Life. Some of his books: *Servire le vocazioni nella Chiesa. Pastorale vocazionale e Pedagogia della vocazione*, 2006; *Iniziazione al dialogo empatico nell'accompagnamento vocazionale*, 2008; *La vocazione nel gruppo. Contributo del Counselling alla Pedagogia Vocazionale*, 2013; *La promozione delle vocazioni al ministero sacerdotale*, Libreria Editrice Vaticana, 2013; with Gambini P. and Roggia G., *Formazione affettivo-sessuale. Itinerario per seminaristi e giovani consacrati e consacrate*, EDB, 2017; with Romeo A., *Giovani, identità, vissuti e prospettive*, *Studi sui Giovani*, 1, 2018, *Etica dell'Animatore-Formatore vocazionale*, Enciclopedia delle Scienze dell'Educazione 142, LAS, 2020.

UNA CATECHESI «A SFONDO VOCAZIONALE»

La parola «vocazione» in una su ogni dieci pagine del *Direttorio per la Catechesi* (2020) e riecheggia come un asse trasversale che caratterizza questa proposta ecclesiale di rinnovamento e stimolo all'impegno di ogni cristiano e in particolare per ogni catechista che nel documento appare intrinsecamente dotato di una specifica e speciale vocazione per questo ministero. A partire dalla rivelazione della verità intima di Dio come Trinità e della vocazione dell'uomo a una vita filiale in Cristo, fonte della sua dignità (DC 14), la Chiesa è cosciente di quella profonda ricerca e tensione dell'uomo verso il mistero insondabile di Dio e della vocazione all'obbedienza filiale a conformarsi a Cristo (DC 17). Questa coscienza conduce la comunità ecclesiale a impostare una presenza, un'azione ed un annuncio che renda espressa la sua intima vocazione all'evangelizzazione del mondo intero (DC 28). Perciò, nella consapevolezza della sua vocazione la Chiesa s'impegna in una catechesi in uscita missionaria (DC 50) a «sfondo vocazionale» (DC 85), cioè «accompagnando i cristiani nella maturazione di atteggiamenti di fede e rendendoli consapevoli del loro essere discepoli-missionari, chiamati a partecipare attivamente all'annuncio del Vangelo e a rendere presente il regno di Dio nel mondo» (DC 50). L'azione catechistica, quest'«opera di misericordia spirituale» che il nuovo *Direttorio* vuole impostare e orientare è un'azione precipuamente «vocazionale» perché, infatti, «consiste nell'offrire la possibilità di uscire dall'ignoranza più grande, che impedisce alle persone di conoscere la propria identità e vocazione» (DC 52). In dialogo con il mondo in cui vive, «la Chiesa si fa parola; la Chiesa si fa messaggio; la Chiesa si fa colloquio», assumendo così quella sua vocazione che ha la sua radice nel

mistero di Dio che in Gesù entra in intimo dialogo con l'uomo, [e] proprio da questo dialogo prende forma, assumendone le caratteristiche (DC 53). Quindi, la catechesi ecclesiale è un'opera che «guardando alla vita come alla prima e fondamentale vocazione...», «illustra la dignità della vocazione cristiana, per accompagnare nel discernimento della vocazione specifica, per aiutare a consolidare il proprio stato di vita...» e «mostrare che la fede, tradotta in una vita impegnata ad amare come Cristo, è la via per favorire l'avvento del regno di Dio nel mondo e per sperare nella promessa della beatitudine eterna.» (DC 85) Per tutto questo, la catechesi non può che esistere e realizzarsi se non con un inequivocabile e permanente «sfondo vocazionale».

Parole chiave: *catechesi, vocazione, identità, missione, consapevolezza, maturazione, dialogo.*

THE «VOCATIONAL BACKGROUND» OF CATECHESIS

The word «vocation» in one out of every ten pages of the *Directory for Catechesis* (2000) and echoes as a transversal axis that characterizes this ecclesial proposal of renewal and stimulus to the commitment of every Christian and in particular for every catechist who in the document appears intrinsically endowed with a specific and special vocation for this ministry. Beginning with the revelation of the intimate truth of God as Trinity and of man's vocation to a filial life in Christ, the source of his dignity (DC 14), the Church is aware of that profound search and striving of man towards the unfathomable mystery of God and of the vocation to filial obedience to conform oneself to Christ (DC 17). This awareness leads the ecclesial community to set up a presence, an action and an announcement that expresses its intimate vocation for the evangelization of the whole world (DC 28). Therefore, in the awareness of her vocation, the Church commits herself to a catechesis that is outgoing missionary (DC 50) with a «vocational background» (DC 85), that is, «accompanying Christians in the maturation of attitudes of faith and making them aware of their being disciples - missionaries, called to actively participate in the proclamation of the Gospel and to make the kingdom of God present in the world» (DC 50). Catechetical action, this «work of spiritual mercy» that the new *Directory* intends to set up and guide, is a primarily «vocational» action because, in fact, «it consists in offering the possibility of getting out of the greatest ignorance, which prevents to people to know their own identity and vocation» (DC 52). In dialogue with the world in which she lives, «the Church speaks to herself; the Church becomes a message; the Church becomes a conversation», thus assuming her vocation which has its root in the mystery of God who in Jesus enters into intimate dialogue with man, [and] from this dialogue it takes shape, assuming its characteristics (DC 53). Thus, ecclesial catechesis is a work that «looking at life as the first and fundamental vocation ...», «illustrates the dignity of the Christian vocation, to accompany in the discernment of the specific vocation, to help consolidate one's state of life. ...» and «to show that faith, translated into a life committed to loving like Christ, is the way to favor the advent of the kingdom of God in the world and to hope for the promise of eternal bliss.» (DC 85) For all this, catechesis can only exist and be realized if not with an unequivocal and permanent «vocational background».

Keywords: *catechesis, vocation, identity, mission, awareness, maturation, dialogue.*

López Varela Miguel

Instituto Teológico Compostelano
Universidad Pontificia de Salamanca, España
E-mail: miguellopezvarela.compostela@gmail.com

Doc. dr. sc. Miguel López Varela, od 2005. godine svećenik je biskupije Santiago de Compostela. Diplomirao je Fundamentalnu teologiju na Papinskom sveučilištu Salamanca te Katehetiku i pastoral mladih na Papinskom sveučilištu Salezijana u Rimu. Doktorirao je na istom sveučilištu Katehetiku sa specijalizacijom iz Pedagogije odraslih («Prema transformativnoj katehezi odraslih. Prijedlog nekih epistemoloških i metodoloških elemenata utemeljenih na teoriji transformativnog učenja Jacka Mezirowa»). Trenutno je ravnatelj Katehetskog biskupijskog ureda, profesor je na Teološkom institutu Compostela i ravnatelj Višeg instituta religijskih znanosti Compostela, gdje predaje: *Teologiju evangelizacije, Praktičnu teologiju, Pastoral mladih, Katehetiku i katehetsko djelovanje, Didaktiku religije, Znanstvenu metodologiju i Teološku sintezu*. Profesor je *Osnovne pastoralne teologije* na Teološkom fakultetu Papinskog sveučilišta u Salamanci. Član je Španjolskog udruženja za katehezu (AECA), Europskog katehetskog tima i Savjetodavnog vijeća biskupskog povjerenstva za evangelizaciju, katehezu i katekumenat. Djelovao je kao katehetski stručnjak u *Papinskom vijeću za promicanje nove evangelizacije* od 2015. do 2017. godine, sudjelujući u izradi novog *Direktorija za katehezu*, 2020.

Asst. Prof. Dr. sc. Miguel López Varela has been a priest of the Diocese of Santiago de Compostela since 2005. He finished his graduate studies in Fundamental Theology at the Pontifical University of Salamanca and in Catechesis and Youth Pastoral Care at the Pontifical Salesian University in Rome. He completed his doctoral studies in Catechetics with a specialization in Adult Pedagogy at the same University (*Towards Transformative Adult Catechesis. A Proposal for Some Epistemological and Methodological Elements Based on Jack Mezirow's Theory of Transformative Learning*). He is currently the director of the Catechetical Diocesan Office, a professor at the Theological Institute of Compostela and the director of the Higher Institute of Religious Sciences of Compostela, where he teaches Theology of Evangelization, Practical Theology, Youth Pastoral, Catechetics and Catechetical Activity, Didactics of Religion and Scientific Methodology. He is a professor of Basic Pastoral Theology at the Faculty of Theology of the Pontifical University of Salamanca. He is a member of the Spanish Association for Catechesis (AECA), the European Catechetical Team and the

Advisory Council of the Episcopal Commission for Evangelization, Catechesis and Catechumenate. He was a catechetical expert in the Pontifical Council for Promoting the New Evangelization from 2015 to 2017, participating in the development of the new Directory of Catechetics from 2020.

IL «DIRETTORIO PER LA CATECHESI»: ITER STORICO, SNODI E CHIAVI DI LETTURA

In questa presentazione, prima di tutto, viene fatta una descrizione delle tre fasi del processo di elaborazione e redazione del nuovo *Direttorio per la Catechesi* (2000) da una prospettiva olistica. In esso, i due precedenti Direttori per la catechesi, insieme a quello attuale, sono considerati come un trittico che segna il ricco cammino di rinnovamento postconciliare della catechesi; una realtà attestata dal fatto stesso di essere giunti alla terza edizione di un documento di queste caratteristiche (iter storico). Successivamente, si spiega la struttura tripartita del nuovo *Direttorio*, individuando ed esponendo i nuclei tematico-strutturali che la sostengono e che giustificano l'articolazione e l'approccio globale del testo (snodi): la conversione missionaria della catechesi e del catechista, la ispirazione catecumenale de tutta la catechesi, o le sue periferie esistenziali e culturali. Questo passaggio si svolgerà a partire dai tre momenti del racconto biblico dell'Annunciazione-Incarnazione, che pur non essendo esplicitamente menzionato nel testo, è tuttavia un paradigma del processo dell'evangelizzazione e anche della catechesi nella nuova tappa evangelizzatrice: annunciare (missione), incarnare (processi), abitare (inculturazione). Infine vengono sviluppati ed esposti i temi, i principi, gli elementi e le principali categorie teologico-catechetice che compongono questi nodi tematico-strutturali. Costituiscono le chiavi specifiche di comprensione, interpretazione e attuazione del *Direttorio per la catechesi* (chiavi di lettura), quali: l'incontro e la comunione con Cristo, la catechesi kerigmatica e come iniziazione mistagogica, ovvero i nuovi scenari socio-culturali della catechesi. Queste chiavi, alcune delle quali molto originali e di attualità per la catechesi, sono legate ai grandi temi e linee di rinnovamento teologico-pastorale esposte da Papa Francesco nella *Evangelii Gaudium*. La novità del nuovo *Direttorio* e la sua proposta catechetica e catechistica si basano su di esse.

Parole chiave: *Direttorio per la Catechesi, catechesi kerigmatica, ispirazione catecumenale, iniziazione mistagogica, periferie esistenziali e culturali.*

THE DIRECTORY FOR CATECHESIS: HISTORICAL COURSE, KEY THEMES AND INTERPRETATION

In this presentation, first of all, it is described the three phases of the process of elaboration and drafting of the new *Directory for Catechesis* (2000) from a holistic perspective. In it, the two previous Directories, together with the current one, are considered as a triptych that marks the rich path of post-conciliar renewal of catechesis; a reality attested by the very fact of having reached the third edition of a document of these characteristics (Drafting history). Subsequently, the tripartite structure of the new *Directory* is explained, identifying and exposing the thematic-structural nuclei that support it and justify the articulation and global approach of the text (Key issues): the missionary conversion of catechesis and the catechist, catechumenal inspiration of all catechesis, or its existential and cultural peripheries. It will be done from the three moments of the biblical passage of the annunciation-incarnation, which, although not explicitly mentioned in the text, is nevertheless a paradigm of the process of evangelization and also of catechesis in the new evangelizing stage: to announce (mission), to embody (processes), to inhabit (inculturation). Finally, the themes, principles, elements and main theological-catechetical categories that make up these thematic-structural nodes are developed and exposed. These are considered the keys to understanding, interpretation and implementation of document (reading clues), such as: the encounter and communion with Christ, kerygmatic catechesis and as a mystagogical initiation. These keys, some of which are highly original and topical for catechesis, are related to the great themes and lines of theological-pastoral renewal exposed by Pope Francis in *Evangelii Gaudium*. The novelty of the new *Directory* and its catechetical and catechistical proposal are based on them.

Keywords: *Directory for Catechesis, kerygmatic catechesis, catechumenal inspiration, mystagogical initiation, existential and cultural peripheries.*

Stegu Tadej

Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenia
E-mail: tadej.stegu@teof.uni-lj.si

Doc. dr. sc. Tadej Stegu završio je dodiplomski studij na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani. Nakon magistarskog studija nastavlja doktorski studij pod mentorstvom prof. dr. Alojzija Slavka Snoja i ko-mentorstvom prof. dr. Ane Krajnc s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Ljubljani. Doktorsku tezu pod naslovom: *Aplikacija andragoških načela pri izobražavanju in katehezi odraslih v luči Plenarnega zbora Cerkve na Slovenskem* uspješno je obranio 2006. godine i primio naslov doktora znanosti. Godine 2007 imenovan je za asistenta na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani na Odjelu za pastoralnu i kerigmatsku teologiju, a 2014 za docenta. Na fakultetu surađuje u izvođenju predmeta s područja pastoralne teologije, katehetike i didaktike, od godine 2014. obavlja i službu prodekana za studije. Njegov je znanstveni i istraživački rad primarno usmjeren na područje suvremenih izazova evangelizacije, kateheze i pastorala. Dostignuća objavlja u različitim stručnim i znanstvenim časopisima kao što su *Bogoslovni vestnik, Kateheza, Edinost in dialog, Diacovensia, British journal of religious education* i drugima. Opširnija bibliografija dostupna je na online bibliografskom sistemu COBISS.

Asst. Prof. Dr. sc. Tadej Stegu completed his undergraduate studies at the Faculty of Theology, University of Ljubljana. After his master's degree, he pursues a doctoral degree under the mentorship of Prof. Dr. sc. Alojzije Slavko Snoj and co-mentorship of Prof. Dr. sc. Ana Krajnc from the Faculty of Philosophy, University of Ljubljana. He successfully defended his doctoral thesis entitled *Application of andragogical principles in adult education and catechesis in the light of the Plenary Assembly of the Church in Slovenia* in 2006 and received the title of Doctor of Science. In 2007 he was appointed an assistant at the Faculty of Theology, University of Ljubljana, Department of Pastoral and Kerygmatic Theology, and in 2014 an assistant professor. At the faculty, he collaborates in teaching subjects in the field of pastoral theology, catechesis and didactics, and since 2014 he has also been the vice dean for studies. His scientific and research work is primarily focused on the contemporary challenges of evangelization, catechesis and pastoral care. He publishes his scientific articles in various professional and scientific journals such as *Bogoslovni vestnik, Kateheza, Edinost in dialog, Diacovensia, British journal of religious education* and others. A more comprehensive bibliography is available on the COBISS online bibliographic system.

MISIJSKO OBRAĆENJE INSTITUCIJA

Promatrajući organizaciju kateheze u partikularnoj Crkvi, koju predviđa novi *Direktorij za katehezu*, moglo bi se činiti da u institucionalnom smislu ne pridonosi ništa novo obzirom na Opći direktorij za katehezu iz 1997. No ulazeći dublje u sadržaj može se otkriti radikalni zahtjev po nutarnjem obraćenju institucija, koji ne dotiče samo vanjski i organizacijski vid katehetske djelatnosti već stavlja u središte pitanje identiteta crkvene zajednice, koja je pozvana pastoralnom obraćenju, koje dovodi do istinske reforme crkvenih struktura, koje time postaju više misijske. Kateheza se ponekad odvija u kontekstima koji dovode u pitanje tradicionalne oblike inicijacije i obrazovanja u vjeri. Proces misijskog obraćenja stoga nije ograničen na održavanje postojećeg ili osiguravanje podjele sakramenata, već ide naprijed u evangelizacijskom smjeru. Potreba za obnovljenom evangelizacijskom revnošću motivira odluku za preispitivanje svih pastoralnih djelovanja kršćanske zajednice u misionarskom ključu, pa čak i najobičnijih i tradicionalnih.

U središtu župnog evangelizacijskog prijedloga nije na prvom mjestu pastoralna strategija, još manje elitna i ekskluzivna skupina savršenih i stručnih ljudi, već zajednica učenika misionara, ljudi koji žive iskustvo uskrsloga Krista i nove odnose koje je on stvorio. Kršćanska zajednica koja, čak i u slabosti svojih članova i u oskudici resursa, živi ovo mistično bratstvo, sama postaje prvi i prirodni navještaj vjere. Ovu zajednicu nadahnjuje misijski mentalitet i u njoj sazrijeva nova vizije stvarnosti. Od pastoralnog prijedloga koji se sastoji od ideja, projekata i unaprijed uspostavljenih shema prelazi do otvorenosti za djelovanje Uskrsloga i njegovoga Duha. U tom smislu unutar župa pokreti i različite crkvene skupine su stvarnost koja ima veliku sposobnost evangelizacije, prodirući u okruženja koja su često udaljena od tradicionalnih struktura.

Ključne riječi: *misijsko obraćenje, zajednica, evangelizacija, katehumenat, pokreti.*

CONVERSIONE MISSIONARIA DELLE ISTITUZIONI

Osservando l'organizzazione della catechesi nella Chiesa particolare, prevista dal nuovo *Direttorio per la catechesi*, potrebbe sembrare che nel senso istituzionale non apporti nulla di nuovo visto il Direttorio generale per la catechesi del 1997. Ma approfondendo i contenuti rivela una richiesta radicale alla conversione delle istituzioni interne. Questo non solo tocca l'aspetto esterno e organizzativo dell'attività catechistica, ma pone al centro la questione dell'identità della comunità ecclesiale, che viene chiamata alla conversione pastorale, portando ad una vera riforma delle strutture ecclesiali, che diventano così più missionarie. La catechesi a volte si svolge in contesti che mettono in discussione le forme tradizionali di iniziazione ed educazione alla fede. Il processo di conversione missionaria non si

limita quindi a mantenere l'esistente o ad assicurare la condivisione dei sacramenti, ma va avanti in una direzione evangelizzatrice. La necessità di un rinnovato zelo per l'evangelizzazione motiva la decisione di riconsiderare in chiave missionaria tutte le azioni pastorali della comunità cristiana, anche quelle più ordinarie e tradizionali.

Al centro della proposta evangelizzatrice parrocchiale non è in primo luogo una strategia pastorale, tanto meno un gruppo elitario ed esclusivo di persone perfette e professionali, ma una comunità di discepoli missionari, persone che vivono l'esperienza di Cristo risorto e le nuove relazioni che Lui creò. La comunità cristiana che, pur nella debolezza dei suoi membri e nella scarsità di risorse, vive questa fraternità mistica, diventa essa stessa il primo e naturale annuncio della fede. Questa comunità è ispirata dalla mentalità missionaria e in essa maturano nuove visioni della realtà. Da una proposta pastorale fatta di idee, progetti e schemi prestabiliti, si passa ad un'apertura all'azione del Risorto e del suo Spirito. In questo senso, all'interno delle parrocchie, movimenti e gruppi ecclesiaci diversi sono una realtà che ha una grande capacità di evangelizzazione, penetrando in ambienti spesso distanti dalle strutture tradizionali.

Parole chiave: *conversione missionaria, comunità, evangelizzazione, catecumenato, movimenti.*

**IZLAGANJA U SEKCIJAMA
PRESENTAZIONI NELLE SEZIONI
PRESENTATION IN SECTIONS**

Barić Denis

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
E-mail: baric.denis@gmail.com

Doc. dr. sc. Denis Barić, dijecezanski svećenik, završio je filozofsko-teološki studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2002. godine. Nakon pastoralnog djelovanja u župama Zagrebačke nadbiskupije, 2004. godine poslan je na poslijediplomski studij katehetike na Papinsko salezijansko sveučilište u Rim. Godine 2007. obranio je magistarski rad na temu: «Linguaggio e comunicazione catechistica e liturgica: singolarità e corrispondenza», pod vodstvom prof. dr. sc. Gianfranca Venturija, a 2010. doktorsku disertaciju na temu: «L'insegnante di religione cattolica in un contesto di cambiamenti socio-religiosi. La ricerca empirica sulla formazione degli Insegnanti di religione cattolica nell'Arcidiocesi di Zagabria in Croazia», pod vodstvom prof. dr. sc. Francisa-Vincenta Anthonyja, postigavši akademski stupanj doktora znanosti iz Teologije u specijalizaciji pastora mladih i katehetike. Za uspješan završetak ciklusa doktorskog studija dodijeljena mu je medalja Papinskog salezijanskog sveučilišta. Od 2012. godine zaposlen je na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, na katedri Religijske pedagogije i katehetike. Od 2017. godine predstojnik je Instituta religijskih znanosti na istoimenom Fakultetu. Autor je više znanstvenih članaka iz područja religijske pedagogije i katehetike u domaćim i inozemnim znanstvenim časopisima. Bibliografija je dostupna na online bibliografskom sustavu CROSBİ. Obnaša i niz dužnosti u Zagrebačkoj nadbiskupiji.

Asst. Prof. Dr. sc. Denis Barić, a diocesan priest, completed his philosophical and theological studies at the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb in 2002. After pastoral work in the parishes of the Zagreb Archdiocese, in 2004 he was sent to the postgraduate study of catechesis at the Pontifical Salesian University in Rome. In 2007, he defended his master's thesis on the topic: «Linguaggio e comunicazione catechistica e liturgica: singolarità e corrispondenza», led by prof. dr. sc. Gianfranca Venturi, and in 2010 a doctoral dissertation on the topic: «The meaning of Catholic religion in the context of socio-religious changes. Empirical research on the formation of the Catholic Church in the Archdiocese of Zagreb in Croatia», under the leadership of prof. dr. sc. Francis-Vincent Anthony, earning the academic degree of Doctor of Science in Theology in the specialization of Youth Pastoral Care and Catechesis. He was awarded the Medal of the Pontifical Salesian University for the successful completion of his doctoral cycle. Since 2012, he has been employed at the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb, at the Department of Religious Pedagogy and Catechesis. Since 2017, he has been the head of the Institute of Religious Sciences at the Faculty of the same name. He is the author of several scientific articles in the field of religious pedagogy and catechesis in domestic and foreign scientific journals. The bibliography is available on the CROSBİ online bibliographic system. He also holds a number of positions in the Zagreb Archdiocese.

KATEHEZA ODRASLIH – REFERENTNA TOČKA SVAKE KATEHEZE

Neosporna je činjenica da je važna kateheza svake životne dobi, no ipak za život Crkve osobito važnost ima kateheza odraslih. Naime, katehezom se odraslima pomaže u izgradnji i učvršćivanju kršćanskoga identiteta, ali ih se i osposobljava za njihovu odgovornu odgojnu zadaću što je posebno znakovito danas, u vremenu sve složenijih promjena u društvu i u svijetu, a koje uvelike otežavaju odgojno djelovanje odraslih. Stoga se odraslima redovito pristupa kao protagonistima kateheze i shvaća ih se referentnom točkom svake kateheze. U tom smislu, svrha rada je progovoriti o katehezi odraslih u župnoj zajednici koja mora biti i ostati pokretač te povlašteno mjesto kateheze. Životna dob odraslih podrazumijeva i omogućuje oblikovanje različitih skupina te, posljedično, katehiziranje navedenih skupina poradi čega će se u radu, između ostaloga, ukazati na katehezu obitelji, te na katehezu pojedinih živih vjerničkih krugova specifičnih unutar hrvatskog govornog područja. Da bi kateheza odraslih postigla svoj cilj – da vjera u ljudima preko proučavanja postane živa, svjesna i djelotvorna – valja voditi računa o nekoliko važnih čimbenika. Jedan od njih je poznavanje naslovnika kateheze, tj. poznavanje odrasle dobi odnosno davanje važnosti sociogenim i antropogenim uvjetima u katehezi odraslih. To posljedično utječe i na ostale čimbenike u katehezi odraslih, a to su izbor sadržaja i izbor katehetske metode s ciljem da katehetsko djelovanje u radu s odraslima ne bude podložno improvizaciji. Također, jedan o važnih čimbenika u katehezi odraslih je i formacija župnih kateheta za rad s odraslima u župnoj zajednici. Ukazujući na navedene čimbenike i elaborirajući ih, u radu će se ukazati na važnost osobne odgovornosti, tj. ustrajanje u promjeni mentaliteta cijele župne zajednice, kako bi se, čitajući znakove vremena, uočila nužnost novih pristupa u katehezi odraslih. Sve to iziskuje da odrasli u župnoj zajednici budu referentna točka svake kateheze, a što onda jamči da odrasli budu u dostatnoj mjeri i angažirani u životu i oblikovanju »novog lica« župne zajednice.

Ključne riječi: *odrasli, kateheza, župna zajednica, sadržaj kateheze, formacija kateheta.*

CATECHESI DEGLI ADULTI - PUNTO REFERENZIALE DI OGNI CATECHESI

È un fatto indiscutibile che la catechesi di ogni età è molto importante, ma piuttosto, per la vita della Chiesa l'importanza particolare ha la catechesi degli adulti. Con l'atto della catechesi si aiuta agli adulti nella costruzione e nella consolidazione della loro identità e gli adulti si abilitano per la loro responsabilità nel compito educativo, il quale si capisce come più significativo, soprattutto oggi, nel tempo di cambiamenti più complessi, le quali nello stesso tempo complicano l'attività educativa degli adulti. Pertanto, gli adulti si presentano come protagonisti della catechesi e si capitano come

il punto referenziale di ogni catechesi. In tal senso, lo scopo del lavoro è la catechesi degli adulti nella comunità cristiana, la quale dev'essere e stare il promotore ed il posto privilegiato della catechesi. L'età degli adulti comprende e dà la possibilità per la formazione dei gruppi diversi e catechizzarli perché nel lavoro si, tra l'altro, indicano la catechesi della famiglia e la catechesi dei vari movimenti nella comunità cristiana che esistono come conosciuti nel contesto croato. Per realizzare lo scopo della catechesi degli adulti – che la fede negli uomini diventa viva, consapevole ed efficace – deve tener conto di alcuni fattori importanti. Uno dei principali fattori è conoscere gli adulti, cioè conoscere l'età degli adulti, il fattore che comprende, tra l'altro, la comprensione delle condizioni sociali e antropologiche nella catechesi degli adulti. Questo influisce sui altri fattori nella catechesi degli adulti, cioè, sulla scelta dei contenuti e degli metodi con lo scopo che l'attività catechistica nel lavoro con gli adulti non sia sottoposta alle improvvisazioni. Anche, uno dei fattori importanti nella catechesi degli adulti è la formazione dei catechisti per il lavoro con gli adulti nella comunità cristiana. Indicando sui fattori menzionati ed elaborarli, nel lavoro si accenna l'importanza della responsabilità personale, cioè la perseveranza nel cambiamento della mentalità di tutta la comunità ecclesiale con lo scopo di scorgere la necessità dei nuovi approcci nella catechesi degli adulti. Tutto questo cerca che gli adulti siano nella comunità cristiana il punto referenziale di ogni catechesi che, di conseguenza, garantisce che gli adulti siano impegnati in misura sufficiente nella vita e nella formazione »del viso nuovo« della comunità ecclesiale.

Parole chiave: *adulti, catechesi, comunità cristiana, contenuto della catechesi, formazione dei catechisti.*

Bešlić Vinka

Teološko-katehetski institut Mostar, Bosna i Hercegovina
E-mail: s.vinka.beslic@gmail.com

Dr. sc. Vinka Bešlić članica je reda Školskih sestara franjevki, provincije Svete Obitelji, Mostar. Nakon završene osnovne i srednje škole u Posušju, obavila je redovničku formaciju u Mostaru. Dodiplomski studij teologije završila je u Zagrebu a postdiplomski na Sveučilištu u Bonnu. Doktorirala je nakon položenih Rigorosuma i napisane disertacije na temu: «Verherrlicht ist Gott in der Höhe...- Vom Jubel der Engel bis zum Jubel der gegenwaertigen Kirche nach Zeugnissen der Liturgie und der kroatischen Volksfroemmigkeit». Trenutno radi kao vjeroučiteljica u dvije osnovne škole u Mostaru i predaje Liturgiku na Teološko-katehetskom institutu u Mostaru.

Dr. sc. Vinka Bešlić is a member of the Order of Franciscan School Sisters, Province of the Holy Family, Mostar. After finishing primary and secondary school in Posušje, she completed a religious formation in Mostar. She completed her undergraduate studies in theology in Zagreb and her postgraduate studies at the University of Bonn. She received her doctorate after passing Rigorosum and writing a dissertation on the topic: «Verherrlicht ist Gott in der Höhe ...- Vom Jubel der Engel bis zum Jubel der gegenwertigen Kirche nach Zeugnissen der Liturgie und der kroatischen Volksfroemigkeit». She currently works as a religious teacher in two primary schools in Mostar and teaches *Liturgy* at the Theological-Catechetical Institute in Mostar.

LITURGIJA I KATEHEZA - MEĐUSOBNA PROŽETOST ZA OBNOVLJENE MODELE EVANGELIZACIJE

Novi izazovi te kulturalni kontekst svijeta u kojem živimo zahtijevaju različite prilagodbe kod navještaja Radosne vijesti, koje neminovno trebaju uzeti u obzir izazove suvremenog svijeta kao i zahtjeve današnjeg čovjeka. Novi *Direktorij za katehezu* se sadržajno nadovezuje na prethodna izdanja te se jednim dijelom naslanja na dokumente crkvenog učiteljstva, ponajviše na Sinodu o novoj evangelizaciji te pobudnicu pape Franje *Evangelii gaudium* a što se tiče liturgije, još pape Benedikta XVI. *Sacramentum caritatis*. Koja su to nova stajališta u odnosu liturgije i kateheze, koja se mogu iščitati iz novog *Direktorija*? Koji je model kateheze potreban za današnje vrijeme te kakvu ulogu u tome ima liturgijska praksa i liturgija općenito? U ovom radu se pokušavaju pronaći odgovori na ova pitanja, koji su prvenstveno bazirani na načelima iz novog *Direktorija za katehezu*. Jedan od bitnih izvora za katehezu prema tom dokumentu jest upravo liturgija, ne samo zato jer iz nje kateheza crpi sadržaje, geste, simbole nego prije svega, jer su u kontekstu prenošenja vjere, unatoč njihovim posebnostima, one usko povezane. K tome ističe ovaj *Direktorij*, da se kateheza i liturgija ne mogu razdvojiti nego se hrane jedna drugom, pri čemu treba prepoznati bitnu dimenziju liturgije, da je ona vrelo i vrhunac svega kršćanskog življenja, a da je kateheza potpuna ukoliko sudjeluje u liturgijskom životu zajednice (usp. DC 96). Posebnost kateheze za današnje vrijeme je naglašena njenom kerigmatskom dimenzijom, koja integrira kršćansku inicijaciju i cjelokupni život, podupire rast i sazrijevanje u vjeri, prodire u srce vjernika te u konačnici vodi do otajstva. K tome ističe *Direktorij*, da je jako važno govoriti o katehezi kao mistagoškoj inicijaciji, koja uvodi u iskustvo življenja otajstva, poznaje stupnjevitost i dinamiku rasta, obiluje simbolima te uključuje sve dimenzije čovjekova djelovanja. Ova dimenzija upućuje na trajno nadahnjivanje kateheze na modelu katekumenata iz prvih stoljeća, od kojeg je potrebno preuzeti stil i dinamiku u procesu obnove kateheze. Ovaj model kateheze uključuje nekoliko nosivih elemenata s kojima bi ona lakše mogla dohvatiti i dodirnuti modernog čovjeka, a to su prije svega liturgijski obredno-simbolički govor kateheze, njena stupnjevitost, orijentiranost na vazmeno otajstvo

te njegovo vrednovanje u katehezi. Načela kateheze, koja se mogu iščitati iz ovog *Direktorija* dijelom potvrđuju već u prijašnjim dokumentima navedena obilježja kateheze ali donose između ostalih već gore spomenuta nova načela, koji govore o potrebnoj povezanosti kako kateheze i evangelizacije isto tako kateheze i liturgije na zajedničkom polju nove evangelizacije te tako otvaraju putove inkulturaciji u novonastalim okolnostima. Upravo na ovim postulatima treba graditi sudjelovanje i odgovornost svakog kršćanina u pripremama i provođenju ovih načela kao i smjernica, koje bi trebalo što prije donijeti prvenstveno na biskupijskim i župnim razinama, kako bi se mogli izgraditi novi pristupi i modeli obnove kateheze i liturgije u različitim segmentima koji bi bili od velike pomoći u novoj evangelizaciji.

Ključne riječi: *evangelizacija, liturgija, kateheza, kerigmatska dimenzija, mistagoška inicijacija.*

LITURGY AND CATECHESIS - MUTUAL PERMEATION FOR THE RENEVED MODELS OF EVANGELIZATION

New challenges and cultural context of the world we live in require different adaptations by proclamation of the gospel where the challenges of the modern world and demands of a today's people need to be considered. The new *Directory for catechesis* follows up with the previous edition content-wise and is relies on the documents of church teaching, mostly on the Synod on the new evangelization and the initiator of Pope Francis - *Evangelii gaudium*, regarding the liturgy, also the one from Pope Benedict XVI. - *Sacramentum caritatis*. Which are the new station regarding liturgies and catechesis which can be read from this *Directory*? Which model of the catechesis is needed nowadays and what is the role of the liturgy praxis and liturgy in general? The answers to these questions, which are firstly based on the principles of the *Directory*, tried to be found in this work. One of the important sources for the catechesis according to this document is exactly the liturgy, not just because the contexts, gestures, symbols for the catechesis come from it, but also because, before all, they are connected in the context of transmitting the faith despite their differences, That's what this *Directory* points at - that the catechesis and liturgy cannot be separated, but rather fulfill each other. Therefore the important dimension of liturgy should be identified, because it is the source and the seed of the Christian living. The catechesis is fulfilled if it takes part in the liturgical life of a community (cf. DC 96).

The peculiarity of the catechesis for today is emphasized by its kerygmatic christian initiation and whole life. It supports growth and maturing in faith, penetrates the heart of the believers and lastly leads to the mysteries. It points out the *Directory*, that it is very important to talk about catechesis as a mystagogue initiation which introduces the experience of living the mystery, realizes the growth gradation and dynamics abounds the symbols and includes all dimensions of the human action.

This dimension leads to a permanent inspiration of catechesis on the model of catechumenate from which the style and the dynamic should be taken by process of renewing the catechesis. This model of the catechesis includes a few new elements and by the help of them, it should be easier to reach and impact a modern person. Before all, this is liturgical-ritual-symbolical speech of the catechesis, its gradation, orientation on the Easter mystery and its evaluation in the catechesis. The principles of the catechesis that can be read from this *Directory* partly confirm the by the previous document stated features of catechesis but also bring the previously mentioned new principles which discuss about the mandatory connection of the catechesis and the gospel and also of the catechesis and the liturgy on the newly together evangelization. This opens the way for inculturation in the new circumstances. Precisely these postulates need to be the ones where participation and responsibility of every christian in preparation and implementation of these principles and guidelines, which should be brought to diocesan and parish level as soon as possible, so that the new approaches and models of renewing the catechesis and liturgy in different segments could be built, which would be of great help in the new evangelization.

Keywords: *evangelization, catechesis, liturgy, kerygmatic dimension, mystagogical initiation.*

Ciriello Caterina

Pontificia Università Urbaniana, Roma, Italia
Email: catcirie@gmail.com

Prof. dr. sc. Caterina Ciriello, redovnica je Misionarske kongregacije Kćeri Isusovih (Salamanka) koja živi i radi u Rimu. Profesorica je duhovne teologije i povijesti duhovnosti na Fakultetu za misiologiju (ISCSM) Papinskog sveučilišta Urbaniana. Dugi niz godina posvetila je svoj rad ekumenskoj duhovnosti, osobito u njezinoj «ženskoj» dimenziji. Bila je član Izvršnog odbora ISACEM-a u Rimu (Institut Pavla VI za povijest Katoličke akcije i Katoličkog pokreta u Italiji) i član je talijanske Udruge ekumenskih učitelja. Članica je uredničkog odbora časopisa «Notes et Documents», uredničkog odbora časopisa «CVII. Studije i istraživanja» i znanstvenog odbora «Thesaurus - serija studija teologije i povijesti Crkve» (Aracne Editrice). Nedavno je imenovana članicom uredničkog odbora UUI -a, časopisa Papinskog sveučilišta Urbaniana. Napisala je mnoge članke za razne znanstvene i popularne časopise, uključujući «Vita Pastorale». Među knjigama koje je objavila su sljedeće: *Dorothy Day: Le scelte dell'amore* (2011); *Il Vangelo nella vita: per una spiritualità del quotidiano* (2011); *Pietro Pavan: le metamorfosi della dottrina sociale nel pontificato di Pio XII* (2012); *Il contributo delle religiose uditrici al Perfectae Caritatis - Fare memoria per guardare al futuro* (2015). Il suo ultimo libro è *Donne e cristianizzazione dell'Europa: da Gregorio Magno a Bonifacio di Fulda* (2017).

Prof. Dr. sc. Caterina Ciriello, is a nun of the Missionary Congregation of the Daughters of Jesus (Salamanka) and lives and works in Rome. She is a professor of Spiritual Theology and History of Spirituality in the Faculty of Missiology (ISCSM) of the Pontifical Urbaniana University. For many she has dedicated herself to ecumenical spirituality, especially in its «feminine» dimension. She is a member of the Executive Committee of ISACEM (Paul VI Institute for the History of Catholic Action and the Catholic Movement in Italy) in Rome and a member of the Italian Association of Ecumenical Teachers. She is a member of the editorial board of the journal «Notes et Documents», of the editorial board of the journal «CVII. Studies and research» and of the scientific committee of «Thesaurus - series of Studies of Theology and History of the Church» (Aracne Editrice). Appointed member of the editorial board of UUI, the newspaper of the Pontifical Urbaniana University. She has written many articles for various scientific and popular journals, including «Vita Pastorale». Among the books she has published are: *Dorothy Day: The choices of love* (2011); *The Gospel in life: for a daily spirituality* (2011); *Pietro Pavan: the metamorphosis of social doctrine in the pontificate of Pius XII* (2012); *The contribution of the auditor religious to the Perfectae Caritatis - Remembering to look to the future* (2015). Her latest book is *Women and Christianization of Europe: from Gregory the Great to Boniface of Fulda* (2017).

LA FORMAZIONE DEI CATECHISTI. L'IMPORTANZA DELLA FORMAZIONE SPIRITUALE E DELLA PRASSI DEL DISCERNIMENTO PER UNA LETTURA EVANGELICA DEI «SEGNI DEI TEMPI»

La formazione dei catechisti è un tema di importanza primaria nel cammino della Chiesa in questo nuovo millennio, specialmente alla luce delle sfide che esso ci propone: non credenza, individualismo, globalizzazione, distruzione dei valori morali, incoerenza tra battesimo e testimonianza cristiana, e altro. I laici in particolare, che sono la stragrande maggioranza dei catechisti, condividono con tutta la Chiesa la responsabilità del servizio per il Regno (cf. RM 72-73). E questo è un grande dono dello Spirito. Il servizio – o ministero – catechistico ha un carattere ecclesiale ed è un tutt'uno con la vita missionaria della Chiesa (cf. EN 60). Il catechista deve sempre ricordare che il kerygma è centro e fondamento della vita di fede, e la catechesi ne è l'approfondimento. Il suo risuonare continuo è affidato alla Chiesa nella quale donne ed uomini di buona volontà si devono lasciare guidare dallo Spirito di Dio. Il nuovo *Direttorio per la catechesi* sottolinea al n. 4 «una ferma fiducia nello Spirito Santo», affermando come nel processo di evangelizzazione la catechesi sia «innanzitutto un'azione spirituale», come anche evidenziato nel nn. 162-163 e 166. Essa si «ispira ai tratti della pedagogia divina» (DC 165). Essere catechisti non

è un «mestiere», non è «fare», bensì «essere», essere testimoni eloquenti di Cristo e persone «capaci di vicinanza, apertura al dialogo, accoglienza cordiale» (EG 165). Se ogni battezzato «è per sua natura catechista» (RdC 183), di fatto non ci si può improvvisare tali poiché «il catechista è consacrato ed inviato da Cristo» (RdC 185). Egli ha perciò la piena responsabilità personale ed ecclesiale di formarsi alla luce dello Spirito. Per tale motivo occorre anche una valida azione di discernimento per riconoscere i segni dei tempi e favorire «l'interiorizzazione del messaggio cristiano» (DC 73) e saper accompagnare nel riconoscimento della propria vocazione cristiana. L'obiettivo è sottolineare l'importanza della preparazione dei catechisti a livello spirituale, non solamente pratico, guidandoli alla consapevolezza sempre maggiore dell'importanza di una vita di identificazione con Cristo che passa certamente attraverso una preparazione teologico-spirituale, ma fondamentalmente si ancora alla preghiera, alla conoscenza vissuta della Parola, a momenti puntuali di incontro personale e comunitario con Dio (ritiri, esercizi spirituali, Lectio Divina). In conclusione: Come facciamo ad annunciare il Vangelo se Cristo non diventa parte di noi, carne della nostra carne? Come facciamo ad amare con il cuore di Dio se non l'abbiamo conosciuto in Cristo? Ha detto Francesco: «Gesù è necessario conoscerlo nel dialogo con lui. Parlando con lui, nella preghiera, in ginocchio. Se tu non preghi, se tu non parli con Gesù non lo conosci». Testimoniare la fede è sperimentare «il piacere di essere una sorgente, che tracima e rinfresca gli altri» (EG 272).

Parole chiave: *spiritualità, discernimento, segni, kerigma, formazione.*

THE FORMATION OF CATECHISTS. THE IMPORTANCE OF SPIRITUAL FORMATION AND THE PRAXIS OF DISCERNMENT FOR AN EVANGELICAL READING OF THE «SIGNS OF THE TIMES»

The formation of catechists is a theme of primary importance in the journey of the Church in this new millennium, especially in light of the challenges it proposes to us: unbelief, individualism, globalization, destruction of moral values, inconsistency between baptism and Christian witness, and more. The laity in particular, who are the overwhelming majority of catechists, share the responsibility of service for the Kingdom with the whole Church (cf. RM 72-73). And this is a great gift of the Spirit. The catechetical service - or ministry - has an ecclesial character and is one with the missionary life of the Church (cf. EN 60). The catechist must always remember that the kerygma is the center and foundation of the life of faith, and catechesis is its deepening. His continuous ringing is entrusted to the Church in which women and men of good will you have to leave led by the Spirit of God. The new *Directory for catechesis* underlines in n. 4 «a firm trust in the Holy Spirit», affirming that in the process of evangelization catechesis is «above all a spiritual action», as also highlighted in nn. 162-163 and 166. And it is «inspired by the features of divine pedagogy» (DC 165). Being catechists is not a «job», it is not «doing», but

«being», being eloquent witnesses of Christ and people «capable of closeness, openness to dialogue, cordial welcome» (EG 165). If every baptized person «is by nature a catechist» (RdC 183), in fact one cannot improvise as such because «the catechist is consecrated and sent by Christ» (RdC 185). He therefore has the full personal and ecclesial responsibility to form himself in the light of the Spirit. For this reason, a valid action of discernment is also needed to recognize the signs of the times and favor «the interiorization of the Christian message» (DC 73) and to be able to accompany in the recognition of one's christian vocation. The objective is to underline the importance of the preparation of catechists on a spiritual level, not only on a practical level, guiding them to an ever increasing awareness of the importance of a life of identification with Christ which certainly passes through a theological-spiritual preparation, but fundamentally still prayer, to a lived knowledge of the Word, to specific moments of personal and community encounter with God (retreats, spiritual exercises, Lectio Divina). In conclusion: How do we proclaim the Gospel if Christ does not become part of us, flesh of our flesh? How can we love with the heart of God if we have not known him in Christ? Pope Francis said: «It is necessary to know Jesus in dialogue with him. Talking with him, in prayer, on his knees. If you don't pray, if you don't talk to Jesus you don't know him». Witnessing the faith is experiencing «the pleasure of being a source, which overflows and refreshes others» (EG 272).

Keywords: *spirituality, discernment, signs, kerigma, formation.*

Ćavar Klara

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: kcavar@unizd.hr

Doc. dr. Klara Ćavar, na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu studirala je teologiju i diplomirala 1996. godine. Na Papinskom učilištu Urbaniana studirala je kanonsko pravo i magistrirala je 1998. Doktorirala je 2001. radom iz područja ženidbenog prava. Od 2003. do 2010. profesor je Kanonskog prava na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Sarajevu. Obavljala je službu branitelja ženidbenog veza na Crkvenom sudu Sarajevske nadbiskupije, a od 2004. do 2005. sudac je na Crkvenom ženidbenom sudu I. stupnja u Sarajevu. Od 2005. do 2010. sudac je na Međubiskupijskom sudu II. stupnja u Sarajevu. Od akademske 2010./2011. godine predaje kolegije iz kanonskog prava na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu. Od 2013. godine predaje Kanonsko pravo na Teološko-katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru i obavlja službu zamjenice pročelnika Odjela. Sudac je na Nadbiskupijskom sudu prvoga stupnja u Zadru.

Asst. Prof. Dr. sc. Klara Ćavar, studied theology at the Philosophical and Theological Institute of the Society of Jesus in Zagreb, graduated in 1996. She studied Canon Law at the Pontifical Urbaniana College and received her master's degree in 1998. She received her doctorate in 2001 with a thesis in the field of marriage law. From 2003 to 2010, she was a professor of Canon Law at the Catholic Theological Faculty in Sarajevo. She served as a defender of marriage at the Church Court of the Sarajevo Archdiocese, and from 2004 to 2005 she was a judge at the Church Marriage Court of the First Instance in Sarajevo. From 2005 to 2010, she was a judge at the Interdiocesan Court II. degree in Sarajevo. From the academic year 2010/2011 she teaches courses in Canon Law at the Philosophical and Theological Institute of the Society of Jesus in Zagreb. Since 2013, he has been teaching Canon Law at the Theological-Catechetical Department of the University of Zadar and is the Deputy Head of the Department. She is a judge at the Archdiocesan Court of First Instance in Zadar.

Džinić Marija

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
E-mail: m.dzanic@ffrz.unizg.hr

Doc. dr. sc. Marija Džinić, rod. Živković, rođena je 31. siječnja 1985. u Vinkovcima, državljanka je Republike Hrvatske. Osnovnu školu završila je u Semeljima 1999. godine. Filozofsko-teološki studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku upisuje 2003. godine. U srpnju 2008. godine postigla je akademski naslov magistra Teologije. Diplomski rad na temu: *Odgovorno roditeljstvo. Moralno-pastoralno promišljanje u svijetlu enciklike Humanae vitae o njezinoj četrdesetoj obljetnici* izradila je pod mentorskim vodstvom prof. dr. se. Vladimira Dugalića. U jesen 2008. godine započela je poslijediplomski studij iz kanonskog prava na Fakultetu kanonskog prava Papinskoga sveučilišta Gregoriana u Rimu. Akademski stupanj licencijata kanonskog prava stekla je 2011. godine. Na istom je Fakultetu nastavila doktorski studij te je 26. rujna 2018. godine postigla akademski stupanj doktor kanonskog prava. Doktorski rada na temu: *La promessa del matrimonio. Un fatto del passato o un'occasione da valutare ancora oggi? Studio storico-giuridico* obranila je pod vodstvom mentora prof. dr. se. Janusz Piotr Kowal, S.J. Doktorski rad i obrana doktorskog rada ocijenjeni su sa *summa cum laude*. Docentica je na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti u Zagrebu.

Asst. Prof. Dr. sc. Marija Džinić, born Živković, born on January 31, 1985 in Vinkovci, is a citizen of the Republic of Croatia. She finished elementary school in Semeljci in 1999. He enrolled in the Faculty of Philosophy and Theology at the Catholic Theological Faculty in Đakovo, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek in 2003. In July 2008, she obtained the academic title of Master of Theology. Graduation

thesis on the topic of *Responsible Parenting. Moral-pastoral reflection in the light of the encyclical Humanae vitae on its fortieth anniversary* was made under the mentorship of prof. dr. se. Vladimir Dugalić. In the fall of 2008, she began postgraduate studies in Canon Law at the Faculty of Canon Law of the Pontifical Gregorian University in Rome. She obtained a bachelor's degree in Canon Law in 2011. She continued her doctoral studies at the same Faculty and on September 26, 2018, she obtained the academic degree of Doctor of Canon Law. Doctoral dissertation on the topic, *La promessa del matrimonio. A fact that the currency of the currency is still in demand? Studio storico-giuridico was defended* under the guidance of mentor prof. dr. se. Janusz Piotr Kowal, S.J. The doctoral thesis and the defense of the doctoral thesis were evaluated with *summa cum laude*. She is an assistant professor at the Faculty of Philosophy and Religious Science in Zagreb.

PRAVNI ASPEKTI KATEHETSKOG POUČAVANJA

Prema nauku II. Vatikanskog sabora, odnosno dogmatskoj konstituciji o Crkvi *Lumen Gentium*, Crkva je od Krista primila trostruku službu: naučavanja, posvećivanja i upravljanja (LG 25-27). Primarna zadaća Crkve je služba naučavanja kojoj je crkveni zakonodavac posvetio III. knjigu Zakonika kanonskog prava koja obuhvaća 86 kanona (kann. 747-833). U uvodu Treće knjige, Naučiteljska služba Crkve, čitamo kako je Krist Gospodin povjerio poklad vjere Crkvi kako bi ona, uz pomoć Duha Svetoga, sveto čuvala, dublje istraživala, vjerno naviještala i tumačila objavljenu istinu (kan. 747 §1). Zakonik kanonskog prava u potpunosti je prihvatio koncilsku viziju evangelizacijske djelatnosti Crkve, napose u načinu sistematiziranja materije u prvome od pet naslova na koje se dijeli ova Knjiga. Nakon uvodnih kanona prvi naslov Naviještanje Božje riječi (kann. 756-780) podijeljen je na dva poglavlja: prvo je posvećeno propovijedanju (kann. 762-772), a drugo katehetskom poučavanju (kann. 773-780). Bilo propovijedanje bilo kateheza kao prvotne zadaće crkvenog poslanja jesu djelovanja za koja treba biti odgovorna čitava Crkva, a na poseban način njeni pastiri. Crkveni zakonodavac katehetskom poučavanju posvećuje čitavo drugo poglavlje kodeksne normative o službi naviještanja, stoga će analizi i tumačenju kanonskih odredbi u tom poglavlju biti posvećena posebna pažnja. U radu će se analizirati i prikazati crkvene institucije pravno odgovorne za katehetsku pouku, na poseban način uloga Svete Stolice, Biskupske sinode, Biskupskih konferencija, dijecezanskog biskupa, biskupijskih ureda te župnika. Spomenutoj tematici posvećeno je i dvanaesto poglavlje novog *Direktorija za katehezu* koje će biti analizirano u radu i uspoređeno s kanonskim odredbama. Bitno je konstantno imati na umu da su svi članovi Crkve, pod vodstvom zakonite crkvene vlasti, aktivni subjekti katehetskog djelovanja (kan. 774).

Ključne riječi: *Zakonik kanonskog prava, evangelizacija, služba naučavanja, katehetsko poučavanje, dužnost crkvenih pastira.*

ASPETTI GIURIDICI DELL'INSEGNAMENTO CATECHETICO

Secondo l'insegnamento del Concilio Vaticano II, e cioè la costituzione dogmatica sulla Chiesa *Lumen Gentium*, la Chiesa ha ricevuto da Cristo una triplice funzione: di insegnare, di santificare e di governare (LG 25-27). Il compito principale della Chiesa è il servizio d'insegnamento, e ad esso il legislatore della Chiesa ha dedicato il III libro del Codice di Diritto Canonico che comprende 86 canoni (cann. 747-833). Il terzo libro intitolato La funzione d'insegnare della Chiesa, inizia con le parole: Cristo Signore ha affidato alla Chiesa il deposito della fede affinché essa stessa, con l'assistenza dello Spirito Santo, possa custodire, scrutare, annunciare ed espandere fedelmente la verità rivelata (can. 747 §1). Il Codice di Diritto Canonico ha accolto pienamente la visione conciliare dell'attività evangelizzatrice della Chiesa, soprattutto nel modo di sistematizzare la materia nel primo dei cinque titoli in cui è suddiviso questo libro. Dopo i canoni introduttivi, il primo titolo, Il Ministero della parola divina (cann. 756-780), è diviso in due capitoli: il primo dedicato alla predicazione (cann. 762-772), il secondo all'istruzione catechetica (cann. 773-780). Sia la predicazione sia la catechesi come compito primario della missione della Chiesa sono azioni di cui dovrebbe essere responsabile tutta la Chiesa e, in modo speciale i suoi pastori. Il legislatore ecclesiastico dedica tutto il secondo capitolo alle norme sul Ministero della parola all'istruzione catechetica, pertanto particolare attenzione sarà riservata all'analisi e all'interpretazione delle norme canoniche di quel capitolo. Nell'articolo si analizzeranno e presenteranno le istituzioni ecclesiastiche legalmente responsabili per l'istruzione catechetica, in particolare il ruolo della Santa Sede, del Sinodo dei Vescovi, delle Conferenze episcopali, del Vescovo diocesano, degli uffici diocesani e dei parroci. Al tema sopra citato è dedicato anche il dodicesimo capitolo del nuovo Direttorio per la catechesi, che sarà analizzato e messo a confronto con le norme canoniche. È importante tenere sempre presente che tutti i membri della Chiesa, sotto la guida della legittima autorità ecclesiastica, sono soggetti attivi dell'attività catechistica (can. 774).

Parole chiave: *Codice di diritto canonico, evangelizzazione, funzione di insegnare, istruzione catechetica, dovere dei pastori della Chiesa.*

Debevec Leon

Fakulteta za arhitekturo, Univerza v Ljubljani, Slovenia

E-mail: leon.debevec@fa.uni-lj.si

Doc. dr. sc. Leon Debevec započeo je 1992. poslijediplomski studij na Arhitektonskom fakultetu i doktorirao tezom «Obnova i izgradnja bogomolja». Osnovao je istraživački institut (Institut za sakralnu arhitekturu). Njegovo postdoktorsko istraživanje sakralne arhitekture produbilo se tijekom studija u *Atelier della Arte Spirituale Centro Aletti* u Rimu. Kao docent na Arhitektonskom fakultetu voditelj je kolegija: *Dizajn 5, Arhitektonski arhetipovi sakralnog*, kao i izbornog predmeta *Sakralne zgrade*. Od 2000. surađuje s Teološkim fakultetom (Sveučilište u Ljubljani), gdje drži predavanja o crkvenoj umjetnosti. Njegovo se znanstveno istraživanje usredotočuje na područja antičke arhitekture i sakralne arhitekture. Također je njegov umjetnički rad uglavnom posvećen rješavanju arhitektonskih problema na području kršćanske sakralne arhitekture.

Asst. Prof. Dr. sc. Leon Debevec started in 1992 postgraduate studies at the Faculty of Architecture and earned his doctoral degree with the thesis «The Renovation and Building of Places of Worship». He founded research institute (Institute for Sacral Architecture). His post-doctoral research on sacral architecture deepened during his study at *Atelier del Arte Spirituale Centro Aletti* in Rome. As assistant professor at the Faculty of Architecture, he is the leader of the courses: *Design 5, Architectural Archetypes of the Sacral*, as well as the elective course *Sacral Buildings*. Since 2000, he is collaborating with the Theological Faculty (University of Ljubljana), where he delivers lectures on church art. His scientific researching focuses on the areas of ancient architecture and sacral architecture. Also his art work is mostly dedicated to solving architectural problems in the field of Christian sacral architecture.

PASTORALNI POTENCIJAL ARHITEKTONSKOG PROSTORA U SVJETLU NOVOGA «DIREKTORIJA ZA KATEHEZU»

Prostor je, zajedno s vremenom, nezamjenjiv okvir svake ljudske aktivnosti, uključujući katehezu. Važnost arhitektonskog prostora kao materijalne infrastrukture u posredovanju religije kršćanstvo je prepoznalo od svojih institucionalnih početaka. U dvjetisućljetnoj povijesti kršćanstva arhitektonski je prostor imao promjenjivo, ali uvijek važno mjesto u propovijedanju vijere. Problemski srž rada je pokazati u kojoj mjeri i na koji način nova pravila za katehezu (*Direttorio per la Catechesi*, 2020.) koja

je donijelo Papinsko vijeće za promicanje nove evangelizacije uključuju potencijal arhitektonskog prostora u viziju moderne kateheze. U metodološkom smislu, članak je podijeljen u tri dijela. Prvi će dio predstaviti različite uloge graditeljskog prostora u povijesti Crkve. U drugom će dijelu analiza valjanih crkvenih dokumenata pokazati aspekte integracije graditeljskog prostora u postkoncilski život Crkve. Treći će dio biti posvećen analitičkoj prezentaciji uključivanja arhitektonskog prostora u obnovljenu viziju kateheze koju donosi razmatrani dokument. Suočavanje nalaza s raspravljenim dokumentom potvrdit će ili opovrgnuti tezu članka da je arhitektonski prostor inače prisutan, ali sa stajališta njegove uloge neartikulirani element u postavljenoj viziji kateheze.

Ključne riječi: *kršćanstvo, umjetnost, prostor, sakralna arhitektura, kateheza.*

PASTORAL POTENTIAL OF ARCHITECTURAL SPACE IN THE LIGHT OF THE NEW «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

Space, together with time, is the irreplaceable framework of every human activity, including catechesis. From its institutional beginnings, Christianity recognizes the importance of architectural space as a material infrastructure in the transmission of religion. In the two-thousand-year history of Christianity, architectural space has had a changing but always important place in catechesis. The core problem of the paper is to show to what extent and in what ways the new *Directory for Catechesis* released by the Pontifical Council for Promoting the New Evangelization include the potential of architectural space in the vision of modern catechesis. In methodological terms, the article is divided into three parts. The first part will present the various roles of the architectural space in the two-thousand-year mission of the Church. In the second part, the analysis of valid church documents will show aspects of the integration of architectural space into the post-conciliar life of the Church. The third part will be dedicated to the analytical presentation of the inclusion of architectural space in the renewed vision of catechesis brought by the considered document. Confronting the findings with the discussed document will confirm or refute the thesis of the article that the architectural space is otherwise present but from the point of view of its importance an unarticulated element in the set vision of catechesis.

Keywords: *Christianity, art, space, sacral architecture, catechesis.*

Dokoza Antonia

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: amiocic@unizd.hr

Lic. catech. Antonia Dokoza, rođena je 25. studenog 1988. u Zadru. Osnovnu školu pohađala je u Ražancu, a srednju Ekonomsko-birotehničku i trgovačku školu u Zadru. Godine 2012. diplomirala je na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru, te stekla zvanje diplomirane vjeroučiteljice. Iste godine upisala je specijalistički studij katehetike na Fakultetu odgojnih znanosti Papinskog salezijanskog sveučilišta u Rimu, gdje je 2014. magistrirala s naslovom rada: *L'identità della scuola cattolica in Croazia. Linee orientative per una sua qualificazione educativo-pastorale alla luce della proposta formativa del Liceo classico 'Giovanni Paolo II' di Zadar*, te postiže licencijat iz odgojnih znanosti, u specijalizaciji katehetike. Od 2016. godine zaposlena je na Teološko-katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru na radno mjesto asistenta. Izvođač je kolegija *Povijest kateheze i katehetike, Religiozni odgoj predškolske djece*, te seminara pri kolegiju *Fundamentalna katehetika*. Udata je i majka djevojčice.

Lic. catech. Antonia Dokoza, was born on November 25, 1988 in Zadar. She attended primary school in Ražanac, and secondary school of Economics, Office and Commerce in Zadar. In 2012, she graduated at the Theological-Catechetical School in Zadar, and acquired the title of graduate religious teacher. In the same year, she enrolled in a specialist study of catechesis at the Faculty of Educational Sciences of the Pontifical Salesian University in Rome, where in 2014 she received her master's degree entitled *L'identità della scuola cattolica in Croazia. Orientation lines for an educational and pastoral qualification in the light of the formative proposal of the Classical Lyceum «Giovanni Paolo II» in Zadar*, and achieves a license in educational sciences, specializing in catechesis. Since 2016, she has been employed at the Theological-Catechetical Department of the University of Zadar as an assistant. He is a lecturer in the course *History of Catechesis and Catechesis, Religious Education of Preschool Children*, and seminars in the course *General Catechesis*. She is married and moter of girl.

ULOGA BAKA I DJEDOVA U PRENOŠENJU VJERE

Svrha rada je identificirati ulogu baka i djedova u prenošenju vjere unucima. Novi *Direktorij za katehezu* stavlja naglasak na njihov doprinos katehezi s obzirom na obilje slobodnog vremena koje su u mogućnosti posvetiti svojim unucima, te privrženost kao glavnu karakteristiku tog odnosa. Metoda koja će biti korištena u obradi teme je

analitička, a pristup interdisciplinarni. Rad se sastoji od tri dijela. U prvom dijelu se pobliže prikazuje uloga baka i djedova u obitelji s obzirom na skrb za djecu. Upravo je spomenuta privrženost bakama i djedovima jedan od pozitivnih utjecaja kako na emocionalni i socijalni, tako i na religiozni i duhovni razvoj djeteta. Također, predstavljaju se različiti oblici uloga baka i djedova u obitelji, te vrste odnosa s unucima. U drugom dijelu rada naglasak se stavlja na njihov utjecaj u prenošenju vjere. Iskustvo, dublja ukorijenjenost u vjeru, životna mudrost, dosljednost neke su od bitnih značajki. Upravo su bake i djedovi u mnogim slučajevima oni koji su imali najveći utjecaj na inicijaciju djece u kršćanski život. Poput karike između dviju generacija, prenose iskustvo života i vjere, te tako pomažu najmlađima u traganju za svojim korijenima. U trećem dijelu se donose primjeri najznačajnijih baka i djedova koji su proglašeni svetima, i njihovih utjecaja na unuke, koji su u velikoj većini slučajeva također postali sveti. Zaključak koji proizlazi je kako upravo dosljedno življenje vjere otvara mogućnost prenošenja vjere sa starijih na mlađe generacije. Djeca promatraju, upijaju i prema tome prosuđuju. Od najranije dobi uče isključivo iz primjera odraslih koji se ucjepljuje duboko u njihova bića. Vjera djedova i baki je svjedočanstvo, a bez svjedočanstva nema vjere. Njihova prisutnost, briga, primjer, vjera, molitva su nadahnuće i poticaj djeci koja su u stalnom traganju za smislom života i vjere. To je ujedno i misija, poziv starijih.

Ključne riječi: *uloga, djedovi i bake, unuci, prenošenje vjere, dosljednost*

THE ROLE OF THE GRANDPARENTS IN THE TRANSMISSION OF THE FAITH

The purpose of this paper is to identify the role of grandparents in passing the faith on to their grandchildren. The new *Directory for Catechesis* emphasizes the grandparental contribution to catechesis. The grandparents have an abundance of free time which they are able to dedicate to their grandchildren and the main characteristic of this relationship is affection. The study is conducted by using the analytical method and the interdisciplinary approach. There are three parts to this study. The first part shows in more detail the role of grandparents in the family with regard to child care. The aforementioned affection to grandparents is one of the positive influences on the emotional and social, religious and spiritual development of the child. The first part also deals with different forms of grandparental roles in the family and different types of relationships with grandchildren. The focal point of the second part of this paper is their influence in the transmission of the faith. Some of the essential features are experience, deeper roots in faith, life wisdom, authenticity. In many cases, the greatest influence on the initiation of children into the Christian life is the grandparental one. Like a link between two generations, they pass on the experience of life and faith, thus helping the youngest in their search for their roots. The third part focuses on the examples of the most notable grandparents

who were saints, and their influences on grandchildren, who in the vast majority of cases also became saints. The conclusion that emerges is that it is the authenticity of the faith that opens up the possibility of the transmission of the faith from the older to the younger generations. Children observe, absorb, and judge accordingly. From an early age, they learn exclusively from the example of adults, and such knowledge is instilled deep in their beings. The faith of grandparents is a testimony, and there is no faith without a testimony. Their presence, care, example, faith, prayer are inspiration and encouragement to children who are in constant search for the meaning of life and faith. It is also a mission, a vocation for the elderly.

Keywords: *role, grandparents, grandchildren, transmission of faith, authenticity.*

Dundović Zdenko

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru
E-mail: zdundovic@unizd.hr

Doc. dr. sc. Zdenko Dundović rođen je 31. 10. 1973. u Zadru. Osnovnu školu pohađao i završio u Zadru. Od 1998. do 1992. godine pohađao Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju u Zadru. Od 1992. do 1994. godine studirao i završio filozofiju na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu. 1994. godine upisao teološki studij na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu u Zagrebu. Diplomirao 1998. godine na istom. Upisao poslijediplomski studij iz crkvene povijesti II. i III. ciklusa (mr. sc. i dr. sc.) na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2012. godine. Magistrirao na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2015. godine na temu *Ninski kaptol crkve sv. Anselma*. Obranio doktorsku disertaciju na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 2017. godine na temu *Zadarski kaptol, njegova dobra i kaptolski dostojanstvenici u posljednjih sto godina vladavine Mletačke Republike (1697.-1797.)*. Od 2018. godine v. d. Pročelnika Teološko-katehetskog odjela Sveučilišta u Zadru.

Asst. Prof. Dr. sc. Zdenko Dundović was born on October 31, 1973 in Zadar. He attended and finished primary school in Zadar. From 1998 to 1992 he attended the Archbishop's Classical Gymnasium in Zadar. From 1992 to 1994 he studied and graduated in philosophy at the Faculty of Philosophy of the Society of Jesus in Zagreb. In 1994 he enrolled in theological studies at the Philosophical and Theological Institute of the Society of Jesus in Zagreb in Zagreb. He graduated in 1998 at the same. Enrolled in postgraduate studies in church history II. and III. cycle (M.Sc. and Ph.D.) at the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb in 2012. He received his master's degree from the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb in 2015 on the topic of the Nin Chapter of the Church of St. Anselma. He defended his

doctoral dissertation at the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb in 2017 on the topic of the *Zadar Chapter, its goods and Kaptol dignitaries in the last hundred years of the rule of the Venetian Republic (1697-1797)*. Since 2018, Acting Head of the Theological-Catechetical Department of the University of Zadar.

POVIJESNI PRIKAZ DIREKTORIJA ZA KATEHEZU

Na temelju dosada objavljenih radova u znanstvenoj literaturi i objavljenih Direktorija za katehezu u radu se donosi sažeti povijesni prikaz razvoja katehetike od Tridentskoga sabora do novoga Direktorija za katehezu. Nastojat će naglasiti temeljne razlike pristupa u katehatici prije i poslije Drugoga vatikanskog koncila te usporediti sličnosti i različitosti triju dosad objavljenih Direktorija za katehezu (1971. i 1997.) s novim Direktorijem za katehezu iz 2020. godine. Osobit naglasak stavit će se na razmatranje povijesnoga kontinuiteta u razvoju katehetike te će komparirati različiti pristupi katehetske prakse u posttridentskom razdoblju (rani novi vijek) s onima u vrijeme moderne.

Ključne riječi: *Tridentski sabor, povijest katehetike, Drugi vatikanski koncil, Direktoriji za katehezu.*

HISTORICAL OVERVIEW OF THE CATECHESIS DIRECTORY

Based on the papers published so far in the scientific literature and the published Directorates for Catechesis, the paper provides a summary of the development of catechesis from the Council of Trent to the new Directorate for Catechesis. It will seek to highlight the fundamental differences in approaches to catechesis before and after the Second Vatican Council and to compare the similarities and differences between the three Directorates for Catechesis published so far (1971 and 1997) with the new Directory for Catechesis in 2020. Particular emphasis will be placed on the consideration of historical continuity in the development of catechesis and will compare different approaches of catechetical practice in the post-Tridentine period (early modern age) with those in modern times.

Keywords: Council of Trent, history of catechesis, Second Vatican Council, Directorates for Catechesis.

Garmaz Jadranka

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska
E-mail: jadranka.garmaz@gmail.com

Prof. dr. sc. Jadranka Garmaz, redovita je profesorica na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Splitu. Na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Innsbrucku promovirana je u doktoricu teologije 2002. Od ak. g. 2003./2004. radi na Katedri katehetike i religijske pedagogije KBF-a u Splitu, od 2008. pročelnica je navedene Katedre, gdje je 2018. izabrana u zvanje redovitog profesora. Napisala je i uredila, u koautorstvu, više znanstvenih knjiga i zbornika, domaćih i međunarodnih, te je autorica oko 30 znanstvenih članaka iz područja religiozne pedagogije i katehetike. Članica je više međunarodnih organizacija te međunarodnog istraživačkog programa Komunikativne teologije. Članica je izdavačkog i uredničkog vijeća teološkog niza «Kommunikative Theologie» u izdavačkoj kući Grünwald.

Prof. Dr. sc. Jadranka Garmaz is a full professor at the Catholic Theological Faculty in Split. She was promoted to Doctor of Theology in 2002 at the Faculty of Theology, University of Innsbruck. Since 2003/2004 she works at the Department of Catechesis and Religious Pedagogy of the KBF in Split. Since 2008 she has been the head of the said Department, where in 2018 she was elected full professor. She has written and edited, in co-authorship, several scientific books and proceedings, domestic and international, and is the author of about 30 scientific articles in the field of religious pedagogy and catechesis. She is a member of several international organizations and the international research program Communicative Theology. She is a member of the publishing and editorial board of the theological series «Communicative Theologie» at the Grünwald publishing house.

Silvana Burilović Crnov

Informativni odjel Tiskovnog ureda Splitsko-makarske nadbiskupije
E-mail: silvana.bcrnov@gmail.com

Dr. Silvana Burilović Crnov rođena je u Splitu. Diplomirala je 2006. godine Filozofsko-teološki smjer na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu i kratko je radila kao vjeroučiteljica u školi. Od 2006. godine radi kao voditeljica Informativnog odjela Tiskovnog ureda Splitsko-makarske nadbiskupije. Godine 2015. licencirala je o temi: «Smiljana Rendić: primjer zauzetoga laičkog poslanja u postkoncilskoj Crkvi» na Poslijediplomskom studiju Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Splitu, smjer «Kršćanstvo i suvremena kultura». Na istom je fakultetu i doktorirala 2019. god. o temi: «Smiljana Rendić: katolička novinarka i pratiteljica Drugoga vatikanskog sabora». Objavila je nekoliko znanstvenih radova i sudjelovala je na simpozijima. Supruga je i majka troje djece.

Dr. Silvana Burilović Crnov was born in Split. She graduated in 2006 on the Faculty of Philosophy and Theology at the Catholic Theological Faculty of the University of Split and worked briefly as a religious teacher at the school. Since 2006 she has been working as the head of the Information Department of the Press Office of the Split-Makarska Archdiocese. In 2015, she licensed on the topic: «Smiljana Rendić: an example of a busy lay mission in the post-conciliar Church» at the Postgraduate Study of the Catholic Theological Faculty of the University of Split, majoring in «Christianity and Contemporary Culture». She received her doctorate from the same faculty in 2019. on the topic: «Smiljana Rendić: Catholic journalist and companion of the Second Vatican Council». She has published several scientific papers and participated in symposia. She is a wife and mother of three children.

OD PASIVNOG DO PROMOTIVNOG PRISTUPA KATEHEZI OBITELJI

Katehezi obitelji posvećeno je tek četiri broja novog *Direktorija za katehezu*. Međutim u kontekstu cjelovitog evangelizacijskog usmjerenja *Direktorij* na više mjesta naglašava važnost obiteljske kateheze. Obitelj je subjekt obiteljskog pastorala, a kateheza odraslih referentna je točka svih kateheza. Predavanje fokusira ulogu roditelja u katehezi, osobito ulogu žena i obitelji u katehezi. Na temelju analitičkog pristupa tekstu predavanje analizira sadržaj i metodu kateheze (u, sa) obitelji prema novom *Direktoriju za katehezu*.

Ključne riječi: *prenošenje vjere u obitelji, uloga žene u katehezi, kateheza obitelji, prigodna kateheza.*

FROM A PASSIVE TO A PROMOTIONAL APPROACH TO FAMILY CATECHESIS

Only four issues of the new Directory of Catechesis are dedicated to family catechesis. However, in the context of a holistic evangelization orientation, the Directory emphasizes the importance of family catechesis in several places. The family is the subject of family pastoral care, and the catechesis of adults is the reference point of all catechesis. The lecture focuses on the role of parents in catechesis, especially the role of women and families in catechesis. Based on the analytical approach to the text, the lecture analyzes the content and method of catechesis (in, with) the family according to the new *Directory for Catechesis*.

Keywords: *transmission of faith in the family, the role of women in catechesis, catechesis of the family.*

Kraner David

Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenia

E-mail: david.kraner@teof.uni-lj.si

Dr. sc. David Kraner doktor je komunikacijskih znanosti, koji je 2017. godine diplomirao na Fakultetu društvenih komunikacija na Papinskom saezijanskom sveučilištu u Rimu (Naslov: *Sociološki prikazi Katoličke crkve u Sloveniji: koncepti, stavovi, učinak medija u javnosti*). Dvije godine je radio kao glasnogovornik Slovenske biskupske konferencije, od 2017. znanstveni je asistent na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani (Slovenija).

Dr. sc. David Kraner is a doctor in social communications sciences, graduating in the Faculty of Social Communication at the Pontifical Salesian University in Rome in 2017 (Title: *The Sociological Representations of the Catholic Church in Slovenia: The Concepts, Attitudes, the Effect of the Media perceived by the public*). Two years he worked as a spokesman for the Slovenian Bishops' Conference, since 2017 a research assistant at the Faculty of Theology, University of Ljubljana (Slovenia).

L'ASPETTO DEL PROCESSO COMUNICATIVO NELLA CATECHESI DELLA CULTURA DIGITALE

Gli strumenti digitali hanno causato i cambiamenti a livello culturale, sociale e psicologico. Dopo il forte impatto della pandemia si ha una esperienza della pastorale svolta attraverso le tecnologie. Per evitare di cadere nella trappola della virtualizzazione della catechesi, è necessario un metodo pastorale proprio: il nuovo direttorio richiede una ermeneutica propria e rifiuta un estremo aggancio sia sul metodo deduttivo che sul metodo induttivo. L'epistemologia della Teologia pastorale impedisce alla Teologia dogmatica di applicare «le idee» speculative sull'agire della Chiesa, e nello stesso momento impedisce una riduzione pastorale sul paradigma positivista. L'ermeneutica pratica si basa sulla reciprocità tra teoria e prassi, indeducibilità della teoria dalla prassi, irriducibilità della teoria sulla prassi. Quindi, la domanda come usare le nuove tecnologie nella catechesi, è una domanda laterale. La domanda centrale, riguardo l'agire della Chiesa ad intra, è una domanda a livello teologico pastorale: Come agire efficacemente nella cultura digitale? L'aspetto comunicativo nel processo dell'annuncio del Vangelo nel dopo pandemia, richiede nella Teologia pastorale una nuova riflessione «sulle grandi questioni circa il senso della vita, la corporeità, l'affettività, l'identità di genere, la giustizia

e la pace» (DC 371). I mutamenti in atto nel panorama socio-culturale della cultura contemporanea suscitano una seconda domanda, riguardo l'agire della Chiesa ad extra: Come la Chiesa può diventare una presenza «evangelizzatrice nel continente digitale»? I catecheti capaci della decodifica dei messaggi, di discernimento pastorale nella società in rete e nella cultura digitale, devono saper dialogare con le questioni dei nativi digitali e nello stesso momento includere nel processo comunicativo anche gli immigrati digitali. In questo senso la catechesi nell'epoca del digitale si deve comporre di una pluralità di codici comunicativi e mettere al centro un modello comunicativo proprio. Una terza domanda, che riguarda le figure pastorali, è: Quale modello comunicativo potrebbe essere adeguato nella Chiesa e nella società? La catechesi non è un processo individuale e isolato (dei social), ma è «luogo in cui l'esperienza di Dio si fa comunione e condivisione del vissuto» (DC 372). Questo contributo cercherà di dare una riflessione critica sui cambiamenti culturali, sul processo comunicativo dell'agire della Chiesa all'interno ed all'esterno e la responsabilità formativa delle figure pastorali. Attraverso le esperienze della Chiesa Cattolica in Slovenia si cercherà di dare una proposta pastorale al livello comunicativo del futuro.

Parole chiave: *cultura digitale, comunicazione, agire della Chiesa, catechesi, decodifica, messaggio.*

THE ASPECT OF THE COMMUNICATIVE PROCESS IN THE CATECHESIS OF DIGITAL CULTURE

Digital tools have caused the changes on the cultural, social and psychological level. After the strong impact of the pandemic there is an experience of pastoral care carried out through technologies. In order to avoid falling into the trap of the virtualization of catechesis, a pastoral method of its own is necessary: the new Directory calls for a hermeneutic of its own and rejects an extreme attachment to either the deductive or inductive method. The epistemology of pastoral theology prevents dogmatic theology from applying speculative «ideas» on the action of the Church, and at the same time it prevents a pastoral reduction on the positivist paradigm. Practical hermeneutics is based on the reciprocity between theory and praxis, indeducibility of theory from praxis, irreducibility of theory on praxis. Thus, the question how to use new technologies in catechesis, is a lateral question. The central question, regarding the action of the Church ad intra, is a question at the pastoral theological level: How to act effectively in the digital culture? The communicative aspect in the process of proclaiming the Gospel in the post-pandemic era calls for a new reflection in pastoral theology «on the great questions about the meaning of life, corporeality, affectivity, gender identity, justice and peace» (DC 371). The changes taking place in the socio-cultural panorama of contemporary culture raise a second question, regarding the Church's action ad extra: How can the Church become an «evangelizing presence on the digital continent»? Catechists capable of decoding

messages, of pastoral discernment in the networked society and in digital culture, must know how to dialogue with the issues of digital natives and at the same time include digital immigrants in the communicative process. In this sense, catechesis in the digital age must be composed of a plurality of communicative codes and place at the center a communicative model of its own. A third question, which concerns pastoral figures, is: what communicative model could be adequate in the Church and in society? Catechesis is not an individual and isolated process (of the social), but it is «the place where the experience of God becomes communion and sharing of life» (DC 372). This contribution will try to give a critical reflection on cultural changes, on the communicative process of the Church's action inside and outside and the formative responsibility of pastoral figures. Through the experiences of the Catholic Church in Slovenia, an attempt will be made to give a pastoral proposal at the communicative level of the future.

Keywords: *digital culture, communication, Church action, catechesis, decoding, message.*

Krasicki Arkadiusz

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: akrasicki@unizd.hr

Doc. dr. sc. Arkadiusz Krasicki rođen je 23.08.1976 u Poljskoj (Swiebodzin). Član je Misijske Družbe Duha Svetoga, za svećenika je zaređen 8. lipnja 2003. godine. Iste godine došao je u Hrvatsku i nakon završenoga tečaja hrvatskoga jezika na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, u službi je župnoga vikara u Podvinju (Slavonski Brod) od 2003. do 2006. godine. Od 2011. do 2013. godine obavljao je službu župnika u župi Mučeništvo sv. Ivana Krstitelja u osječkom prigradskom naselju Brijest. Godine 2006. imenovan je prvim sveučilišnim kapelanom Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku. Višu bogosloviju Družbe Duha Svetoga upisuje 1996. godine u Bydgoszczu. Sa završetkom bogoslovnoga studija 2001. godine položio je ispit Ex universa Theologiae te upisao eksterni teološki studij na Sveučilištu Adama Mickiewicza u Poznanju. Magistarski rad iz egzegeze Novoga zavjeta na temu: *Logion Isusa o ponovnom rođenju u evanđelju sv. Ivana Iv. 3,3.5.6. u Komentaru F. Libermannna* obranio je 12. prosinca 2002. godine. Na Katoličkom bogoslovnom fakultetu u Đakovu Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku izabran je 2014. u naslovno suradničko zvanje asistenta iz znanstvenoga područja humanističkih znanosti, znanstvenoga polja teologija i znanstvene grane biblijska teologija. Od 2016. radi na na Sveučilištu u Zadru na Teološko-katehetskom odjelu. Dana 27. listopada 2016. godine obranio je doktorsku disertaciju: *Rođenje iz vode i Duha (usp. Iv 3,3-8) – egzegeza i učinci kod F. Porscha i F. Libermannna*. Od svibnja 2018. zaposlen je kao docent na Teološko-katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru. Predaje biblijske predmete.

Asst. Prof. Dr. sc. Arkadiusz Krasicki was born on August 23, 1976 in Swiebodzin, Poland. He is a member of the Missionary Society of the Holy Spirit and ordained a priest on June 8, 2003. In the same year, he came to Croatia and after completing a Croatian language course at the Faculty of Philosophy in Zagreb, he served as parish vicar in Podvinje (Slavonski Brod) from 2003 to 2006. From 2011 to 2013, he served as pastor in the parish of the Martyrdom of St. John the Baptist in the Osijek suburb of Brijest. In 2006, he was appointed the first university chaplain of the Josip Juraj Strossmayer University in Osijek. He enrolled in the Higher Theological Seminary of the Society of the Holy Spirit in 1996 in Bydgoszcz. After completing his theological studies in 2001, he passed the Ex universa Theologiae exam and enrolled in external theological studies at the Adam Mickiewicz University in Poznan. Master's thesis from the exegesis of the New Testament on the topic: *The Logion of Jesus on rebirth in the Gospel of St. Ivana Iv. 3,3.5.6. in F. Libermann's Commentary* defended on 12 December 2002. At the Catholic Theological Faculty in Đakovo, Josip Juraj Strossmayer University in Osijek, he was elected in 2014 to the title of associate assistant in the scientific field of humanities, the field of theology and the branch of biblical theology. Since 2016, he has been working at the University of Zadar in the Department of Theology and Catechesis. On October 27, 2016, he defended his doctoral dissertation: *Birth from Water and the Spirit (cf. Jn 3: 3-8) - Exegesis and Effects in F. Porsch and F. Libermann*. Since May 2018, he has been employed as an assistant professor at the Theological-Catechetical Department of the University of Zadar. He teaches Bible subjects.

VJERA U ISUSA KRISTA: ODGOVOR BOGU KOJI OBJAVLJUJE SAMA SEBE U IVANOVOM EVANĐELJU

Vjera je temeljna pretpostavka Ivanova evanđelja. Isusovi susreti, govori dovode mnoge do vjere. To je Ivanov «odlučujući trenutak»: za Isusa ili protiv Isusa. Svi koji su susretali Isusa dobili su priliku povjerovati da je on Bog. Isusovo ujedinjenje s Ocem bez prestanka ozdvanja kroz četvrto Evanđelje. Usred znamenja mnogi prepoznaju u Isusa Gospodina, Pomazanika, Sina Božjega i tako ulaze u područje Božjeg kraljevstva (usp. Iv 3, 3-21). Njima je otvoren put spasenja po Isusovoj proslavi na križu (Iv 19). Često se ponavljajući izraz «Ja jesam» upućuje na objavu Oca u Sinu. Sin objavljuje Oca. Očeva je Riječ postala tijelom u vremenu i prostoru. Cilj je ovog rada ukazati da je nova evangelizacija neophodna tijekom kateheze. Nepoznavanje biblijskih tekstova lišava rast vjere kod slušatelja. U istraživanju koristit će se metoda analize. Fokusirat će se na određene susrete i govore u kojima Isus objavljuje svoje božanstvo, a s druge strane oni koji osjećaju, vide, čuju njegova znamenja odgovaraju vjerom. Skrenut će se također pozornost na metode koje Isus, odnosno autor evanđelja koristi u svojoj leksikalnoj kompoziciji u svrhu evangelizacije i kateheze. U radu bazirat će se na tekstu novog *Direktorija za katehezu* osobito na 1. poglavlju (br. 17 do 21). Sadržaj spomenutih brojeva potvrđuje tezu da u Ivanovom

evanđelju svaki susret s Isusom povezuje se s vjerom. Isus objavljuje svoje Božanstvo, a odgovor sugovornika na to jest vjera. Posebnu pozornost skrenut ćemo na dijalog Isusa s Nikodemom u kontekstu ostalih susreta. Pojedini susreti Ivanova evanđelja su svojevrsnom katehezom.

Gljučne riječi: *Isus Krist, vjera, Ja jesam, objava, susreti, utjelovljenje.*

FAITH IN JESUS CHRIST: THE RESPONSE TO GOD WHO REVEALS HIMSELF IN GOSPEL ACCORDING TO JOHN

Faith is a fundamental premise of the Gospel of John. Jesus' encounters, speeches lead many to faith. This is John's «decisive moment»: for Jesus or against Jesus. Everyone who met Jesus was given the opportunity to believe that he was God. Jesus' union with the Father without ceasing to be healed through the fourth gospel. In the midst of the sign, many recognize Jesus as Lord, the Anointed One, the Son of God, and thus enter the realm of the kingdom of God (cf. Jn 3: 3-21). The way of salvation was opened to them through Jesus' celebration on the cross (Jn 19). The oft-repeated phrase "I am" refers to the revelation of the Father in the Son. The Son reveals the Father. The Word of the Father became flesh in time and space. The aim of this paper is to point out that new evangelization is necessary during catechesis. Ignorance of biblical texts deprives the listener of the growth of faith. The method of analysis will be used in the research. It will focus on certain encounters and discourses in which Jesus reveals his Deity, and on the other hand those who feel, see, hear his signs respond with faith. Attention will also be drawn to the methods that Jesus, that is, the author of the Gospel, uses in his lexical composition for the purpose of evangelization and catechesis. The paper will be based on the text of the new *Directory for Catechesis*, especially on Chapter 1 from (nn. 17 to 21). The content of the mentioned numbers confirms the thesis that in the Gospel of John every encounter/meeting with Jesus is connected with faith. Jesus reveals his Deity, and the answer of the interlocutor to that is faith. We will pay special attention to the dialogue of Jesus with Nicodemus (John 3: 1-21) in the context of other encounters. Some of John's gospel meetings are a kind of catechesis.

Keywords: *Jesus Christ, faith, I am, revelation, encounters, incarnation.*

Lourdunathan Antony Christy

Istituto di Catechetica, Università Pontificia Salesiana, Roma
E-mail: lourdunathan@unisal.it

Lic. catech. Antony Christy Lourdunathan trenutno je doktorand i također docent na Salezijskom papinskom sveučilištu, na Fakultetu odgojnih znanosti, Institutu za katehetiku. Posедуje licencu (STL) za teologiju, sa specijalizacijom iz katehetike i ministarstva mladih na istom sveučilištu, a također ima i magisterij iz filozofije i religije sa Sveučilišta Madurai Kamaraj, Indija.

Lic. catech. Antony Christy Lourdunathan is a doctoral researcher presently, who is also an Assistant Lecturer at the Salesian Pontifical University, in the Faculty of Sciences of Education, Institute of Catechetics. He has a Licentiate (STL) in Theology, with specialisation in Catechetics and Youth Pastoral from the same University, and holds also a Masters degree in Philosophy and Religion from the Madurai Kamaraj University, India.

THE DIALOGICAL ENTERPRISE WITHIN THE ECCLESIAL CATECHESIS: AN APPRAISAL OF THE PERSPECTIVE OF DIALOGUE IN THE DIRECTORY FOR CATECHESIS

The *Directory for Catechesis* (2020) with its claimed aggiornamento for the newer times and the era of new evangelisation, definitely offers perspectives to be studied with care and to be integrated within the process of ecclesial catechesis. This article surveys the perspective of dialogue that new *Directory for catechesis* offers and critically analyses the four major outlooks that could be identified therein – an instrumental perspective, a pedagogical outlook, a theologico-essential framework and an anthropological thrust. The salient features of the present global reality which finds itself torn between a pluralistic self-understanding and the classical self-affirmation, affect all aspects of human experience. An evangelising catechesis as an intra-ecclesial process and an ecclesio-global process, has to be essentially guided by an attitude of dialogue at all levels.

Keywords: *dialogue, pluralism, evangelising catechesis, ecclesial catechesis, interculturality.*

L'IMPRESA DIALOGICA NELLA CATECHESI ECCLESIALE - UNA VALUTAZIONE DELLA PROSPETTIVA DEL DIALOGO NEL DIRETTORIO PER LA CATECHESI

Il *Direttorio per la Catechesi* (2020) con il suo auspicato aggiornamento per i tempi attuali e l'era della nuova evangelizzazione, offre certamente prospettive da studiare con cura e da integrare nel processo della catechesi ecclesiale. Questo articolo esamina la prospettiva del dialogo che il nuovo *Direttorio per la catechesi* offre e analizza criticamente le quattro principali prospettive che potrebbero essere così identificate: una prospettiva strumentale, una prospettiva pedagogica, un quadro teologico-essenziale e una spinta antropologica. I tratti salienti dell'attuale realtà globale, che si trova divisa tra un'autocomprensione pluralistica e l'autoaffermazione «tradizionale», influenzano tutti gli aspetti dell'esperienza umana. Una catechesi evangelizzatrice come processo intra-ecclesiale e processo ecclesio-globale, deve essere essenzialmente guidata da un atteggiamento di dialogo a tutti i livelli.

Parole chiave: *dialogo, pluralismo, catechesi evangelizzatrice, catechesi ecclesiale, interculturalità.*

Mohorić Marijana

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: mmohoric@unizd.hr

Doc. dr. sc. Marijana Mohorić članica je Družbe sestara Presvetog Srca Isusova. Nakon teološkog studija u Rijeci, na Papinskom sveučilištu Salesiana, pri Fakultetu odgojnih znanosti završila je specijalistički studij u pastoralu mladih i katehete. Od 2012. do 2018. godine bila je članica vrhovnog vijeća i tajnica Družbe sestara Presvetog Srca Isusova, a od 2014. do 2018. godine i voditeljica Povjerenstva za pastoral mladih i animaciju zvanja. Na spomenutom Papinskom sveučilištu doktorirala je 2019. godine. Od akademske godine 2016./2017. bila je vanjski suradnik na Teološko-katehetskom Odjelu Sveučilišta u Zadru, a od ožujka 2020. godine zaposlena je na spomenutom Odjelu gdje predaje katehetske kolegije: *Religiozna pedagogija, Didaktika i metodika religioznog odgoja i kateheze, Religiozni odgoj i kateheza djece i predadolescenata, Religiozni odgoj i kateheza adolescenata i mladih i Kateheza i religiozna kultura odraslih*. Od kolovoza 2020. suradnica je u katehetskom pastoralu pri župi sv. Ante Padovanskog u Zadru. Popis objavljenih radova dostupan je na online bibliografskom sistemu CROSBİ.

Asst. Prof. Dr. sc. Marijana Mohorić is a member of the Society of the Sisters of the Sacred Heart of Jesus. After studying Theology in Rijeka, at the Pontifical Salesian University, she completed a specialist study in youth pastoral care and catechesis at the Faculty of Education. From 2012 to 2018, she was a member of the Supreme Council and secretary of the Society of Sisters of the Sacred Heart of Jesus, and from 2014 to 2018 also the head of the Commission for Youth Pastoral Care and Animation of Vocations. In 2019, she completed a doctoral study. From the academic year 2016/2017 she was an external associate at the Theological-Catechetical Department of the University of Zadar, and since March 2020 she has been employed at the mentioned Department where she teaches catechetical courses: *Religious pedagogy, Didactics and methodology of religious education and catechesis, Religious education and catechesis children and preadolescents, Religious education and catechesis of adolescents and young people and Catechesis and religious culture of adults*. Since August 2020, she has been an associate in the catechetical pastoral care at the parish of St. Ante Padovanski in Zadar. The list of published papers is available at CROSBİ.

MOGUĆI DOPRINOS «DIREKTORIJA ZA KATEHEZU» OBNOVI KATEHEZE U HRVATSKOJ

Novi *Direktorij za katehezu* (2020.) povjeren je cijeloj katoličkoj Crkvi u trenutku dubokih kulturalnih promjena te nudi dragocjene smjernice koje imaju za cilj orijentirati formativni proces vjernika koji žele rasti u vjeri (usp. DC str. 38). Iako su tom cilju bila usmjerena i dosadašnja nastojanja oko obnove kateheze uopće, pa tako i one u Republici Hrvatskoj, novi *Direktorij* ističe neke prioritete i nove izazove o kojima je potrebno voditi računa i s obzirom na koje bi postojeće nacionalne smjernice trebalo podvrgnuti verifikaciji (DC 413). Uzimajući u obzir tijek i razvoj postkoncilske obnove kateheze u hrvatskom kontekstu u radu će se stoga nastojati precizirati neke smjernice koje proizlaze iz sučeljavanja postojećih normativnih usmjerenja i indikacija koje pruža novi *Direktorij za katehezu*. Njegov mogući doprinos daljnjem procesu katehetske obnove u Hrvatskoj krije se upravo u tome da se pokuša verificirati, premisliti i indicirati putove prihvaćanja i provedbe tog dokumenta na više crkvenih razina (nacionalna, biskupijska, župna, komunitarna) i s obzirom na različite subjekte. U radu će se pritom istaknuti oni putovi aktualizacije tog dokumenta koji se s obzirom na hrvatsku katehetsku baštinu, prevladavajući aktualni tijek katehetske prakse i neke kontekstualne izazove ističu kao prioritetni.

Ključne riječi: *katehetska obnova, smjernice, katehetski projekt, koordinacija, formacija*.

IL POSSIBILE CONTRIBUTO DEL «DIRETTORIO PER LA CATECHESI» AL RINNOVAMENTO DELLA CATECHESI IN CROAZIA

Il nuovo *Direttorio di Catechesi* (2020) è affidato a tutta la Chiesa cattolica in un momento di profondo cambiamento culturale per offrire le preziose linee guida volte a guidare il processo formativo dei credenti che cercano di crescere nella fede (DC p. 38). Nonostante che i precedenti sforzi di rinnovamento catechistico, compresi quelli nella Repubblica di Croazia, siano stati rivolti a questo obiettivo, il nuovo Direttorio evidenzia alcune priorità e nuove sfide che devono essere prese in considerazione offrendo le linee guida per la verifica e il ripensamento delle linee direttive e degli orientamenti catechistici nazionali (DC 413). Tenendo conto del percorso e dello sviluppo del rinnovamento postconciliare della catechesi nel contesto croato, il contributo cercherà quindi di precisare alcune linee guida derivanti dal confronto tra gli orientamenti normativi esistenti e le indicazioni fornite dal nuovo Direttorio per la Catechesi. Il suo possibile contributo all'ulteriore processo di rinnovamento catechetico in Croazia sta proprio nel cercare di verificare, riconsiderare e indicare le modalità di accoglienza e attuazione di questo documento a più livelli ecclesiali (nazionale, diocesano, parrocchiale, comunitario) e nel confronto dei diversi interlocutori. Il contributo evidenzierà quelle modalità di attualizzazione del documento che, dato il patrimonio catechetico croato, l'attuale corso prevalente della pratica catechetica e alcune sfide contestuali si distinguono come prioritari.

Parole chiave: *rinnovamento catechistico, orientamenti, progetto catechistico, coordinamento, formazione*.

Montisci Ubaldo

Istituto di Catechetica, Università Pontificia Salesiana, Roma, Italia
E-mail: montisci@unisal.it

Prof. dr. sc. Ubaldo Montisci, Salezijanac, kateheta. Stalni profesor katehetske metodologije i formacije na Fakultetu odgojnih znanosti Salezijskog papinskog sveučilišta u Rimu. Ravnatelj je Instituta za katehetiku. Član je Vijeća Nacionalnog katehetskog ureda u svojstvu stručnog savjetnika. Član je Europskog tima za katehezu. Urednik je internetskog časopisa «Katehetika i obrazovanje» (<http://www.rivistadipedagogiareligiosa.it>). Njegova glavna područja interesa su: *Teologija obrazovanja; Prvi navještaj i kršćanska inicijacija; Formacija kateheta; Katehetsko-pastoralno planiranje*.

Prof. Dr. sc. Ubaldo Montisci, Salesian, Catechist. Permanent Professor of Catechetical Methodology and Formation at the Faculty of Educational Sciences of the Salesian Pontifical University (Rome). Director of the Institute of Catechetics. Member of the Council of the National Catechetical Office as an expert. Member of the European Catechesis Team. Director of the online periodical «Catechetics and Education» (<http://www.rivistadipedagogiareligiosa.it>). His main areas of interest are: *Theology of education; First proclamation and Christian initiation; Formation of catechists; Catechetical-pastoral planning.*

LA CATECHESI COME ATTO EDUCATIVO. LE INDICAZIONI DEL «DIRETTORIO PER LA CATECHESI»

Il nuovo *Direttorio per la catechesi*, per il fatto di aver voluto raccogliere suggerimenti a livello planetario, è frutto di concertazione e di compromessi. Per questa ragione è anche una «cartina di tornasole» del modo di intendere la catechesi, perché traspaiono le tendenze in atto a livello mondiale. Ora, in un documento dall'evidente indole kerygmatica, ci si chiede quale posto sia riservato alla dimensione educativa della catechesi. È un tema rilevante: la catechesi, infatti, stando ai dettami conciliari, è il «primo atto educativo» ecclesiale (*Gravissimum educationis*, 2). Alla luce della relazione educativa, così come le scienze dell'educazione la intendono (§1), ci si concentra su tre punti specifici da esaminare nel *Direttorio*: l'attribuzione o meno di finalità educative alla catechesi, anche in rapporto al *Direttorio generale per la catechesi* (§2); le condizioni che rendono possibile l'atto educativo (ascolto, dialogo, accompagnamento, ecc. (§3); le competenze «educative» riconosciute ai catechisti (§4).

Parole chiave: *catechesi, catechisti, competenze, direttorio, educazione.*

CATECHESIS AS AN EDUCATIVE ACT. THE DIRECTIONS FROM THE «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

The new *Directory for catechesis*, having been an attempt to gather suggestions from all over the world, is a fruit of very many agreements and compromises. For the same reason it is also a «litmus paper» of the ways of understanding catechesis, as there transpire varied trends at the world level. Now, in a document that is evidently kerygmatic in nature, one wonders what is the place accorded to the educative dimension of catechesis! It is a relevant theme: catechesis, in fact, as hold the Conciliar teaching, is the «first educative act» of the Church (*Gravissimum educationis*, 2). In the light of the educative relationship, as intended by the Sciences of Education

(§1), there are three specific points to focus on, in the *Directory*: whether there are educational goals attributed to catechesis, in relation to the *General Directory for Catechesis* as well (§2); the conditions that make the educative act possible (listening, dialogue, accompaniment etc.) (§3); and the recognised «educative» competences for Catechists (§4).

Keywords: *catechesis, catechists, competences, directory, education.*

Nenadić-Bilan Diana

Odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja
Odsjek za predškolski odgoj Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: dnbilan@gmail.com

Doc. dr. sc. Diana Nenadić-Bilan diplomirala je na Filozofskom fakultetu u Zadru studijsku grupu Engleski jezik i književnost i Pedagogija. Doktorirala je na Filozofskom fakultetu u Rijeci s temom doktorske disertacije *Model suradnje s roditeljima u predškolskoj prevenciji ovisnosti*. Član je uredništva časopisa *Magistra Iadertina* Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru te časopisa *Školski vjesnik*. Od 2011. član je Povjerenstva za znanost Odjela za izobrazbu učitelja i odgojitelja. Od 2012. godine član je Znanstvenog odbora OMEP-a Hrvatske. Na Odjelu za izobrazbu učitelja i odgojitelja Sveučilišta u Zadru predaje pedagošku skupinu predmeta. Trenutno obnaša funkciju predstojnice Odsjeka za predškolski odgoj.

Asst. Prof. Dr. sc. Diana Nenadić-Bilan graduated from the Faculty of Philosophy in Zadar with the study group English Language and Literature and Pedagogy. She received her PhD from the Faculty of Philosophy in Rijeka with the topic of her doctoral dissertation *Model of cooperation with parents in preschool addiction prevention*. He is a member of the editorial board of the journal *Magistra Iadertina* of the Department of Teacher Education of the University of Zadar and the journal *Školski vjesnik*. Since 2011, he has been a member of the Science Committee of the Department for Teacher Education. Since 2012, he has been a member of the Scientific Committee of OMEP Croatia. He teaches a pedagogical group of subjects at the Department of Teacher Education of the University of Zadar. She is currently the head of the Department of Preschool Education.

NEKI IZAZOVI I AKTUALNA PITANJA EVANGELIZACIJE DJECE PREDŠKOLSKE DOBI

Rano djetinjstvo predstavlja pravovremeno razdoblje uvođenja djeteta u život u cjelini, pa tako i u život vjere u obiteljskoj i crkvenoj zajednici. Polazeći od suvremene slike o djetetu kao cjelovitom, kompetentnom i aktivnom biću, u radu se ukazuje na otvorenost i sposobnost predškolskog djeteta za prve susrete s Bogom, za prva usvajanja vjerskih znanja, kao i prva učenja i internalizaciju početnih oblika vjerske socijalizacije. Predškolska djeca najbolje uče čineći i to u svakodnevnim životnim situacijama stupajući u aktivnu interakciju s drugima. Iskustva predškolske prakse potvrđuju brojne potencijale djeteta za uspostavom odnosa s Bogom. S obzirom na navedeno, rad je fokusiran prema karakteristikama i osobitostima učenja predškolskog djeteta u razdoblju rane evangelizacije djeteta. Osobita pozornost je usmjerena prema elaboraciji različitih dimenzija organizacije odgojno-obrazovnog procesa u prvoj evangelizaciji predškolskog djeteta.

Ključne riječi: *rana formacija vjere, predškolsko dijete, učenje, obiteljski kontekst, društveni kontekst.*

SOME CHALLENGES AND CURRENT ISSUES OF EVANGELIZATION OF PRESCHOOL CHILDREN

Early childhood is a period of introducing a child to life as a whole, and thus to a life of faith in the family and church community. Starting from the modern image of the child as a whole, competent and active being, the paper points out the openness and ability of the preschool child for the first encounters with God, for the first acquisition of religious knowledge, as well as the first learning and internalization of initial forms of religious socialization. Preschool children learn best by doing in everyday life situations and by entering into active interaction with others. Experiences of preschool practice confirm the numerous potentials of the child to establish a relationship with God. Given the above, the paper is focused on the characteristics and peculiarities of the learning of the preschool child in the period of early evangelization. Particular attention is paid to the elaboration of different dimensions of the organization of the educational process in the first evangelization of the preschool child.

Keywords: *early faith formation, preschool child, learning, family context, social context.*

Petrušić Bruno

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska

E-mail: bruno.petrusic@gmail.com

Bruno Petrušić je doktor fundamentalne teologije i student poslijediplomskog sveučilišnog studija Humanističke znanosti. 2015. godine je obranio licencijatski rad «Evolutivno tumačenje čovjekove svijesti i religija kod Daniela Dennetta» pod mentorstvom profesora Nikole Bižace. Njegov doktorski rad nosi naslov «Model spojne razdjelje za odnos teologije i prirodnih znanosti» a mentor mu je bio profesor Željko Tanjić. Znanstveni interesi su mu usmjereni na odnos prirodnih znanosti i teologije, kulturu, novu evangelizaciju i političku teologiju te na filozofiju znanosti, filozofiju uma i filozofiju biologije (evolucije). Objavio je više znanstvenih radova na hrvatskom i engleskom jeziku. Suprug je i otac petero djece.

Bruno Petrušić is a doctor of fundamental theology and a postgraduate student of the Humanities. In 2015, he defended his licensing work «Evolutionary Interpretation of Human Consciousness and Religions by Daniel Dennett» under the mentorship of Professor Nikola Bižaca. His doctoral dissertation is entitled «Model of the connecting division for the relationship between theology and natural sciences» and his mentor was Professor Željko Tanjić. His scientific interests are focused on the relationship between the natural sciences and theology, culture, the new evangelization and political theology, and on the philosophy of science, philosophy of mind and philosophy of biology (evolution). He has published several scientific papers in Croatian and English. He is a husband and father of five children.

PROGRAM PRIPRAVE ZA KRIZMU: «ŽIVA VATRA»

Izdavačka kuća *Salesiana* u suradnji sa akademskim stručnjacima, teolozima i župnim katehetama, izradila je formacijski program za župnu katehezu i pripravu za sakrament Potvrde radnoga naslova Živa vatra. Program je dio šireg projekta nove evangelizacije, radnog naslova *Evo me*, koji za cilj ima obnovu i oživljavanje župnih zajednica razvojem i provedbom formacijskih programa sakramentalne pripreve i župnog apostolata. Program je trenutno u fazi pilot projekta koji će se od jeseni 2021. godine provoditi na dvanest župa u Republici Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini. Konačna objava i početak rada ukupnog programa predviđena je za jesen 2022, nakon godinu dana provedbe pilot projekta. Akademskoj i crkvenoj javnosti želimo predstaviti naš program Živa vatra kojega razvijamo posljednje dvije godine, pri čemu smo s jedne strane anticipirali određene naglaske koje novi *Direktorij za*

katehezu (2020.) stavlja u fokus teološke i katehetske percepcije (stavili smo veliki naglasak na digitalne sadržaje koje samostalno proizvodimo, uz priručnike za katehete i kandidate za krizmu te kumove, predvidjeli smo te upravo radimo na aplikaciji koja bi pratila proces pripreme i kateheze, naglasili smo svjedočku i misijsku dimenziju župne kateheze), a s druge strane smo inspiraciju pronašli u već postojećim, ali kontekstualno do kraja neprimjerenim programima Crkvi u Hrvata, programima prvenstveno engleskog govornog područja (primjerice Decision Point). Temelj ovog programa su kvalitetna didaktička pomagala, suvremeni multimedijalni sadržaji i pristupačni odgojni modeli. No, ipak je najveći naglasak postavljen na ljude – župne animatore i katehete. Uz sami formacijski program pripreme za Potvrdu, u sklopu projekta *Evo me* također osiguravamo formacijski rad sa župnim animatorima i katehetama koje ćemo aktivno pratiti u njihovom katehetskom i animatorskom hodu. U kontekstu ovog simpozija želimo ovaj naš novi program Živa vatra prikazati i predstaviti kao novi alat, program i projekt u kontekstu katehetske pedagogije i metodologije u odnosu na pojedine naslovnike – naime, kandidate za sakrament Potvrde. Stoga će se naše izlaganje fokusirati na tri temeljna područja: (1) prikazivanje programa – sadržajno, metodički i didaktički; (2) usklađenost našeg programa i novog *Direktorija* te (3) moguću obnovu župne zajednice koju želimo ostvariti projektom *Evo me*.

Ključne riječi: *Potvrda, župna zajednica, program, nova evangelizacija, Salesiana.*

PREPARATION PROGRAM FOR CONFIRMATION: «LIVING FIRE»

The publishing house *Salesiana*, in collaboration with academic experts, theologians and parish catechists, has developed a formation program for parish catechesis and preparation for the sacrament of the Confirmation of the working title *Living Fire*. The program is part of a broader project of new evangelization which aims to rebuild and revitalize parish communities by developing and implementing formation programs of sacramental preparation and parish apostolate. The program is currently in the phase of a pilot project that will be implemented in the fall of 2021 in twelve parishes in the Republic of Croatia and Bosnia and Herzegovina. We want to present to the academic and ecclesiastical public our program *Living Fire*, which we have been developing for the last two years. On the one hand we anticipate certain emphasis of new *Directory for catechesis* on digital content that we produce as well on manuals for catechists and candidates for confirmation and godparents. Also we have planned and are currently working on an application that would follow the process of preparation and catechesis. And on the other hand we found inspiration in already existing, but contextually to the end inappropriate programs for the Church in Croatia, formative programs primarily of the English-speaking area (for example *Decision Point*).

The basis of this program are quality teaching aids, modern multimedia content and affordable educational models. However, the greatest emphasis is placed on

people - parish animators and catechists. In addition to the formation program of preparation for the Confirmation, as part of the project *Here I am* we also provide formation work with parish animators and catechists who will be actively monitored in their catechetical and animation procession. In the context of this symposium, we want to present our new program *Living Fire* as a new tool, program and project in the context of catechetical pedagogy and methodology in relation to individual recipients - namely, candidates for the sacrament of Confirmation. Therefore, our presentation will focus on three basic areas: (1) presentation of the program - content, methodological and didactic; (2) the harmony of our program and the new *Directory*, and (3) the possible renewal of the parish community that we want to achieve with the *Here I am* project.

Keywords: *Confirmation, parish, program, new evangelization, Salesiana.*

Placida Flavio

Pontificia Università Urbaniana, Roma, Italia

Email: f.placida@urbaniana.edu - flavioplacida121970@gmail.com

Izv. prof. dr. sc. Prezbiter Flavio Placida, izvanredni profesor Katehetike na Višem institutu za katehezu i misionarsku duhovnost Papinskog sveučilišta Urbaniana (Rim). Bio je četrnaest godina župnik 14 godina, uz ostale pastoralne zadatke (1995.-2008.). Tijekom svog akademskog djelovanja (od 2009. do danas), osim članaka u znanstvenim časopisima, objavio je sljedeća djela: *L'epoca d'oro della catechesi* (UUP 2020); *Andate e narrate a tutti l'evangelo di Dio. Aspetti missionari della catechesi*, (IF Press, 2017); *Comunicare Gesù: la catechesi oggi*, (UUP 2015); *La catechesi missionaria e la Nuova evangelizzazione nell'Europa post-cristiana* (Cittadella 2013); *Il dialogo tra catechesi e liturgia nell'itinerario di iniziazione cristiana* (CLV 2010).

Prof. dr. sc. Flavio Placida presbyter, extraordinary professor of Catechetics at the Higher Institute of Catechesis and Missionary Spirituality of the Pontifical Urbaniana University (Rome). Was a parish priest for 14 years, in addition to other pastoral assignments (1995-2008). During his academic activity (2009 to date), in addition to articles in scientific journals, he published books: *L'epoca d'oro della catechesi* (UUP 2020); *Andate e narrate a tutti l'evangelo di Dio. Aspetti missionari della catechesi* (IF Press, 2017); *Comunicare Gesù: la catechesi oggi* (UUP 2015); *La catechesi missionaria e la Nuova evangelizzazione nell'Europa post-cristiana* (Cittadella 2013); *Il dialogo tra catechesi e liturgia nell'itinerario di iniziazione cristiana* (CLV 2010).

LA CATECHESI NEL FLUSSO DELLA PAROLA DI DIO: COME? DOVE?

Possiamo chiederci perché è opportuna una riflessione approfondita sul rapporto Parola di Dio-catechesi alla luce delle indicazioni del *Direttorio per la Catechesi* (2020). Ritengo che ci siano più motivi, tutti interessanti a mio giudizio. La Chiesa, come comunità che vive in comunione di fede e amore, è sostenuta e vivificata incessantemente dalla presenza efficace della Parola di Dio, comunicata dalla Tradizione e dalla Sacra Scrittura. Tale Parola risuona nelle nostre comunità con le parole dei profeti, degli apostoli e dei catechisti e rappresenta la sorgente e il perenne nutrimento della loro vita spirituale. Inoltre, come affermava Benedetto XVI, l'incontro con Dio (scopo della catechesi) non si può compiere se non in riferimento a ciò che Dio stesso ha stabilito come vie per incontrarlo: tra queste la sua misteriosa presenza nel cuore della persona che incontra la sua Parola, la quale declinata dalla Tradizione e nella Scrittura, si offre quale luce e vita per il cammino e l'esistenza dell'uomo in ogni tempo e luogo. Un altro motivo può essere individuato nel fatto che tra Parola di Dio e catechesi vi è un rapporto fecondo e di interdipendenza; soprattutto con riferimento alla parola biblica, il Concilio Vaticano II (cf. DV 24) ha voluto privilegiare una solida e significativa presenza della parola della Scrittura nella catechesi, al fine di offrire itinerari catechistici che siano una vera iniziazione alla Bibbia, facendo in modo che dal testo si arrivi alla vita di comunione di amore con la Persona di Cristo, cuore e fine della fede cristiana. Infine ritengo sia importante vedere come la catechesi si collochi nel movimento della Parola e contribuisca a suo modo al suo sviluppo storico di comprensione e attualizzazione. Si tratta, in sostanza, di considerare la fecondità della catechesi nel flusso nella Parola di Dio. Come si evince, la catechesi è una realtà dinamica a servizio della Parola di Dio e quest'ultima si presenta come spazio privilegiato dell'incontro e della comunione tra l'uomo e il Signore all'interno della comunità credente. La Parola di Dio è da considerare elemento cardine e riassuntivo dell'incontro, sempre nuovo e inaudito, tra il darsi storico della viva Parola di Dio e la risposta che ogni uomo è chiamato a dare al suo primo e inevitabile Ricercatore.

Parole chiave: *Catechesi, Parola di Dio, flusso, interdipendenza, spazio privilegiato.*

CATECHESIS IN THE FLOW OF THE WORD OF GOD: HOW? WHERE?

We can ask ourselves why an in-depth reflection on the Word of God-catechesis relationship is appropriate in the light of the indications of the *Directory for Catechesis* (2020). I think there are several reasons, all of which are interesting in my opinion. The Church, as a community that lives in communion of faith and love, is sustained and vivified ceaselessly by the effective presence of the Word of God,

communicated by Tradition and by Sacred Scripture. This Word resounds in our communities with the words of the prophets, apostles and catechists and represents the source and perennial nourishment of their spiritual life. Furthermore, as Benedict XVI affirmed, the encounter with God (the purpose of catechesis) cannot be accomplished except in reference to what God himself has established as ways to meet him: among these his mysterious presence in the heart of the person who meets his Word, which declined by Tradition and in Scripture, offers itself as light and life for the journey and existence of man in every time and place. Another reason can be identified in the fact that between the Word of God and catechesis there is a fruitful and interdependent relationship; especially with reference to the biblical word, the Second Vatican Council (cf. DV 24) wished to favor a solid and significant presence of the word of Scripture in catechesis, in order to offer catechetical itineraries that are a true initiation into the Bible, ensuring that from the text we arrive at the life of communion of love with the Person of Christ, heart and aim of the Christian faith. Finally, I believe it is important to see how catechesis is placed in the movement of the Word and contributes in its own way to its historical development of understanding and actualization. In essence, it is a question of considering the fruitfulness of catechesis in the flow of the Word of God. As can be seen, catechesis is a dynamic reality at the service of the Word of God and the latter presents itself as a privileged space for the encounter and communion between man and the Lord within the believing community. The Word of God is to be considered a pivotal and summary element of the encounter, always new and unheard of, between the historical ways through which the living Word of God offers itself and the response that every man is called to give to his first and inevitable Researcher.

Keywords: *catechesis, Word of God, flow, interdependent relationship, privileged space.*

Podgorelec Franjo

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
E-mail: franjo.podgorelec@gmail.com

Izv. prof. dr. sc. Franjo Podgorelec rođen je 19. XI. 1962. u Lapšini (Međimurska županija). Osmogodišnju školu završio 1978., u Sv. Martinu na Muri. Srednju školu u Domžalama kraj Ljubljane (Slovenija). Stupio je u Karmelski red čiji punopravni član postao 1992. godine. Nakon postulare i novicijata upisuje Katolički bogoslovni fakultet u Zagrebu koji je završio 1994. Iste godine zaređen za svećenika. Slijedeće akademske godine upisao specijalizaciju iz Duhovne teologije na Papinskom teološkom fakultetu Teresianum u Rimu, gdje je i magistrirao 1996. godine. Iz iste specijalizacije i na istom učilištu, 4. svibnja 2000., obranom doktorske disertacije *L'infanzia spirituale nei manoscritti di P. Gerardo Stantić*, koja je napisana pod vodstvom profesora dr. sc. Jesúa Castellana, postigao je akademski stupanj doktora teologije. Od akademske godine 1999./2000. predaje na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, najprije u sklopu

Instituta za kršćansku duhovnost a potom na Katehetskom institutu i Filozofsko-teološkom smjeru. Honorarno predaje i na Filozofsko-teološkom Institutu Družbe Isusove. Jedan je od utemeljitelja te predstojnik *Sustavnog studija duhovnosti* (izobrazbeno-formativne ustanove Hrvatske karmelske provincije sv. Oca Josipa). U znanstveno-nastavno zvanje izvanrednog profesora izabran 9. siječnja 2018.

Prof. Dr. sc. Franjo Podgorelec was born on 19 November. 1962 in Lapšina (Međimurje County). He finished eight years of school in 1978, in Sv. Martin na Muri. High school in Domžale near Ljubljana (Slovenia). He joined the Carmelite Order, of which he became a full member in 1992. After postulation and novitiate, he enrolled at the Catholic Theological Faculty in Zagreb, graduating in 1994. In the same year, he was ordained a priest. The following academic year he enrolled in a specialization in Spiritual Theology at the Pontifical Faculty of Theology Teresianum in Rome, where he also received his master's degree in 1996. From the same specialization and at the same university, on May 4, 2000, by defending his doctoral dissertation *L'infanzia spirituale nei manoscritti di P. Gerardo Stantić*, written under the guidance of Professor Dr. sc. Jesús Castellan, achieved the academic degree of Doctor of Theology. From the academic year 1999/2000 teaches at the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb, first within the Institute for Christian Spirituality and then at the Catechetical Institute and the Faculty of Philosophy and Theology. He also teaches part-time at the Philosophical and Theological Institute of the Society of Jesus. He is one of the founders and head of the *Systematic Study of Spirituality* (educational and formative institution of the Croatian Carmelite Province of St. Father Joseph). Elected to the scientific-teaching title of associate professor on January 9, 2018.

PROŽETOST KATEHEZE I DUHOVNOSTI NA RAZINI SUBJEKTA I SADRŽAJA

Novi *Direktorij za katehezu* obilježen je sviješću kulturalne tranzicije prema globalnoj «digitalnoj kulturi», kao i činjenicom da više ne živimo u «Christianitas». Spomenute društveno-kulturane činjenice zahtijevaju i promjenu dosadašnje katehetske paradigme. U katehezi, naime, valja nadići višestoljetnu rastavu između dva čina vjere: prenošenje sadržaja vjere (fides quae) i «osobne aproprijacije opće kršćanske datosti» (fides qua). Prvom se bavila teologija (autonomazijski «dogmatska») i kateheza, a drugi je ostavljen duhovnosti. Iz navedenog je vidljivo da se novi *Direktorij* ne bavi samo duhovnošću subjekta ili nositelja kateheze, nego kateheza treba i sadržajno biti prožeta duhovnošću (fides qua). Detaljnom analizom dokumenta iznijeti će se postavke koje valja realizirati u tome smjeru. Kateheza treba biti najdublje povezana s evangelizacijom, što uključuje i kerigmatsku katehezu: koja nije primarno u funkciji spoznaje nego usmjerena životu, navještaju osobe Isusa Krista u kojemu će se grešnik doživjeti pozvanim na nasljedovanje (milosrđe). Prenosi vjere - napose

u kršćanskoj inicijaciji – ne može biti reducirano na strogo školski pristup gdje se preferira apstraktna teorija. Ona treba uključiti i egzistencijalnu dimenziju, gdje će se vjera, prije nego li moralni prijedlog, primarno doživjeti kao susret s osobom Isusom Kristom. Kršćanstvo će se na taj način doživjeti živom i aktualnom a ne religijom prošlosti. Dokument ističe i važnost estetske dimenzije kršćanstva, *via pulchritudinis*, gdje neće biti prezentirano samo kao istinito i pravedno, nego i kao ono koje osobu može iznutra ispuniti autentičnom radošću. Sama nova paradigma kateheze implicitno pretpostavlja redoviti duhovni život usmjeren prema savršenstvu ljubavi i to kao preduvjet uspješne kateheze. Duhovnost nastoji u kršćanskoj teologiji i egzistenciji isticati primat esencijalne pred funkcionalnom razinom: važnije je postojati na Kristov način nego li obavljati neku ulogu ili zadaću, pa makar ona bila iznimno vrijedna, kao što je služba katehete. Svijest ovog primata mora biti *lajtmotiv* svakog kršćanina, neovisno o staležu i zadaćama, koji će ga postupno voditi prema promjeni života (metanoia) koja se mora manifestirati na svim razinama: unutarnjem životu, prihvaćanju Božje volje, aktivnom sudioništvu u poslanju Crkve, bračnom, obiteljskom i profesionalnom životu, kao i društvenom angažmanu.

Ključne riječi: *duhovnost, kateheza, vjera, kerigmatska teologija, milosrđe, obraćenje.*

INTERPENETRATION OF CATECHESIS AND SPIRITUALITY AT THE SUBJECT AND CONTENT LEVEL

The new *Directory of Catechesis* is marked by an awareness of the cultural transition to a global «digital culture», as well as the fact that we no longer live in «Christianitas» or Christianity. The mentioned socio-cultural facts also require a change in the current catechetical paradigm. In catechesis, namely, it is necessary to overcome the centuries-old separation between two acts of faith: the transmission of the content of faith (fides quae or the faith which is believed) and the «personal appropriation of general Christian givenness» (fides qua or the faith by which we believe). The former dealt with theology (autonomasian «dogmatic») and catechesis, and the latter was left to spirituality. It is evident from the above that the «Directory» does not only deal with the spirituality of the subject or bearer of catechesis, but catechesis should be also permeated with spirituality (fides qua). A detailed analysis of the document will set out the settings that need to be implemented in this direction. Catechesis should be most deeply connected with evangelization, which includes kerygmatic catechesis: which is not primarily in the function of cognition but directed to life, proclaiming the person of Jesus Christ in whom the sinner will experience himself called to follow the teachings of Jesus Christ (mercy). The transmission of faith - especially in Christian initiation - cannot be reduced to a strictly school approach where abstract theory is preferred. It should also include an existential dimension, where faith, rather than a moral proposition, will be primarily experienced as an encounter with the person of Jesus Christ. Christianity will thus be experienced as alive and current and not as the religion of the past. The document also emphasizes

the importance of the aesthetic dimension of Christianity, *via pulchritudinis*, where it will be presented not only as true and just, but also as one that can fill a person from within with authentic joy. The very new paradigm of catechesis implicitly presupposes a regular spiritual life directed towards the perfection of love, as a precondition for successful catechesis. Spirituality seeks in christian theology and existence to emphasize the primacy of the essential over the functional level: it is more important to exist in the way of Christ than to perform a role or task, even if it is extremely valuable, such as the ministry of a catechist. The consciousness of this primacy must be the *leitmotif* of every Christian, regardless of class and tasks, which will gradually lead him to a change of life (metanoia) that must manifest at all levels: inner life, acceptance of God's will, active participation in the Church's mission, marriage, family and professional life, as well as in social engagement.

Keywords: *spirituality, catechesis, faith, kerygmatic theology, charity, conversion.*

Prović Mihael

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska
E-mail: mihael.provic@gmail.com

Doc. dr. sc. Mihael Prović svećenik je Splitsko-makarske nadbiskupije. Doktorirao je u lipnju 2014. godine u Rimu na Papinskom salezijanskom sveučilištu na Fakultetu odgojnih znanosti, specijalizacijom iz pastorala mladih i katehetike. Nastavnik je na KBF-u u Splitu od 2009. godine, gdje trenutno djeluje kao docent, na Katedri religiozne pedagogije i katehetike. Uža specijalnost djelovanja mu je: vjerski odgoj djece i predadolescenata, vjerski odgoj mladih, te vjerski odgoj darovite djece te osoba s teškoćama u razvoju. Sudionik je više međunarodnih i domaćih simpozija te autor nekoliko znanstvenih članaka.

Asst. Prof. Dr. sc. Mihael Prović is a priest of the Split-Makarska Archdiocese. He received his PhD in June 2014 in Rome from the Pontifical Salesian University at the Faculty of Education, specializing in youth pastoral care and catechesis. He has been a teacher at the KBF in Split since 2009, where he currently works as an assistant professor at the Department of Religious Pedagogy and Catechesis. His specialty is: religious education of children and pre-adolescents, religious education of young people, and religious education of gifted children and people with disabilities. He is a participant in several international and domestic symposia and the author of several scientific articles.

IZAZOVI VJERSKOG ODGOJA OSOBA S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU PREMA NOVOM «DIREKTORIJU ZA KATEHEZU»

U radu Izazovi vjerskog odgoja osoba s teškoćama u razvoju prema novom *Direktoriju za katehezu* autor govori o današnjim gorućim problemima pred kojima se nalazi crkvena zajednica (na globalnoj i lokalnoj razini) s obzirom na evangelizaciju i katehizaciju osoba s teškoćama u razvoju. U prvom dijelu rada autor opisuje osobe s teškoćama u razvoju i njihove (ne)sposobnosti suživota u vjerskoj zajednici. Opisuje se fenomen osoba s teškoćama u razvoju prema svjetskoj klasifikaciji: MKB-10, ICD-10 i DSM IV. koja se odnosi na osobe s oštećenjem vida, oštećenjem sluha, poremećajima govorno-glasovne komunikacije, tjelesnim invaliditetom, mentalnom retardacijom, poremećajima u ponašanju, autizmom i teškoćama u psihofizičkom razvoju. U drugom dijelu autor analizira i promišlja o sugestijama novog *Direktorija za katehezu* u radu s osobama s teškoćama u razvoju te o mogućnostima potpune ili djelomične integracije tj. suživot vjerske zajednice kojoj pripada. Posebni naglasak odnosi se na sedmi dio dokumenta o katehezi u životu ljudi gdje se govori o katehezi s osobama s invaliditetom tj. osobama s teškoćama u razvoju (DC 269-272.). U trećem zaključnom dijelu, autor donosi rezultate istraživanja tj. sugestije za novu evangelizaciju i katehizaciju (prema sugestijama novog *Direktorija za katehezu* i prema (ne)sposobnostima određenih pojedinaca) tj. osoba s teškoćama u razvoju u današnjem «novo normalnom» vremenu.

Ključne riječi: *vjerski odgoj, osobe s teškoćama u razvoju, nova evangelizacija i katehizacija, «novo normalno» vrijeme.*

CHALLENGES OF RELIGIOUS EDUCATION OF PEOPLE WITH DISABILITIES ACCORDING TO THE NEW «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

In the paper *Challenges of Religious Education of Persons with Disabilities according to the new Directory for Catechesis*, the author talks about today's burning problems facing the church community (globally and locally) with regard to evangelization and catechesis of persons with disabilities. In the first part of the paper, the author describes people with disabilities and their ability to coexist in a religious community. The phenomenon of persons with disabilities is described according to the world classification: MKB-10, ICD-10 and DSM IV. relating to persons with visual impairment, hearing impairment, speech-voice communication disorders, physical disability, mental retardation, behavioral disorders, autism and difficulties in psychophysical development. In the second part, the author analyzes and reflects on the suggestions of the new *Directory for Catechesis* in working with people with disabilities and the possibilities of full or partial integration, i.e. coexistence of the religious community to which it belongs. Special emphasis refers to the seventh

part of the document on catechesis in people's lives, which talks about catechesis with people with disabilities, i.e. persons with disabilities (DC 269.-272.). In the third concluding part, the author brings the results of the research, i.e. suggestions for new evangelization and catechesis (according to the suggestions of the new *Directory for Catechesis* and according to the abilities of certain individuals), i.e. a person with developmental disabilities in today's «newly normal» time.

Keywords: *religious education, people with disabilities, new evangelization and catechesis, «new normal» time.*

Punda Edvard

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Splitu, Hrvatska
E-mail: donedvard@gmail.com

Doc. dr. sc. Edvard Punda rođen je 24. 03. 1979. u Splitu. Svećenik Splitsko-makarske nadbiskupije od 2004. Osnovnu školu (1985-1993) završio u Dugopolju; srednju školu (1993-1997) – Nadbiskupijsku klasičnu gimnaziju – završio u Splitu. Od 1997. do 2003. studira na Katoličkom Bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Splitu, koji završava 2003. stekavši akademski stupanj diplomiranog teologa. Od 2004.-2005. župni je vikar u župi sv. Petar u Splitu. U tom razdoblju radi kao vjeroučitelj u osnovnoj školi „Gripe“ u Splitu. 2005. na Papinskom sveučilištu Gregorijana upisuje postdiplomski studij iz fundamentalne teologije. 2007. postiže licencijatu, a 2011. doktorat iz Fundamentalne teologije disertacijom na temu *La fede in Teresa d'Avila* (Vjera kod Terezije Avilske). Od 2008-2011 Asistent je pri katedri Fundamentalne teologije Papinskoga Sveučilišta Gregorijana. 2011-2017 duhovnik je u Centralnom Bogoslovnom Sjemeništu u Splitu. Od 2017 ravnatelj je Nadbiskupskog sjemeništa u Splitu. Od 2013 predaje predmete iz fundamentalne i dogmatske teologije na Katoličkom Bogoslovnom fakultetu u Splitu, najprije kao poslijedoktorand, a u znanstveno-nastavno zvanje docenta izabran je 2017.

Asst. Prof. Dr. sc. Edvard Punda was born on March 24, 1979 in Split. Priest of the Split-Makarska Archdiocese since 2004. He finished primary school (1985-1993) in Dugopolje; high school (1993-1997) - Archdiocesan Classical Gymnasium - finished in Split. From 1997 to 2003 he studied at the Catholic Theological Faculty of the University of Split, graduating in 2003 with a degree in theology. From 2004-2005 he is the parish vicar in the parish of St. Petar in Split. During that period, he worked as a religious teacher at the elementary school “Gripe” in Split. In 2005, he enrolled in postgraduate studies in fundamental theology at the Pontifical Gregorian University. In 2007 he obtained a bachelor's degree, and in 2011 a doctorate in Fundamental Theology with a dissertation on *La fede in Teresa d'Avila* (Faith with Teresa of Avila). From 2008-2011 he was an Assistant Professor at the Department of Fundamental

Theology of the Pontifical Gregorian University. 2011-2017 he is a priest at the Central Theological Seminary in Split. Since 2017, he has been the director of the Archbishop's Seminary in Split. Since 2013, he has been teaching subjects in fundamental and dogmatic theology at the Catholic Theological Faculty in Split, first as a postdoctoral fellow, and in 2017 he was elected assistant professor.

TEOLOŠKO PROMIŠLJANJE O METODOLOGIJI U KATEHEZI

Novi *Direktorij za katehezu*, Papinskog vijeća za promicanje nove evangelizacije, objavljen u lipnju 2020. godine, sedmo poglavlje posvećuje pitanju metodologije u katehezi. Uz isticanje važnosti metode i posvješćivanje kako kateheza nema jednu metodu, nego je otvorena i vrednuje te uključuje različite metode, *Direktorij* izlaže neke vrlo važne fundamentalno-teološke teme: *iskustvo, sjećanje (memorija) i jezik*. Budući da je riječ o jednim od ključnih pojmova fundamentalne teologije, u izlaganju im se želi pristupiti sustavno teološki. Izlaganje je bilo koncipirano u tri dijela. I. *Iskustvo* Ljudsko iskustvo koje je konstitutivno katehezi, nije tek mjesto navještaja, nego je prostor u kojem Bog govori (usp. DC 197). Ovako shvaćeno ljudsko iskustvo mijenja odnos između onoga koji naviješta i onih kojima se naviješta. Oni nisu tek naslovnici, nego sugovornici, a navještaj nije tek prenošenje, nego odnos u kojem svi – i naslovnici i navjestitelji – rastu u vjeri i spoznaji Boga. Doista, „svaki put kada se susretnemo s nekim ljudskim bićem u ljubavi, dovodimo se u situaciju da naučimo nešto novo o Bogu“ (EG 272). Poznavanje kompleksnosti ljudskog iskustva, čemu doprinosi i ozbiljna teološka refleksija, pomaže navjestitelju/evangelizatoru osloboditi se krutosti u kazivanju istine i potiče ga preuzeti inicijativu i uključiti se u život ljudi (usp. EG 24). II. *Memorija*. Sljedeća važna tema je sjećanje (memorija). Ono je bitna dimenzija kršćanske vjere i konstitutivna je dimenzija povijesti spasenja. Sjećanje omogućuje da se vjernik doživi kao dio povijesti spasenja što ima vrlo važnu teološku implikaciju: po sjećanju, događaji povijesti spasenja događaji su (u) kojima se osvjetljuje ljudski život. Budući da je riječ o iznimno značajnoj kategoriji u učiteljstvu pape Franje, posebna će pozornost biti usmjerena na značenje koje mu pridaje i na istraživanje konteksta u kojima se Papa dotiče pojma sjećanja. III. *Jezik*. Jedna od posebnosti i presudnih značajki kršćanstva jest činjenica da Bog čovjeku govori ljudskim jezikom. Ta činjenica ukazuje da ljudski govor ima sposobnost biti Božji govor čovjeku. Ovdje se, stoga, želi promišljati na koji način ljudski govor o Bogu, u prvome redu navještaj, može biti događaj prisutnosti i snage Božje riječi. Bog je sve rekao po i u i svojoj vječnoj riječi. Isus Krist je posrednik i punina Božjeg govora i ljudskog govora o Bogu. Uz sadržajnu kristocentričnost govora o Bogu, za kršćanskog navjestitelja iznimno je važna i egzemplarna funkcija Isusova govora: Isusov govor – sve Njegove riječi i geste –, paradigma je svakog govora o Bogu. Taj je govor model kateheze. Jednostavnost i jasnoća riječi, sposobnost pripovijedanja, iznašaće priča koje pogađaju, neke su od značajki Isusova govora. Poseban izazov za teologiju predstavlja produbiti pripovjedački identitet vjere koji je osobito u stanju integrirati emocionalnu, kognitivnu i voljnu dimenziju čovjeka.

Ključne riječi: *teološko promišljanje, iskustvo, memorija, jezik, navještaj.*

RIFLESSIONE TEOLOGICA SULLA METODOLOGIA NELLA CATECHESI

Il nuovo *Direttorio per la catechesi*, del Pontificio Consiglio per la Promozione della Nuova Evangelizzazione, pubblicato a giugno del 2020, dedica il settimo capitolo alla questione della metodologia nella catechesi. Oltre a mettere in rilievo l'importanza del metodo e a prendere atto che la catechesi non ha solo un metodo, bensì è aperta e valorizza e include diversi metodi, il Direttorio espone dei temi teologico-fondamentali molto importanti: *l'esperienza, la memoria e il linguaggio*. Trattandosi di concetti chiave della teologia fondamentale, l'approccio della relazione è teologico-sistematico. La relazione è concepita in tre parti, secondo i concetti sopra citati – esperienza, memoria e linguaggio.

I. *Esperienza*. L'esperienza umana che è costitutiva della catechesi, non è solo il luogo in cui risuona la Parola di Dio, ma anche lo spazio in cui Dio parla (cf. DC 197). L'esperienza umana così intesa cambia il rapporto fra colui che annuncia e coloro a cui si annuncia. Questi ultimi non sono dei meri destinatari, bensì interlocutori, e l'annuncio non è solo una trasmissione, bensì una relazione in cui tutti – i destinatari e gli annunciatori – crescono nella fede e nella conoscenza di Dio. In verità, «ogni volta che ci incontriamo con un essere umano nell'amore, ci mettiamo nella condizione di scoprire qualcosa di nuovo riguardo a Dio» (EG 272). La conoscenza della complessità dell'esperienza umana, cui contribuisce la seria riflessione teologica, aiuta l'annunciatore/l'evangelizzatore a liberarsi dalla rigidità nell'esposizione della verità e lo incoraggia a prendere l'iniziativa e a coinvolgersi nella vita delle persone (cf. EG 24).

II. *Memoria*. La tematica successiva è la memoria. Essa è una dimensione essenziale della fede cristiana e una dimensione costitutiva della storia della salvezza. La memoria permette al fedele di sentirsi parte della storia della salvezza, il che ha implicazioni teologiche importantissime: grazie alla memoria, gli avvenimenti della storia della salvezza sono avvenimenti nei e per i quali la vita umana viene illuminata. Trattandosi di una categoria particolarmente importante nel magistero di papa Francesco, particolare attenzione verrà dedicata al significato che le viene attribuito e all'analisi del contesto all'interno del quale il Papa fa riferimento al concetto di memoria.

III. *Linguaggio*. Una delle particolarità, nonché caratteristica decisiva del cristianesimo, è il fatto che Dio parla all'uomo nel linguaggio umano. Questo fatto indica che il linguaggio umano ha la capacità di essere il parlare di Dio dell'uomo. Per questo motivo, la riflessione qui verte su come il discorso umano su Dio, l'annuncio in primo luogo, può essere avvenimento di presenza e potenza della parola di Dio. Dio ha detto tutto per e nella sua eterna Parola. Gesù Cristo è il mediatore e la pienezza del parlare di Dio e del discorso (umano) su Dio. Oltre al cristocentrismo contenutistico del discorso su Dio, per l'annunciatore cristiano è estremamente importante anche la funzione esemplare del linguaggio di Gesù: il linguaggio di Gesù – tutte le sue parole e i suoi gesti – sono il paradigma di ogni discorso su Dio. Questo linguaggio è il modello della catechesi. La semplicità e la chiarezza delle parole, la capacità di raccontare, l'invenzione di storie che colpiscono, sono alcune delle caratteristiche del linguaggio di Gesù. Approfondire l'identità narrativa della fede, che è in grado di integrare la dimensione emozionale, cognitiva e della volontà umana, rappresenta una sfida particolare per la teologia.

Parole chiave: *riflessione teologica, esperienza, memoria, linguaggio, annuncio.*

Ražov Elvis

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: elvis.razov@zd.t-com.hr

Doc. dr. sc. Elvis Ražov rođen je 17. 1. 1970. u Zadru. Diplomirao studij filozofije na Filozofskom fakultetu Družbe Isusove u Zagrebu 1990. Iste godine upisao teološki studij na Filozofsko-teološkom institutu Družbe Isusove u Zagrebu koji je diplomirao 1994., s temom: *Himan ljubavi iz Pavlove poslanice Korinćanima 13*. Iste godine zaređen je za svećenika. Od 1994. do 1996. na službi župskog vikara u katedrali sv. Stošije u Zadru i djelatnik u Nadbiskupskom ordinarijatu. Službu župnika Obrovca i Jasenica vrši od 1996. do 1999., nakon čega je imenovan župnikom Sv. Filipa i Jakova. Od 2001. do 2004. studira na Američkom katoličkom sveučilištu u Washingtonu u SAD-u te 2004. licencira iz dogmatske teologije radom po naslovom: *Logos and Spirit Christology in the work of Roger Haight*. Po povratku u Domovinu, 2004. upisao poslijediplomski studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu i vršio službu župnika Jasenica do 2012. Od akademske godine 2005/2006. predaje predmete iz dogmatske teologije na Visokoj teološko-katehetskoj školi u Zadru. 2011 imenovan je ravnateljem Visoke teološko-katehetske škole u Zadru. Izabran u nastavno zvanje predavača 2012. Član je Svećeničkog vijeća, Povjerenstva za mandate i Povjerenstva za permanentno obrazovanje klera u Zadarskoj nadbiskupiji. 2013. doktorirao na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu s temom: *Simboličko spasenjsko posredovanje Božje prisutnosti i dijalektička struktura Isusova bogočovještva u djelu Rogera Haighta*. Godine 2015. izabran u znanstveno-nastavno zvanje docenta na Teološko-katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru, na kojem je od 2015. do 2018. vršio službu pročelnika Odjela. Na istom Odjelu predaje predmete iz dogmatske teologije. Preveo dvije knjige s engleskog: Uwe Michael LANG, *Okretanje prema Gospodinu*, Zagreb, 2007. i Moyra DOORY, *Nema mjesta za Boga*, Zagreb, 2008. Radio redakturu hrvatskog prijevoda knjige na engleskom jeziku: Scott HAHN, *Gozba Jaganičeva*, Split, 2009. Uredio knjigu propovijedi: BENEDIKT XVI., *O krštenju*, Josip Kokić - Elvis Ražov (ur.), Zadar, 2012.

Asst. Prof. Dr. sc. Elvis Ražov was born on January 17, 1970, in Zadar. He completed studies in philosophy at the Faculty of Philosophy of the Society of Jesus, Zagreb, and subsequently enrolled in theological studies at the Institute of Philosophy and Theology of the Society of Jesus in Zagreb, earning a bachelor's degree in 1994, with a thesis entitled: *The Hymn to Love from Paul's First Letter to the Corinthians 13*. That same year, he was ordained to the priesthood. From 1994 to 1996, he held the office of parish vicar in the Cathedral of St. Anastasia in Zadar and was employed at the Archdiocesan Ordinariate. From 1996 to 1999, he served as pastor in Obrovac and Jasenice, after which he was appointed as the pastor of SS. Philip and James. From 2001 to 2004, he studied at the Catholic University of America in Washington, D.C., from which he earned a Licentiate in Sacred Theology (STL) in 2004, with a thesis entitled: *Logos and*

Spirit Christology in the Work of Roger Haight. Upon returning to Croatia in 2004, he enrolled in doctoral studies at the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, and served as the pastor of Jasenice until 2012. Since the 2005/06 academic year, he has taught dogmatic theology at the Department of Religious Sciences, University of Zadar. In 2011 he was appointed as head of the Department of Religious Sciences, University of Zadar. In 2012, he received the rank of lecturer. In 2013, he completed his doctorate from the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, with a thesis entitled: *The Symbolic Salvific Mediation of God's Presence and the Dialectical Structure of Jesus' Humanity/Divinity in the Work of Roger Haight.* He is a member of the Presbyteral Council, the Commission for Mandates and the Commission for the Continuing Education of the Clergy of the Archdiocese of Zadar. He has translated two books from English to Croatian: Uwe Michael LANG, *Turning towards the Lord: Orientation in Liturgical Prayer* (Okretanje prema Gospodinu), Zagreb, 2007, and Moyra DOORLY, *No Place for God: The Denial of Transcendence in Modern Church Architecture* (Nema mjesta za Boga), Zagreb, 2008. He edited the Croatian translation of Scott HAHN, *The Lamb's Supper: The Mass as Heaven on Earth* (Gozba Jaganjčeva), Split, 2009, and *The Hidden Treasure of Pope Ratzinger: The Homilies on Baptism* (BENEDIKT XVI., O krštenju), Josip Kokić and Elvis Ražov (eds.), Zadar, 2012. In 2015, he earned the rank of assistant professor and was appointed as the head of the Department of Religious Sciences, University of Zadar. He was the head of the Department until 2018.

SPASENJE I OTKUPLJENJE U NOVOM KATEHETSKOM DIREKTORIJU

Od samog početka stvaranja Bog nikad nije prestao komunicirati svoj plan spasenja ljudima pokazujući im svoju ljubav usprkos njihovim grijesima. Na nov i konačan način taj plan spasenja Bog je objavio i ostvario po riječima, djelima i u osobi svoga božanskog Sina koji je uzeo ljudsku narav. Isus je kao čovjek ne samo objavio tajne Božje nego i izvršio djelo spasenja oslobodivši nas tame grijeha i smrti te iščekujemo uskrsnuće na vječni život. Pojedinač to spasenje može doživjeti u Crkvi koja je narod Božji na povijesnom putu te koja je sveopći sakrament spasenja. U školi čudesnog dijaloga spasenja koji je Objava, Crkva je pozvana na dijalog s narodima njezina vremena. Središnjost kerigme u spasenjskom poslanju Crkve donosi nekoliko smjernica za katehezu: ona mora izraziti Božju spasenjsku ljubav koja prethodi bilo kojoj moralnoj i vjerskoj obvezi, ne smije nametati istinu nego apelirati na slobodu, treba biti radosni navještaj, ohrabrenje, skladno uravnoteženo propovijedanje koje se ne svodi samo na nauk koji ponekad može biti više filozofski nego evanđeoski. Naglasak je na katehezi koja je odjek kerigme te kao takva naglašava narativnu, afektivnu i egzistencijalnu kvalitetu; dimenziju svjedočenja vjere; relacijski pristup te je fokusirana na spasenje. U središtu svakog katehetskog procesa je živi susret s Kristom. Prema tome, konačni cilj kateheze je dovesti ljude ne samo u kontakt, nego u zajedništvo, intimnost s Isusom Kristom jer jedino nas On može voditi

prema ljubavi Oca u Duhu Svetomu te nas može učiniti dionicima života Presvetoga Trojstva. Zajedništvo s Kristom je središte kršćanskog života i središte katehetskog djelovanja. Kateheza je usmjerena prema oblikovanju osoba u susretu s Isusom Kristom i evanđeljem koje osloboditeljski spašava.

Ključne riječi: *spasenje, oslobođenje, otkupljenje, kerigma, kateheza.*

SALVATION AND REDEMPTION IN THE NEW «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

From the very beginning of creation, God never stopped communicating His plan of salvation to people by showing them His love despite their sins. In a new and final way, this plan of salvation was revealed and realized by God in words, deeds and in the person of his divine Son who took on human nature. As a man, Jesus not only revealed the mysteries of God but also performed the work of salvation by freeing us from the darkness of sin and death and awaiting the resurrection to eternal life. The individual can experience this salvation in the Church, which is the people of God on the historical path, and which is the universal sacrament of salvation. In the school of miraculous dialogue of salvation that is Revelation, the Church is called to dialogue with the peoples of her time. The centrality of the kerygma in the Church's salvation mission brings several guidelines for catechesis: it must express God's saving love that precedes any moral and religious obligation, it must not impose truth but appeal to freedom, it must be a joyful proclamation, encouragement, harmoniously balanced preaching not only to a doctrine that can sometimes be more philosophical than evangelical. The emphasis is on catechesis which is an echo of kerygma and as such emphasizes narrative, affective, and existential quality; the dimension of witnessing to faith; relational approach and is focused on salvation. At the heart of every catechetical process is a living encounter with Christ. Therefore, the goal of catechesis is to bring people not only into contact, but into communion, intimacy with Jesus Christ because only He can lead us to the love of the Father in the Holy Spirit and can make us sharers of the life of the Most Holy Trinity. Communion with Christ is the center of the Christian life and the center of catechetical action. Catechesis is aimed at shaping persons in encounter with Jesus Christ and the gospel that saves.

Keywords: *salvation, liberation, redemption, kerygma, catechesis.*

Ruta Giuseppe

Istituto di Catechetica, Università Pontificia Salesiana, Roma, Italia
E-mail: ruta@unisal.it

Prof. dr. sc. Giuseppe Ruta, Salezijanac, svećenik sa Sicilije, na Teološkom institutu *San Tommaso* u Messini stekao je magisterij u Teologiji sa specijalizacijom iz katehetike (1987.). Godine 1990. stekao je doktorat teologije sa specijalizacijom katehetike na Teološkom fakultetu Papinskog sveučilišta Salesiana u Rimu. Bio je profesor katehetike na institutu *San Tommaso* u Messini (1990.-2013.), Unaprijeđen je za izvanrednog profesora (1995.) i redovnog profesora (2000.). Bio je gostujući profesor i u drugim studijskim centrima u južnoj Italiji: *San Paolo* u Cataniji, te Kalabrijski teološki institut *San Pio X*, Catanzar. Pet godina (2000.-2005.) je bio urednik časopisa *Itinerarium*, te tajnik Instituta *San Tommaso* (1991.-1994.), te dekan istog instituta (2001.-2005.). U salezijanskoj provinciji Siciliji bio je direktor Instituta *San Tommaso* (2005.-2010.) i ravnatelj Instituta *San Francesco di Sales* u Cataniji (2010.-2013.), pokrajinski vijećnik (2003.-2009.; 2011.-2014.) i na kraju provincijal salezijanaca Sicilije i Tunisa (4.1.2014. - 29. 8.2019.). Na crkvenoj je razini nekoliko godina bio član Nacionalnog katehetskog ureda i sektora vjeronauka u školi. Bio je zadužen i za sveučilišnu pastoral u nadbiskupiji Messina, Lipari, Santa Lucia del Mela (1997.-2001.). Obavljao je službu biskupskog vikara posvećenog života u istoj nadbiskupiji (2008-2010). Autor je nekoliko katehetskih i pastoralnih publikacija, uključujući monografije i članke u raznim časopisima. Trenutno je redoviti profesor Katehetike na Fakultetu odgojnih znanosti na Papinskom sveučilištu Salesiana u Rimu, gdje predaje *Fundamentalnu katehetiku*, *Teologiju evangelizacije* i druge akademske kolegije.

Prof. Dr. sc. Giuseppe Ruta, Salesian, presbyter of Sicily, obtained a Licentiate in Theology with specialization in catechetics (1987), at the Theological Institute *San Tommaso* in Messina and a Doctorate in Theology with specialization in catechetics (1990), at the UPS Faculty of Theology in Rome. He was Professor of Catechetics at *San Tommaso* di Messina (1990-2013), promoted to Extraordinary Professor (1995) and Full Professor (2000), as well as invited Professor at other Study Centers in Southern Italy: *San Paolo* in Catania, Calabrian Theological Institute *San Pio X* of Catanzaro. Director of the magazine *Itinerarium* for five years (2000-2005), at the academic level he was Secretary of the *San Tommaso* Institute (1991-1994) and Dean of the same Institute (2001-2005). In the Salesian province of Sicily he was Director of the *San Tommaso* Institute (2005-2010) and Director of the *San Francesco di Sales* Institute in Catania (2010-2013), Provincial Councilor (2003-2009; 2011-2014) and finally, Provincial of the Salesians of Sicily and Tunisia (4 January 2014 - 29 August 2019). At the ecclesial level he was a member of the UCN and of the IRC Sector for some years, in charge of the University Pastoral in the Archdiocese of Messina, Lipari, Santa Lucia del Mela (1997-2001) and Episcopal Vicar of Consecrated Life in the same Archdiocese (2008-2010). He

is autor of several publications of catechetics and pastoral care including monographs and articles in various magazines. He is currently full Professor of Catechetics at the Faculty of Educational Sciences of the UPS, where he teaches *Fundamental catechetics*, *Theology of evangelization* and other academic courses.

L'IDENTITÀ DELLA CATECHESI NEL «DIRETTORIO PER LA CATECHESI»

A partire dallo studio svolto recentemente [cf. Lo sviluppo dell'identità della catechesi dal magistero conciliare al Direttorio (2020), in «Salesianum» 82 (2020) 4, pp. 688-714], l'articolo intende considerare l'identità della «catechesi» nel recente *Direttorio per la catechesi* (2020), passando in rassegna le varie definizioni/descrizioni ivi contenute, che si stagliano tra la polarità «trasmissiva» (istruttiva-cognitiva) e quella «generativa» (educativa). Attraverso l'esame del documento magisteriale si intende verificare la prossimità o la distanza sia dal «modello tradizionale trasmissivo», sia dal più recente paradigma «educativo e generativo». Dopo aver svolto l'esame dei termini, delle accezioni e del loro significato, ed aver individuato le principali caratteristiche di questo servizio ecclesiale «educativo e comunicativo» della Parola, si tenterà di offrire uno schizzo di prospettiva: quale futuro della catechesi? Quale catechesi del futuro?

Parole chiave: *catechesi, comunicazione, Direttorio per la catechesi, educazione, trasmissione della fede.*

THE IDENTITY OF THE CATECHESIS IN THE «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

On the basis of the recent study [cf. Lo sviluppo dell'identità della catechesi dal magistero conciliare al Direttorio (2020), in «Salesianum» 82 (2020) 4, pp. 688-714], the article intends to consider the identity of «catechesis» in the recent *Directory for Catechesis* (2020), reviewing the various definitions/descriptions contained therein, which are posed between «transmissive» (instructive-cognitive) and «generative» (educational) polarities. Through the analysis of the magisterial document it is intended to verify the proximity to or distance from both «traditional transmission model», and the recent «educational and generative» paradigm. After having carried out the examination of the terms, meanings and their significance, and having identified the main characteristics of this «educational and communicative» ecclesial service of the Word, an attempt will be made to offer a sketch of the perspective: what would be the future of catechesis? What would be the catechesis of the future?

Keywords: *catechesis, communication, Directory for catechesis, education, transmission of the faith.*

Šegula Andrej

Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenia

E-mail: andrej.segula@teof.uni-lj.si

Doc. dr. Andrej Šegula rođen je 1967. godine na Ptuju. Diplomirao je na Teološkom fakultetu u Ljubljani iz dogmatske teologije na temu: *Slike Boga kod sv. Franje*. Magistrirao je na Međunarodnom institutu za katehezu i pastoral (Institut International de catechese et de postorale Lumen Vitae) u Bruxelles-u 2001. s temom: *Praćenje mladih u duhu sv. Franje Asiškog*. Doktorirao je 2006. godine na Teološkom fakultetu u Ljubljani s doktorskom disertacijom pod naslovom: *Pedagoški postupci u odnosu na autoritete i poslušnost u Franjevačkoj duhovnosti*. Na Katedri religiozne pedagogije i katehetike Teološkog fakulteta u Ljubljani radi od 2005. godine kao asistent. Od 2013. godine je docent na Katedri pastoralne teologije. 2015. godine završio je dvogodišnje osposobljavanje iz geštalt pedagogije po međunarodno priznatom programu. Od 2007. sudjeluje na sveučilišnom programu, na predmetu Katehetike. Od 2013. preuzima predmete pastoralne teologije i katehetike. Obnašao je službe odgojitelja srednjoškolaca u sjemeništu franjevaca konventualaca, odgojitelja studenata bogoslova u franjevačkom konventualnom postnovicijatu, prefekta za odgoj u Slovenskoj franjevačkoj provinciji. Obnašao je brojne dužnosti: član Međunarodne komisije za odgoj u franjevačkom konventualnom redu (OFMConv, 2001-2013); član Društva za visokoškolsku didaktiku (2008); član Povjerenstva za opću maturu (2008-2020); član PosT-Netzwerk, der mittel und osteuropäischen Pastoraltheologinnen und Pastoraltheologen c/o Institut für Praktische Theologie (2014); član Europskog katehetskog društva (EEC, 2015). Opširnija bibliografija dostupna je na online bibliografskom sistemu COBISS.

Asst. Prof. Dr. sc. Andrej Šegula was born in 1967 in Ptuj. He graduated from the Faculty of Theology in Ljubljana in dogmatic theology on the topic: *The Image of God at St. Francis*. He received his master's degree from the International Institute for Catechesis and Pastoral Care (Institut International de catechese et de postorale Lumen Vitae) in Brussels in 2001 with the topic: *Youth Monitoring in the Spirit of St. Francis of Assisi*. He received his doctorate in 2006 from the Faculty of Theology in Ljubljana with a doctoral dissertation entitled: *Pedagogical Procedures in Relation to Authorities and Obedience in Franciscan Spirituality*. He has been working at the Department of Religious Pedagogy and Catechesis at the Faculty of Theology in Ljubljana since 2005 as an assistant. Since 2013, he has been an assistant professor at the Department of Pastoral Theology. In 2015, he completed a two-year training in gestalt pedagogy according to an internationally recognized program. Since 2007 he has been participating in the university program, in the subject of Catechesis. Since 2013, he has been taking subjects in pastoral theology and catechesis. He served as a high school educator at the Franciscan Conventual Seminary, as an educator of theological students in the Franciscan Conventual Post-Novitiate,

Prefect for Education in the Slovenian Franciscan Province. He has held numerous positions: member of the International Commission for Education in the Franciscan Conventual Order (OFMConv, 2001-2013); member of the Society for Higher Education Didactics (2008); member of the General Matura Commission (2008-2020); member of the PosT-Netzwerk, der mittel und osteuropäischen Pastoraltheologinnen und Pastoraltheologen c/o Institut für Praktische Theologie (2014); member of the European Catechetical Society (EEC, 2015). A more comprehensive bibliography is available on the COBISS online bibliographic system.

NOVI «DIREKTORIJ ZA KATEHEZU» U KONTEKSTU SLOVENSKE KATEHETSKE PRAKSE

Slovenski katehetski plan (SKN) je nastao u razdoblju prije koronavirusa. SKN je dokument koji kateheti želi pokazati smjer katehetskog rada. U prvom planu je čitav proces kateheze u svim fazama životnih razdoblja. Plan, prema svojoj definiciji, određuje način, mjesto i vrijeme kako bi se uspješno realizirala neka aktivnost. S obzirom na to da je novi *Direktorij za katehezu* izašao nakon SKN-u, zanimljiva je usporedba. Također je potrebno uzeti u obzir uvjete u kojima živimo (u kojima smo živjeli). U ovom članku otkrivamo pastoralna katehetska područja za koja vjerujemo da će trebati najviše izmjena i dopuna.

Ključne riječi: *Slovenski katehetski plan (SKN), kateheza, pastoral, vjeroučenik, catehist.*

THE NEW «DIRECTORY FOR CATECHESIS» IN THE CONTEXT OF SLOVENIAN CATECHETICAL PRACTICE

The Slovenian Catechetical Plan (SKN) was created in the period before the coronavirus. SKN is a document that wants to show catechists the direction of catechetical work. In the foreground is the whole process of catechesis at all stages of life. The plan, by its definition, determines the way, place and time in order to successfully implement an activity. Given that the *Directory for catechesis* came out after the SKN, an interesting comparison is made. It is also necessary to take into account the conditions in which we live (in which we have lived). In this article, we discover the pastoral catechetical areas that we believe will need the most amendment.

Keywords: *Slovenian Catechetical Plan (SKN), catechesis, pastoral, religious student, catechist.*

Šehić Damir

Teološko-katehetski odjel Sveučilišta u Zadru, Hrvatska
E-mail: damirbgs@gmail.com

Dr. sc. Damir Šehić svećenik je Zadarske nadbiskupije. Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, područni studij Teologije u Rijeci završio je 2012. godine i diplomirao s temom: *Veliki pneumatolog Zapada - Aurelije Augustin*. Akademске godine 2015./16. upisuje poslijediplomski studij na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu iz modula *Etičko-moralna i društvena relevantnost teologije i Crkve*, područje Moralna teologija. Od početka akademske godine 2018./2019. pohađa Papinsko sveučilište Svetog Križa u Rimu – Pontificia Università della Santa Croce, 1. Ciclo di Comunicazione Istituzionale, te je za vrijeme boravka u Rimu pitomac Papinskog Hrvatskog Zavoda Svetog Jeronima. Iste akademske godine 2018./2019. započinje izvoditi nastavu kolegija: *Osnovna moralna teologija*, *Bioetika* i *Socijalni nauk Crkve* na Teološko-katehetskom odjelu Sveučilišta u Zadru, u suradničkom zvanju naslovnog asistenta. Pod vodstvom mentora prof. dr. sc. Tončija Matulića obranio je 2019. godine licencijatski rad iz područja moralna teologija-bioetika pod naslovom: *Pobačaj u perspektivi bioetike i biomedicine*. U lipnju 2020. obranio je Doktorski rad na temu: *Teološko-bioetičko vrjednovanje ustavnosudskih odluka o pobačaju*, pod vodstvom mentora prof. dr. sc. Tončija Matulića i prof. dr. sc. Josipa Grpca. Znanstveni interes usmjerio je prema specifičnim temama moralne teologije i bioetike, osobito na pitanja ljudskog dostojanstva i njegovog poimanja u suvremenoj kulturi, granična pitanja početka i kraja ljudskog života, suvremenim izazovima transhumanizma itd.

Dr. sc. Damir Šehić is a priest of the Zadar Archdiocese. He graduated from the Catholic Faculty of Theology at the University of Zagreb, field study of Theology in Rijeka in 2012 and graduated with the topic *The Great Pneumatologist of the West - Aurelia Augustin*. Academic year 2015/16 enrolls in postgraduate studies at the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb in the module *Ethical-moral and social relevance of theology and the Church*, field of Moral Theology. From the beginning of the academic year 2018/2019. attends the Pontifical University of the Holy Cross in Rome - Pontificia Università della Santa Croce, 1. Ciclo di Comunicazione Istituzionale, and during his stay in Rome he was a cadet of the Pontifical Croatian Institute of St. Jerome. In the same academic year 2018/2019. begins teaching the following courses: *Basic Moral Theology*, *Bioethics* and *Social Doctrine of the Church* at the Theological-Catechetical Department of the University of Zadar, in the associate title of assistant professor. Under the guidance of mentor prof. dr. sc. In 2019, Tonči Matulić defended his licensed work in the field of moral theology-bioethics entitled: *Abortion in the perspective of bioethics and biomedicine*. In June 2020, he defended his doctoral dissertation on: *Theological-bioethical evaluation of constitutional court decisions on abortion*, under the guidance of mentor prof. dr. sc. Tonči Matulić and prof. dr. sc. Josip Grpac. He focused his scientific interest on specific topics of moral

theology and bioethics, especially on issues of human dignity and its understanding in contemporary culture, border issues of the beginning and end of human life, contemporary challenges of transhumanism, etc.

KATEHEZA «DIGITALNE EPOHE» PRED IZAZOVIMA NOVE ANTROPOLOGIJE

Rad ima za cilj predočiti neke naglaske novog *Direktorija za katehezu*, predstavljene u desetom poglavlju u okviru trećeg dijela. Izazovi s kojima se susreće kateheza odvijaju se u «digitalnoj epohi» koja donosi nove mogućnosti, ali i nove izazove suprostavljene tradicionalnim metodama. Digitalna kultura inicira svojevrsnu antropološku transformaciju mijenjajući pritom paradigmu vrijednosti i same norme. Izazov kateheze ne nalazi se samo u metodi i pristupu već u susretu s osobom koja je nositelj «transformiranog ethosa» čije vrijednosti i pogledi na život bivaju prokušavani svakodnevnim utjecajem digitalnog koncepta i virtualnom komunikacijom. U ovom istraživanju nakana autora je prikazati ambijent suvremenog čovjeka koji je punopravni član digitalnog doba, prikazujući pritom njegove moralne poglede i bioetičke koncepte. Naglasci koje daje novi *Direktorij za katehezu* donose svojevrsan dijaloški predložak kao odgovor na goruća pitanja suvremenog čovjeka. Fokus ovoga istraživanja je pokazati odnos između dva koncepta društva i suprostavljenost vrijednosti koje su evidentno u otklonu od tradicionalnog antropološkog koncepta. Nova antropologija oblikovana je prilagođenim pogledom i transformacijom moralnih načela kao i promjenom bioetičke paradigme. Tradicionalni kršćanski pogledi na ljudsku osobu i njezino dostojanstvo, kao i na antropološke specifičnosti, gube svaki smisao pred ponudom ljudskih prava «treće generacije» koja poimaju čovjeka i njegovu slobodu isključenu od odgovornosti. Anropocentrizam koji prividno stavlja čovjeka u središte, zanemaruje njegovu bit i oduzima mu izvorni smisao potičući krizu na moralnom, etičkom, socijalnom i cjelokupnom ekološkom planu. Polazeći od dostojanstva ljudske osobe i njene potrebe u svakom vremenu i na svakom mjestu ispuniti svoj poziv, kao i od poslanja Crkve trajno naviještati Radosnu vijest, upotreba *Direktorija* i njegovo jasno tumačenje predstavlja instrument za evangelizaciju u konkretnom trenutku.

Ključne riječi: *digitalna epoha, nova antropologija, transformacija morala, antropocentrizam, odgovornost.*

THE CATECHESIS OF «THE DIGITAL AGE» IN THE FACE OF THE CHALLENGES OF THE NEW ANTHROPOLOGY

The catechesis of the «digital age» in the face of the challenges of the new anthropology as paper aims to present some of the emphases of the new Directory of Catechesis, presented in the tenth chapter in the third part. The challenges faced by catechesis take place in the «digital age» which brings new possibilities, but also new challenges opposed to traditional methods. Digital culture initiates a kind of anthropological transformation while changing the paradigm of values and norms themselves. The challenge of catechesis is not only in the method and approach, but in meeting a person who is the bearer of a «transformed ethos» whose values and life perspectives are tested by the daily influence of the digital concept and virtual communication. In this research, the intention of the author is to show the ambience of modern man who is a full member of the digital age, while showing his moral views and bioethical concepts. The emphasis given by the new *Directory of Catechesis* brings a kind of dialogic template in response to the burning questions of modern man. The focus of this research is to show the relationship between the two concepts of society and the opposition of values that are evidently in deviation from the traditional anthropological concept. The new anthropology has been shaped by an adapted view and the transformation of moral principles, as well as a change in the bioethical paradigm. Traditional Christian views on the human person and its dignity, as well as on anthropological specifics, lose every meaning confronting the offer of human rights of the «third generation» which understands man and his freedom excluded from responsibility. Anthropocentrism, which ostensibly puts man at the center, neglects his essence and deprives him of his original meaning, encourages a crisis on the moral, ethical, social and overall ecological level. Starting from the dignity of the human person and its need to fulfill the vocation at all times and in all places, as well as from the mission of the Church to proclaim the Gospel permanently, the use of the Directory and its clear interpretation is an instrument for evangelization at a particular time.

Keywords: *digital age, new anthropology, moral transformation, anthropocentrism, responsibility.*

Turza Zoran

Hrvatsko katoličko sveučilište, Hrvatska
E-mail: zoran.turza@unicath.hr

Doc. dr. sc. Zoran Turza rođen je 1978. godine u Osijeku. Nakon završene osnovne škole u Belišću upisuje Nadbiskupsku klasičnu gimnaziju s pravom javnosti u Zagrebu. Studij teologije na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu završava 2003. godine nakon čega započinje s radom u osnovnoj školi kao vjeroučitelj. Poslijediplomski studij iz područja fundamentalne teologije na istom fakultetu upisuje 2004. godine gdje 2015. godine brani doktorsku tezu pod naslovom: *Hermeneutički zaokret Davida Tracyja: od Blagoslovljenog bijesa za redom do Analoške imaginacije*. U naslovno suradničko zvanje asistent iz područja humanističkih znanosti, znanstvenog polja teologija, grana fundamentalna teologija imenovan je 2014. godine kada počinje raditi i kao vanjski suradnik Hrvatskog katoličkog sveučilišta na izbornom predmetu *Teologija u dijalogu*. Od srpnja 2016. godine zaposlen je na Katedri za teologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta gdje također obnaša funkciju koordinatora poslova Katedre za teologiju. Oženjen je i otac troje djece.

Asst. Prof. Dr. sc. Zoran Turza was born in 1978 in Osijek. After finishing primary school in Belišće, he enrolled in the Archbishop's Classical Gymnasium with the right of public access in Zagreb. He completed his studies of Theology at the Catholic Theological Faculty of the University of Zagreb in 2003, after which he began working in primary school as a religious teacher. He enrolled in postgraduate studies in the field of fundamental theology at the same faculty in 2004, where in 2015 he defended his doctoral thesis entitled: *Hermeneutic turn of David Tracy: from Blessed Rage in a row to Analogical Imagination*. He was appointed to the title of assistant professor in the field of humanities, scientific field of theology, branch of fundamental theology in 2014, when he started working as an external associate of the Croatian Catholic University in the elective course *Theology in Dialogue*. Since July 2016, he has been employed at the Department of Theology of the Croatian Catholic University, where he also holds the position of coordinator of the Department of Theology. He is married and the father of three children.

Jurić Amabilis

Katolički bogoslovni fakultet Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
E-mail: sestreamabilis@gmail.com

Doc. dr. sc. Amabilis Jurić, redovnica, članica Družbe školskih sestara franjevačka Krista Kralja sa sjedištem u Sarajevu. Rođena je 1959. godine u Drijenči, Bosna i Hercegovina. Od 1982. do 1986. god. pohađala je studij religiozne pedagogije i katehetike na Katehetskom institutu Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu, gdje je 1986. godine diplomirala s izvrsnim uspjehom. Poslijediplomski studij upisuje 1999. godine na Fakultetu odgojnih znanosti, smjer pastoral mladih i katehetika, na Papinskom sveučilištu Salezijana u Rimu, gdje postiže stupanj magistra odgojnih znanosti 11. listopada 2001. god. s ocjenom *Summa cum laude*. Od siječnja 2002. do rujna 2008. godine radila je kao viša stručno-pedagoške nadzornica/savjetnica u Nacionalnom katehetskom uredu Hrvatske biskupske konferencije u Zagrebu na promociji vjeroučitelja u zvanja mentora i savjetnika te imenovanja vjeroučitelja u voditelje županijskih stručnih vijeća. Od 2005. do 2009. bila je član Upravnog vijeća Nacionalnog centra za vanjsko vrednovanje obrazovanja (Državna matura). Član je Hrvatske sekcije Europskoga društva za katoličku teologiju. Od ožujka 2008. god. zaposlena je na Katedri religiozne pedagogije i katehetike Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Akademski stupanj doktora znanosti iz područja humanističkih znanosti i polja teologije u specijalizaciji pastoralne teologije postiže na Katoličkom bogoslovnom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu 8. srpnja 2013. godine obranom doktorske disertacije pod naslovom: *Duhovnost vjeroučitelja vjernika laika u hrvatskim suvremenim crkveno-društvenim uvjetima*. U znanstveno zvanje znanstvene suradnice izabrana je 15. prosinca 2017., a u znanstveno-nastavno zvanje docentice pri Katedri religijske pedagogije i katehetike Katoličkoga bogoslovnog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu 7. veljače 2018.

Asst. Prof. Dr. sc. Amabilis Jurić, the nun, member of the Society of Franciscan School Sisters of Christ the King, based in Sarajevo, born in 1959 in Drijenča, Bosnia and Herzegovina. From 1982 to 1986 she studied religious pedagogy and catechesis at the Catechetical Institute of the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb, where she graduated in 1986 with honors. He enrolled in postgraduate studies in 1999 at the Faculty of Educational Sciences, Department of Youth Pastoral Care and Catechesis, at the Pontifical Salesian University in Rome, where he obtained a master's degree in educational sciences on October 11, 2001. with a score of *Summa cum laude*. From January 2002 to September 2008, she worked as a senior pedagogical supervisor at the National Catechetical Office of the Croatian Bishops' Conference in Zagreb, promoting religious teachers as mentors and advisors and appointing religious teachers as heads of county professional councils. From 2005 to 2009, she was a member of the Management Board of the National Center for External Evaluation of Education. He is a member of the Croatian section of the European

Society for Catholic Theology. Since March 2008. she is employed at the Department of Religious Pedagogy and Catechesis of the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb. He achieved the academic degree of Doctor of Science in the field of humanities and theology in the specialization of pastoral theology at the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb on July 8, 2013 by defending his doctoral dissertation entitled: *Spirituality of lay religious teachers in Croatian modern church and social conditions*. She was elected a research associate on December 15, 2017, and an assistant professor at the Department of Religious Pedagogy and Catechesis at the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb on February 7, 2018.

EKOLOŠKI ANGAŽMAN U KATEHEZI. KRITIČKA ANALIZA BROJEVA 381-384 NOVOG «DIREKTORIJA ZA KATEHEZU»

Po prvi puta se u službenom dokumentu Katoličke Crkve, koji određuje definiciju i načela kateheze, karakteristike kateheta i proces odvijanja kateheze na svim razinama (usp. DC 10), spominje važnost «ekološkog angažmana» u katehezi (usp. DC 381-384). Time je jasno naznačeno na tragu dokumenata Učiteljstva Crkve, posebice enciklike pape Franje *Laudato si'* – o brizi za zajednički dom, kako je briga za sve stvoreno sastavni dio kako vjerničkog identiteta, tako i katehetskog procesa (usp. DC 384). Izlaganje se sastoji od dva dijela. U prvom dijelu se iznose glavna obilježja «ekološkog angažmana»: 1. važnost ekološkog obraćenja, 2. povezanost odnosa između ekonomije, očuvanja svega stvorenog, društvene pravednosti i političkih izbora, 3. poziv na ekološke aktivnosti opisan je pomoću četiri glagola: motivirati – podučiti – educirati – isticati, 4. podupiranje konkretnih aktivnosti oko brige za zajednički dom (usp. DC 381-384). U drugom dijelu iznosi se kritička analiza navedenih brojeva kao i interpretacije «ekološkog angažmana» u kontekstu cijelog dokumenta: 1. «ekološki angažman» interpretiran je kao «konstitutivno težište» crkvene kateheze i pastorala (DC 319), a ne kao neki nevažan dodatak, 2. «ekološki angažman» interpretiran je kao dio procesa inkulturacije vjere, 3. jasno je istaknuta važnost suočavanja s ekološkim problemima kao sastavnog dijela katehetskog procesa, 4. slabost dokumenta očituje se u činjenici nedostatka eksplicitnog govora o ekološkom angažmanu na drugim mjestima u dokumentu. U zaključnom dijelu izlaganja iznose se konkretni prijedlozi katehetsko-pastoralnih aktivnosti kojima bi se mogao potaknuti novi «ekološki angažman».

Ključne riječi: *Ekološki angažman, Direktorij za katehezu, konstitutivno težište kateheze, ekološke aktivnosti, inkulturacija vjere.*

«ECOLOGICAL ENGAGEMENT» IN CATECHESIS. CRITICAL ANALYSIS OF NUMBERS 381-384 OF THE NEW «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

For the first time, an official document of the Catholic Church, which determines definition and principles of catechesis and «offers fundamental theological-pastoral principles and some general guidelines that are relevant for the practice of catechesis in our time» (CD 10), mentions the importance of «ecological engagement» in catechesis (cf. 381-384). In such a way, it is clearly articulated – following the directions from the Magisterium of the Church, especially Pope Francis' encyclical *Laudato Si'* – On Care for Our Common Home – that the care for environment is «an integral part of Christian life» (DC 384). This presentation contains two parts. In the first, we will delineate the main features of the «ecological engagement»: 1. The importance of ecological conversion, 2. The relationship between economy, preservation of the created, social justice and political elections, 3. The call for ecological activities, and 4. supporting activities regarding care for our common home. (cf. DC 381-384). The second part entails a critical analysis of said numbers of the document and an interpretation of the ecological engagement in the context of the whole document: 1. it is clearly stated that «ecological engagement» is a constitutive part of Christian life which means that integral ecology which is promulgated with the encyclical letter *Laudato Si' – On Care for Our Common Home* is not on the margin of Church life, but rather at its center (DC 319), 2. ecological engagement is a part of that process of the inculturation of faith, 3. coping with ecological problems is a constitutive part of catechesis, and 4. the weakness of the document is manifested in the lack of explicit instructions regarding environmental engagement in other places in document. Finally, the conclusion will focus on concrete suggestions of pastoral activities that can improve the new ecological engagement.

Keywords: *ecological engagement, ecological conversion, inculturation of the faith.*

Vodičar Janez

Teološka fakulteta, Univerza v Ljubljani, Slovenia
E-mail: janez.vodicar@teof.uni-lj.si

Prof. dr. sc. Janey Vodičar rođena je 1964. u Ljubljani, Slovenija. Godine 1991. diplomirao je na Teološkom fakultetu u Ljubljani s tezom: *Filozofska i biblijska hermeneutika Paula Ricoeura*. Dana 28. lipnja 1994. uspješno sam obranio diplomski rad s naslovom: *Simbol kao etički imperativ kod Paula Ricoeura* i stekao zvanje magistra filozofije. Obje teze obranio je u Parizu i Lyonu u Francuskoj. Godine 2000. upisao je doktorski studij na Teološkom fakultetu Sveučilišta u Ljubljani. Izradio je doktorat pod naslovom: *Poetika kao vrhunac ili kraj filozofije s naglaskom na traženju govora*

o Bogu kod Paula Ricoeura. Uspješno je obranio tezu 27. veljače 2003. godine, te doktorirao 27. svibnja 2003. Godine 2003. izabran je u zvanje docenta, a 2007. u zvanje docenta za *Didaktiku etike i religije* u školi teologije Sveučilišta u Ljubljani, te 2011. za izvanrednog i 2017. za redovitog profesora. Objavio je članke u mnogim znanstvenim časopisima s područja obrazovanja, hermeneutike, didaktike s naglaskom na društvene aspekte globalizacije. Pola godine je proveo kao gostujući profesor na Don Boscovom fakultetu za filozofiju i obrazovanje u Moshiju - Tanaznia (2015.). Također sam instruktor geštalt pedagogije i član EEZ -a (Équipe européenne de catéchèse) ili EAK -a (Europäische Arbeitsgemeinschaft für Katechese), te AIPPh (Association Internationale des Professeurs de Philosophie). Trenutno je dekan Teološkog fakulteta u Ljubljani.

Prof. Dr. sc. Janey Vodičar was born on 1964 in Ljubljana, Slovenia. In 1991 he graduated at the Theological Faculty in Ljubljana with the thesis: *Philosophical and Biblical Hermeneutics of Paul Ricoeur*. On June 28, 1994 he has successfully defended thesis with the title: *A Symbol as Ethical Imperative at Paul Ricoeur* and obtained a Master's Degree of Philosophy. Both theses he prepared in Paris and Lyon, France. In 2000 he entered a doctoral study at the Theological Faculty of University of Ljubljana with the title: *Poetics as a Peak or End of Philosophy with the Emphasis on the Search of Speech about God in Paul Ricoeur*. He successfully defended the thesis on February 27, 2003 and was promoted Ph. D. at the University of Ljubljana on May 27, 2003. In 2003 he was elected Assistant teacher and in 2007 for Assistant professor of Didactics of Ethics and Religion at the School of Theology of the University of Ljubljana and in 2011 for Associate professor and 2017 for full professor. He has published articles in many scholarly journals in the fields of education, hermeneutics, didactics with the emphasis on the social aspects of globalization. He spent a half a year as a visitor professor at Don Bosco College of Philosophy and Education in Moshi – Tanaznia (2015). He is also also instructor in gestalt pedagogy and member of EEC (Équipe européenne de catéchèse) or EAK (Europäische Arbeitsgemeinschaft für Katechese) and AIPPh (Association Internationale des Professeurs de Philosophie). Actually he is a dean of the Theological Faculty in Ljubljana.

MJESTO SVJEDOČENJA U NOVOM «DIREKTORIJU ZA KATEHEZU»

Novi *Direktorij za katehezu* stavlja veliki naglasak na kerigmatsku dimenziju. Put svjedočenja vodi do ovog kerigmatskog pristupa, koji se očrtava u strukturi dokumenta i pri dubinskom čitanju teksta. U kerigmi, aktivni subjekt je Gospodin Isus, otkriven u iskazu svjedoka; svjedočanstvo onog koji je doživio spasenje dodiruje

slušatelja i pokreće ga. Svjedočenje se spominje više od devedeset puta. Naglašeno je kako evangelizacijska kateheza nije usredotočena samo na Evanđelja, nego služi i kao pomoć pojedincu kako bi postao osoba preko koje drugi susreću Krista. Uloga svjedoka smještena je u proces kateheze i u jedan od posljednjih ciljeva. No, nedovoljno se govori o didaktičkom dizajnu obrazovanja osoba za svjedočenje. Mnoge kršćanske zajednice, karizmatiku obnovu temelje na aktivnom svjedočenju. Morali bi postaviti pitanje treba li pripremu za aktivno svjedočenje uključiti u osnovnu orijentaciju kateheze. No, na način koji to ne obvezuje ili prisiljava jer je slobodan izbor jedna od temeljnih dimenzija novog *Direktorija*. Što za katehezu znači ovaj naglasak na svjedočenju? Kako svjedočiti, uvažavajući slobodu sudionika kateheze na svim razinama i potičući na autentično svjedočenje ostalih vjernika? Pritom ne smijemo zanemariti širu zajednicu vjernika, koja treba biti otvorena za svjedočenje, što je plodno tlo za njegovo prihvaćanje i njegovanje. Na koncu, svjedočenje ima ulogu i u rastu osobne vjere, što je temeljni cilj svake kateheze.

Ključne riječi: *Novi Direktorij za katehezu, svjedočenje, kateheza, sloboda, kerigma.*

PLACE OF TESTIMONY IN THE NEW «DIRECTORY FOR CATECHESIS»

The new *Directory for catechesis* places great emphasis on the kerygmatic dimension. The path of testimony leads to this kerygmatic approach, which can be deduced from the structure of the document and the in-depth reading of the text. In the kerygma, the active subject is the Lord Jesus, revealed in the testimony of the witness; the life of a witness who has experienced salvation touches the listener and moves him, emphasizes the new directory for catechesis. Testimony is mentioned more than ninety times. It is emphasized that evangelizing catechesis does not only focus on the Gospels, but also helps the individual become the person through whom others encounter Christ. The role of the witness is placed in the process of catechesis and in one of the last goals. But there is little talk about the didactic design of education for bearing witness. Many Christian communities that emphasize a charismatic renewal build on active witnessing. It should be asked whether witness training needs to be included in basic orientation. Care must be taken to avoid coercion, as free choice is one of the fundamental dimensions of the new directory. What does this emphasis on testimony mean for catechesis itself? How should a catechist testify in order to respect the freedom of catechesis participants at all levels and lead to a more convincing testimony of believers? In doing so, we must not neglect the community of believers, who must be open to witnessing, as well as accepting and nurturing such witnessing properly. Finally, witnessing also has a place in the growth of personal faith, which is the fundamental goal of any catechesis.

Keywords: *The New Directory for Catechesis, testimony, catechesis, freedom, kerygma.*

Volenik Antun

Fakultet filozofije i religijskih znanosti Sveučilišta u Zagrebu, Hrvatska
E-mail: voleniks@gmail.com

Doc. dr. sc. Antun Volenik diplomirao je filozofiju na FTIDI, a nakon pastoralnog rada u HKM u Parizu i teologiju na FTIDI u Zagrebu/PU Gregorijana u Rimu. Za svećenika je zaređen 2001. godine. Djelovao je na više župa u Splitu, Zagrebu i Rijeci te bio kateheta studenata pri SKAC-u u Zagrebu. Magistrirao je na katehetsko-pastoralnom institutu *Lumen vitae* u Bruxellesu/KU Louvain/Leven. Bio je član nacionalnog tima Zajednice bračnih susreta (HZBS – ME) za Republiku Hrvatsku, nacionalni asistent Zajednice kršćanskog života (ZKŽ – CLC) te član formacijskog tima zajednice Ante Gabrić. Od 2010. od danas sudjeluje kao predavač na Obiteljskim ljetnim školama Obiteljskog centra FFRZ-a a od 2018. predstojnik je istog Centra. Više godina uključen je u tim Zaručničkih tečajeva Zagrebačke nadbiskupije. Doktorirao je na KBF-u Sveučilišta u Zagrebu disertacijom: *Pastoralno-teološki i katehetski doprinos Bonaventure Dude hrvatskoj teologiji*. Od 2014./2015. do danas predaje na Fakultetu filozofije i religijskih znanosti te Teološkom studiju FTI u Zagrebu. Na istim visokoškolskim ustanovama djelovao je i kao studentski kapelan uz mogućnost pastoralnog i psihološkog savjetovanja. Objavio je više knjiga i znanstvenih članaka a objavio je četiri slikovnice u suradnji s renomiranim ilustratorom za djecu S. Junakovićem. Boravio je na stručnom usavršavanju u SAD-u radi izobrazbe u pastoralnom savjetovanju na St. Luke Institut specijaliziranom za podršku i savjetovanje katoličkog klera i posvećenih osoba. Završava edukaciju iz kliničke psihoterapije te paralelno magisterij opće psihologije 2021. Od 2016. godine uključen rad s klijentima pod supervizijom.

Asst. Prof. Dr. sc. Antun Volenik graduated theology at the Theological Study of the Philosophical-Theological Institute of the Society of Jesus in Zagreb, affiliated to the Gregorian PU in Rome. At the Lumen Vitae Institute in Brussels, affiliated to the Louvain/Leven Catholic University, he obtained master degree at 2007. At the Catholic Faculty of Theology, University of Zagreb in 2014, he defends doctoral thesis (dissertation) entitled “Pastoral-theological and catechetical contributions of Bonaventure Dude to Croatian theology.” He has published several books and scientific articles and has also written for children (4 picture books in collaboration with S. Junakovic). From 2014 to 2018, he followed a four-year clinical psychotherapy education at the Croatian Association for Integrative Psychotherapy (<http://www.huip.hr/page/2/education>) and since mid-2016 has been involved client work under supervision. At 2021, he obtained master degree in psychology on Hercegovina University, Mostar. He is fluent in English, French and Italian. Dr. Antun Volenik has been teaching at the Faculty of Philosophy and Religious Studies, University of Zagreb, Croatia since 2015 as well as Philosophical-Theological Institute of the Society of Jesus since 2014. He has been teaching at

the undergraduate and graduate studies of the Faculty of Philosophy and Religious Sciences in Zagreb (FFRZ), Croatia since 2014. He has mentored 3 successfully defended master's theses and 8 bachelor's theses at FFRZ. He has authored and co-authored 1 book and 8 peer reviewed articles as well as ten of peer reviews for the scientific periodicals.

SURADNJA PSIHLOGIJE RELIGIJE I PASTORALNE PSIHLOGIJE U EVANGELIZACIJSKO-KATEHETSKOM PROCESU

Novi *Direktorij za katehezu* nastavio je tendenciju koncilskih i postkoncilskih dokumenata da se u katehetski proces uključe društvene znanosti s naglaskom na pedagogiju ali s redovitim spominjanjem psihologije. To možemo vidjeti u koncilskim dokumentima (usp. GS 62, GE 1), *Općem katehetskom direktoriju* iz 1971 (70-76), enciklici Ivana Pavla II, *Catechesi tradendae* (69, 70), a osobito je to uočljivo u *Općem direktoriju za katehezu* iz 1997 tj. njegovom trećem dijelu gdje se izrijeком navodi važnost društvenih znanosti u formaciji kateheta i vjeroučitelja, važnost upoznavanja s temeljnim elementima psihologije: psihološkim dimenzijama koje pokreću čovjeka, strukturom osobnosti, potrebama i najdubljim težnjama ljudskog srca, razvojnom psihologijom i čovjekovim životnim ciklusima, religijskom psihologijom i iskustvima koja čovjeka otvaraju otajstvu svetoga (*Opći direktorij za katehezu*, 242). Na osnovu ovako viđene teoretske baze ovo istraživanje ići će u smjeru istraživanja kako psihologija religije (kao dio psihologije koja pripada društvenim znanostima) i pastoralne psihologija (kao dio teologije to jest humanističkih znanosti) mogu surađivati i koja su to konkretna područja pod vidikom katehetske i pastoralne misije Crkve. Osobito će se dati naglasak na razvojnoj psihologiji gdje već postoje mnoga istraživanja i teoretske postavke o tzv. razvojnoj teoriji vjere koja se uglavnom oslanja na Piagetova i Kohlbergerova istraživanja te u pastoralnoj psihologiji – kako protestanskoj tako i katoličkoj – prihvaćenoj teoriji o stupnjevima vjere J. W. Fowlera. Budući da novi *Direktorij za katehezu* naglašava cjeloživotni pristup evangelizacijskom procesu kojega je kateheza dio, istraživanje će obuhvatiti i psihosocijalnu teoriju E. Eriksona kao i teoretske postavke G. Alporta o intrinzičnoj i ekstrinzičnoj religioznosti te njen noviji dodatak – tragajuća (quest) religioznost. Istraživanje će ići iz humanističke paradigme te koristiti uobičajeni hermeneutički metodološki pristup a uključivat će i jedan prikaz studije slučaja.

Ključne riječi: *pastoralna psihologija, psihologija religije, teorija E. Eriksona, teorija o stupnjevima vjere, razvojna psihologija i katehetski proces.*

COLLABORATION BETWEEN PSYCHOLOGY OF RELIGION AND PASTORAL PSYCHOLOGY IN THE EVANGELIZATION-CATECHETICAL PROCESS

The new *Directory for Catechesis* continued the tendency of the conciliar and post-conciliar documents to include the social sciences in the catechetical process with an emphasis on pedagogy but with regular mention of psychology. Some examples are the conciliar documents (cf. GS 62, GE 1), the *General Catechetical Directory* of 1971 (70-76) and the encyclical of John Paul II, *Catechesi tradendae* (69, 70). The same tendency one can notice in the *General Directory of Catechesis* (1997), in its third part where the document underlines the importance of social sciences in the formation of catechists and the pastoral workers as well as the importance of being acquainted with the basic elements of psychology. Some of these elements are psychological dimensions of the man, personality theories, needs and deepest aspirations of the human heart, developmental psychology and human life cycles, psychology of religion and experiences that open man to the mystery of the saint (*General Directory of Catechesis*, 242). Based on this theoretical basis, this research goes in the direction of researching how the psychology of religion and pastoral psychology can cooperate and in which specific areas, under the catechetical and pastoral mission of the Church. Particular emphasis will be placed on developmental psychology where there is already much research and theoretical conclusions. Here we will include developmental theory of faith based largely on Piaget and Kohlberger's research as well as J. W. Fowler's theory of degrees of faith. Since the new *Directory for catechesis* emphasizes a lifelong approach to the evangelization process of which catechesis is a part, the research will include E. Erikson's psychosocial theory as well as G. Alport's theoretical assumptions about intrinsic and extrinsic religiosity and its more recent addition - quest religiosity. The research will go from the humanistic paradigm and use the usual hermeneutic methodological approach and will include a review of a case study.

Keywords: *pastoral psychology, psychology of religion, E. Erikson's theory, theory of degrees of faith, developmental psychology and catechetical process.*

SADRŽAJ

UVOD.....	4
INTRODUZIONE.....	5
INTRODUCTION.....	6
PLENARNI IZLAGAČI/RELATORI PLENARI/KEYNOTE SPEAKERS	
Filipović Ana Thea.....	8
Llanos Mario Oscar.....	11
López Varela Miguel.....	14
Stegu Tadej.....	17
IZLAGANJA U SEKCIJAMA / PRESENTAZIONI NELLE SEZIONI / PRESENTATION IN SECTIONS	
Barić Denis.....	21
Bešlić Vinka.....	23
Ciriello Caterina.....	26
Čavar Klara.....	29
Džinić Marija.....	30
Debevec Leon.....	33
Dokoza Antonia.....	35
Dundović Zdenko.....	37
Garmaz Jadranka.....	39
Silvana Burilović Crnov.....	39
Kraner David.....	41
Krasicki Arkadiusz.....	43
Lourdunathan Antony Christy.....	46
Mohorić Marijana.....	47
Montisci Ubaldo.....	49
Nenadić-Bilan Diana.....	51
Petrušić Bruno.....	53
Placida Flavio.....	55
Podgorelec Franjo.....	57
Prović Mihael.....	60
Punda Edvard.....	62
Ražov Elvis.....	65
Ruta Giuseppe.....	68
Šegula Andrej.....	70
Šehić Damir.....	72
Turza Zoran.....	75
Jurić Amabilis.....	76
Vodičar Janez.....	78
Voljenik Antun.....	81